

I N M. T. C I C E R O N I S

quã plurimos locos castigaciones

H E N R I C I S T E P H A N I: *Authoris & Impressoris*

partim ex eius ingenio, partim *opus cum*

ex vetustissimo quodã & emen- *expurgatio-*

datissimo exemplari. *ne permissu*

E X O F F I C I N A H E N R I C I
Stephani Parisiensis typographi.

A N. M. D. L V I I.

IN M. T. CICERO N. I.

quod plures locos habent

HE. N. I. C. T. S. T. E. P. H. A. N. I.

partim ex eius ingenio, partim

ex vetustissimo quodam & ceteris

antiquissimo exemplari.

EX OFFICINA HENRI

de Stephani Parisiensis typographi.

AN. M. D. LVI.

...

...

HENRICVS STEPHANVS

*Author darme-
natus.*

Leſtori S. D.

EDITVM nuper à me fuit quoddam opuscu-
lum, leſtor, Ciceronianum Lexicon Græcolatinum
inſcriptum, id eſt Lexicon ex variis Græcorum ſcri-
ptorum locis à Cicerone interpretatis collectum. In
quo quæ habentur illius pariter & authorum Græ-
corū verba, vt quàm poſſent maximè emēdata exhi-
berem, multū elaboravi. Verū in corrigēdis quidē
Græcis quantum cura & diligentia mea proficerem,
non me pœnitebat: at in caſtigandis Latinis nequa-
quā profectò mihi ſatiſſaciebam, imò verò multam
operā fruſtra conſumere mihi videbar. In cauſa e-
rat quòd in Græcos, ex quibus excerpti loci illi erāt,
ſcriptores varias ex diuerſis vetuſtis codicibus le-
ctiones adnotatas haberem: in Ciceronis autem li-
bros eos vnde maxima ex parte petiæ illæ inter-
pretationes erant, ne ſyllabam quidem ex antiquis
exemplaribus adnotatam à me inuenirem vllā. At-
enim (dicer aliquis) non parum, ad eam rem Græco-
rū cum Latinis vtilis eſſe poterat collatio. Hoc ego
fateor: ſed ex ingenio atque ex coniectura quæ cor-
rigere poſſem non deerant, at quæ vellem & aude-
rem emendare, non erant. Quare? Nimirum ne, qui
omnes qui id facerent, temerarios iudicabam ſem-
pérque iudicauerā, cuius criminis alios arguebam,
eodem ipſe damnandus iure optimo eſſem. In ipſo
igitur contextu nihil immutare audens, ad omnia
propemodum quæ occurrerunt menda quaſi cōni-
uere volui, tātisperdum mihi tantum otii ſuppete-
ret vt illorum caſtigations vno complecti libellulo
poſſem. Nunc verò quum ad eorum locorum caſti-
gations adnectere quas itidem ex mea coniectura
in alios quosdam petieram: his ipſis rursus eas quas

in alios nonnullos ex vetustissimo quodam exemplari adnotatas habebam, attexere visum esset: tandem ex libellulo primùm quidem libellum, deinde verò librum factum esse sensi. Qua in re meum tibi consilium probaturum me spero, lector: quippe quò hæc ratione & tuis studiis aliquid adiumenti attulerim, & interim vt temeritatis (cuius, vt dixi, alios arguebam) conuinci possem, non cõmiserim. Qui sint autem ii quos huius criminis reos agã, at que etiam peragam, rogas? Nimirũ isti sunt potissimum qui se Ciceronianos vocitãt. quod nomen quia minimè Ciceronianum, sed ne Latinum quidem ea in significatione mihi videtur esse: (neque enim Antonii imitator appellatur Antonianus, sed Antoniafter) Ciceroniaftros, aut Ciceronicolas, aut Ciceronipetas, nouis quidem, sed significantioribus & ad linguæ Latinæ normam magis directis nominibus appellare soleo. Libentius tamen Ciceronitribas, nec sine exemplo, nuncuparem. Hi quum sese Ciceronis familiares tãtũ, sed veluti domesticos esse persuasum habeãt, tantũ sibi iuris in eius scripta postulant, vel arrogãt potius, vt in iis quæcunque libet & quoties libet, figere ac refigere prorsus sibi licere existiment. adeo vt non iam Ciceronicolarum sermo ex Ciceroniano, sed ex Ciceronicolarum sermone æstĩmãdus illis Ciceronianus videatur. Alius quæcũque apud Ciceronẽ semel tantũ legit, sibi suspecta esse ait: & hoc vel illud verbum admittere nõ audet, ne ipsum in suspiciõnẽ violati Ciceronianismi adducat Ciceronem. Alius sibi teretes suas aures consulendas esse dicit, & si qua sint quæ parũ iudicio earũ probentur, in iis non satis Ciceronianũ Ciceronem esse clamat. In aliis Est huic diuersum vitio vitiũ propè maius. Sunt enim tanta (vt ita dicam) supersti-

tione in colendo Ciceronis numine imbuti, vt quæ-
 cunque apud eum reperiunt (quæ enim ex crasso e-
 brii librarii aut dormitantis typographi errore sunt
 profecta, à synceris, vt sunt acri præditi iudicio, dis-
 cernere non possunt) tanquã verè Ciceroniana am-
 plexentur, suspiciant & admirentur, reuerentur
 & adorent. Imò verò saepe accidit vt corruptissima
 quæque pro syncerissimis habeant, in iis usurpan-
 dis sibi maximè placeant, & se tum demum Cice-
 ronis germanissimos esse, magno cum fastu prædi-
 cent. Testis esse possit vel ille, ex maiorum gentium
 Ciceronianis vnus, qui quòd in manuscripto exem-
 plari nescio quo **MULTISSIMVS** inuenisset, illud
 tanquam eo ipso quòd in Tulliano exemplari habe-
 retur *μὴ τὸ πρῶτον*, recipiebat *ἀναπείθεικτως*: & ita quidẽ
 recipiebat, vt etiam in sua oratione, tanquã pulcher-
 rimum aliquod emblemata, includeret. Testes verò
 ex istis minutis & minorum gentium Ciceronianis
 fuerint ii qui hoc loquendi genus (vnũ enim ex plu-
 rimis, exempli causa, proferam) **DE MULTA NO-**
CTE VIGILARE, quòd in omnibus typographicis
 editionibus & in manuscriptis etiam, vt aiunt, exem-
 plaribus reperiatur, Ciceronianissimum esse cõten-
 dunt. Et tamen reliqui omnes præ illis rusticas scili-
 cet habent aures: illi soli teretes & religiosas, si diis
 placet, habere se gloriari possunt. Sed demus tamen,
 religiosis auribus non intolerabilia esse illa quæ mo-
 dò protuli: quid quũ verba etiam nonnulla biformi-
 bus quibusdam monstris similia Ciceronẽ loquen-
 tẽ inducunt? veluti quum duas formas in hoc voca-
 bulo **FLOCCIFACTEON** contemplari nos iubent
 Quamquã si consentanea suæ ipsorum expositioni lo-
 qui vellent, diuidendum illud esse dicerent, & in al-
 tera eius parte duas illas formas intuẽdas nobis pro-

ponerent: ita ut FACT quidē pro Latina, at EON ha-
bere pro Græca deberemus. Euge euge Cicero, non
iam duntaxat es grandiloquus, sed etiā monstriloquus
cum isto tuo factior. Verū adeo patientes simus ut
monstrōsa etiā verba, modò rarò & parçè usurpata,
& suo loco posita, ferri posse dicamus: quid verò quū
etiā Hebraismos apud M. Tulliuū relinquūt? quib?
obsecro eos audiūt auribus? quo eos ore pronūtiante
Ciceroniani, credo, apud Ciceronē puros putōsq; He-
braismos teretibus & religiosis auribus audiūt, He-
braismos Ciceronianos ore rotūdo Ciceroniani pro-
nuntiant. Illi illi Ciceronis nō modò familiares, sed
etiā domestici tam bene de eius scriptis merentur,
ut in illis eum $\mu\zeta\sigma\beta\alpha\rho\beta\alpha\rho\nu$ esse patiantur. quid di-
co $\mu\zeta\sigma\beta\alpha\rho\beta\alpha\rho\nu$? imò verò prorsus $\epsilon\kappa\beta\epsilon\beta\alpha\rho\beta\alpha\rho\mu\epsilon\iota\sigma\tau\epsilon\upsilon$
 $\nu\upsilon\upsilon$. Offendētur illi, sat scio, voce quadā ANTICAM,
quā pro ANTIQVAM reposui: at meris Hebraismis
in foro Romano pronūtiaris qui offendi se diceret,
ex eorū numero pullus adhuc repertus est. sed diser-
tissimus Romuli nepotū liberè Hebraisat, idque to-
ta Cornipetarū (Ciceronipetarū dicere volueram) au-
diēte caterua. Facinus est, Ciceronē duro aliquo aut
insolenti aut humili verbo uti: scelus, obsoleta pro-
ferre: nefandū flagitium, solæcismū facere: quid di-
cā, barbara & quidem tēque quatēque barbara lo-
quendi genera usurpare? O miserrimā, sub istis homi-
nibus, scriptorū Ciceronianorū conditionem! O fœ-
dissimam, sub tam præposterè religiosa Ciceronico-
larū natione, linguæ Latinæ seruitutem! Aliud præ-
terea te volebam, lector: sed ignosce mihi: orationis
meæ cursum interrumpit, & ipsam etiam vocē inter-
cludit dolor. ita me huius indignitatis recordatio cō-
mouit, & tantæ calamitatis commiseratio animum
meum vsque adeo debilitauit.

I

IN CICERONIS

IN CICERONIS LOCOS VARIOS CASTIGATIONES HENRICI STEPHANI, EX INGENIO.

CIC. TVSCVL. I.

Pag. v libri nuper à me editi quo Ciceronianas complexus sum interpretationes.

Quod autem animatum est, id motu cietur interiore suo. nam hæc est propria natura animi atque vis. Quæ si est una ex omnibus quæ seipsam semper moueat, neque nata certè est, & æterna est.

Nimia quorundã temeritas in castigandis ex ingenio locis Ciceronis, & multæ multorum non *stop* *τάσσει*, sed *ὁ δὲ stop τάσσει*, cur omnes propemodũ suspectæ nũc sint lectoribus castigationes, in causa fuerunt. Vnde etiam factũ est vt in ipso Ciceronis cõtextu aut nihil aut paucissima emẽdare ausus sim, & ad menda etiã manifestissima cõnuere, quàm religiosi lectoris cõsciẽtiæ scrupulũ iniicere maluerim. Alioqui certè nõ erat cur cum alios multos locos, tũ vel maximè hũc ex ingenio siue ex cõiectura emẽdare dubitarẽ. Nam quis *animæ*, non *animi*, legendum hic esse neget? vt sit, *hæc est propria natura animæ atque vis. Quæ animasi est una, &c.* Sed quid obstat (dicet fortasse aliquis) quo minus, retinẽdo *animi*, putẽ relatiuũ *quæ* referre illũ nominatiuũ *vis*? Nimirum τὸ ἀλογον obstat. quid enim magis absurdum esset quàm dicere, Hæc natura animi atque vis, otrix (vt ita loquar) est vna ex omnib⁹ quæ seipsam moueat? At mutato *Quæ* in *Qui*, ex quinque sequentibus fœmininis nominibus faciendã quinque masculina essent. Reponẽ igitur potius *animæ* pro *animi*.

a.iiii.

Quocirca si is qui aliquod munus efficere molitur, eam speciem quæ semper eadem est, intuebitur, at quæ eam sibi proponet exemplar, præclarum opus efficiat necesse est.

Existimo legendum esse aliquod opus efficere. nec enim quam significationem satis aptam huic loco admittat vox hæc *munus*, video: & quin Cicero, quum dicit, *opus efficiat*, ut verbum, ita & nomen quo erat usus, repetierit, minimè dubito.

Omnia autem talia sensum mouent: sensus autem mouentia quæ sunt, eadem in opinione considerunt. quæ ortum habere gigni que diximus.

Mihi contendenti legendum hic esse consistunt pro *considerunt*, vix repugnaturum vllum arbitror, qui quidem dictionis Ciceronianæ, imò verò lingue Latinæ planè rudis non fuerit.

De iis igitur quæ diximus, hæc sit prima distinctio: in omni oratione, cum iis rebus de quibus explicandum videtur, esse cognitio.

Rectè quida hic pro voce *cognitio*, quæ in omnibus editionibus vulgatis habebatur, reposuit *cognatio*: sed idem dum hunc locum in vna parte corrigit, in altera deprauat, legens hoc modo, cum iis rebus de quibus videtur, explicata *cognatio*. Quanquam si Græca verba his respondens voluisset legere, vel potius si intelligere potuisset, nimirum eandem quam nos sequutus lectionem esset. Ea sunt eiusmodi, ὡς δὲ οὐδὲ πάλιν εἰκόνας ἐστὶν παρὰ τὴν ἀρετὴν αὐτῶν ὡς ἀπὸ τοῦ λόγου, ὡς περὶ εἰσὶν ὁμοιωμάτων, τούτων αὐτῶν καὶ συγγενῆς ὄντας. in quibus quid difficultatis repererit, satis mirari nequeo. Sed hoc considera lector, annò rectius legetur, omni orationi, & interpunctio quæ est post *videtur*, post *explicandum* pone-

tur. tūc autē post *distinctio* notāda fuerit *περία στυμῆ.*

Pag. x i i i i.

Quocirca si fortè de deorum natura ortū que mundi differentes, minus id quod habemus, animo cōsequimur, ut tota dilucidè & planè oratio exornata sibi consistet, & ex omni parte se cum ipsa consentiat, &c.

Quid valeat illud habemus, & quod pertineat: item quid phrasis illa hīc significet, *animo consequimur*, non intelligo: & vt intelligā non valde laboro: quum corruptum esse locum certò sciam. qui quomodo emēdandus sit, non itidem certò scire me profiteor: sed minima cum mutatione, integrum mihi redditurus cum videor, ita scribendo, *minus id quod habemus in animo, consequimur, ut, &c.*

Pag. x v.

Quum rationem igitur habuisset, reperiēbat nihil esse eorum quæ natura cernerentur, non intelligens, intelligente in toto genere præstantius.

Mihi suspectū est hoc verbū habuisset, eo quidem quo hīc positum est modo. nec (vt initio putaram) lectionem hanc vllō modo adiuuat locus iste quem infra inueniemus, Hanc igitur habuit rationem effector mundi molitorque Deus, vt vnum opus totum atque perfectum, ex omnibus totis atque perfectis absolueret. Nam illic rationem accipit Cicero pro causa. quum etiam Plato quasi *ἐκ τοῦ ἀρχαίου λόγου* duo posuerit, dicens, *ὅτι δὴ πῶς αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τὸνδε.* at quū ita loquitur aliquis (si modò ita loquendum est) Ego quum rationem habuissem, vel, ratione habita, reperi nihil esse præstantius, &c. videtur id significare quod sonat hæc phrasis, *Rationem inire.* Quid si verò addendum esse hīc quoque hanc, dicamus vt sit, *Quum hanc rationem igitur habuisset, perinde ac si legeretur apud Platonem ταῦτα aut ταῦδε*

λογιστέωρος. Nam quod statim post ab eo dictū fuit
διεξέ δὴ τὸν λογισμὸν τὸνδε, Cicero interpretatur, Quocir-
 ca. Et in loco quem modò protuli, *διεξέ δὴ πλὴν αἰτίαν* &
τὸν λογισμὸν τὸνδε, ἐπεκτιώατο, vertit, Hanc igitur ha-
 buit rationem vt absolueret. Sed & paulo ante hunc
 locū, Græca hæc Platonis verba, *ταυτέ διανοηθεὶς, ἀπο-
 τιν ἰδὲ ἴνα*, &c. his Latinis reddit, Id ob eas causas: pri-
 mum vt, &c.

Pag. x v i.

*Cuius ergo omne animal quasi particula quædã est,
 siue in singulis, siue in diuerso genere ærnat, eius si-
 milem mundum esse dicamus.*

In omnibus quas videre mihi contigit editioni-
 bus ita legitur *diuerso genere*. facillimum tamẽ fuerat,
 meo quidem iudicio, hunc locum emendare, ex Pla-
 tonis verbis, quæ sunt huiusmodi, *οὐδ' ἔστι πᾶσα ζωὰ
 καθ' ἑν* (sic enim legendū) *καὶ κτ' ἕν μὲν α*. nimirum
 reponedū *uniuerso* pro *diuerso*. Ego certè in retinenda
 hac superiorum editionum apertè mēdosa lectione
 mihi nimium videor fuisse religiosus.

*Quod enim pulcherrimum in rerum natura intel-
 ligi potest, & quod ex omni parte absolutissimū est, quū
 Deus simile mundū efficere uellet, animal unū aspecta-
 bile, in quo omnia animalia continerentur, efficit.*

Quid hæc sibi volunt? Quum Deus uellet effice-
 re mūdum similem quod pulcherrimū intelligi po-
 test. De esse datiuū *ei* puto apertius esse quàm vt à me
 dici debeat. Is autem vel initio sententiæ ponendus
 erit, vel ante *quum*. hoc uidelicet modo, *Ei enim quod
 pulcherrimum in rerum, &c.* uel illo (seruando initiū sen-
 tentiæ quale habemus) *ei quum Deus similem &c.*

*Rectè ne igitur unum mundū dixerimus, an sint plu-
 res & innumerabiles, dictu uerius & melius?*

C A S T I G A T I O N E S. 5

Non video quomodo, illud *sint* retinēdo, aptè co-
hæreat hæc oratio. *dixerimus* autē scio elegāter vsur-
pari posse prodicere possimus, & respondere Græco-
rum opatiuo cum particula *αἰ*: sed quū nihil tale sit
apud Platonē, hoc quoque suspectū mihi est verbū.
Cēseo igitur, ne dissoluta sit & hians, & vt Platonica
verba exprimat hæc oratio, minima facta mutatio-
ne, ita esse legendum, *Rectēne igitur unum mūdum dixi-*
mus, an esse plures & inn. &c.

Pag. x v i i.

*Quōd si uniuersitatis corpus planum & æquabile
explicaretur, neque in eo quicquam esset requisitū, u-
num interiectum medium, &c.*

Videtur legendum esse *quicquam* profunditatis esset
requisitum. addito genitiuo *profunditatis*, siue altitu-
dinis, aut quocunque alio vsu Ciceronem verifi-
mile sit ad exprimendum Græcum *βάθος*.

Pag. x x.

*Itaque nec ei manus affixit, quia nec capiēdum quic-
quam erat, neque repellendū: nec pedes, nec alia mē-
bra, quibus ingressus corpore sustineret.*

Nō video quomodo possint hic duo esse ablatiui,
membris (cuius relatiuum est *quibus*) & corpore. Suspi-
cor igitur legendū esse *corpus*, vt sit nominatiuus ver-
bi *sustineret*: aut *corporis*, vt iūgatur cum ingressus. Sed
illud multo malim. Græca verba his postremis Lati-
nis respondentia sunt hæc, *οὐδέ τινας τῶν αἰνῶν βάρ-
αν ὑπηρετίας.*

Pag. x x i i i.

*Atque ita quum alterum esset exteriorem ample-
xus orbem, illum ei usdem naturæ, hunc alterius nomi-
nauit. eamque quæ erat eiusdem, detorsit à latere in
dextram partem, hanc autem citimam à mediâ lineâ di-
rexit ad læuam. Sed principatū dedit superiori, quam
solam indiuiduam reliquit.*

Variis modis deprauata est hæc periodus. nam primum desunt quædã verba, deinde fœminina multa pro masculinis posita sunt, postremò & vnũ alterius locũ videtur occupare vocabulũ. Ego totũ hũc locum ita legendũ esse putauerim, *Atque ita quum alterum esset exteriorem, alterum interiorem amplexus orbem, illum eiusdem naturæ, hunc alterius nominauit. eũque qui erat eiusdem, detorsit à latere in dextram partem: hunc autem citimum à media linea direxit ad læuã. Sed principatum dedit exteriori, quẽ solum indiuiduũ reliquit. Quod attinet ad illud eãque quod primũ in fœminino genere perperam positum, vt sequentia in eodem ponerentur fecit) non possẽt aliud referre quàm naturam. quid autem illud erit? Eãque naturã quæ erat eiusdem naturæ. Legendum igitur constat Eũque. sub. orbẽ. At reponi non potest hic genus masculinum in fœminini locũ, quin & in sequentibus omnibus reponatur. Ex superiori autem faciendum esse exteriori, ostendit quod sequitur ei oppositum interiorem. Quanquã apud Platonem nõ est τῆ ζω φερὰ, sed τῆ ταυτοῦ καὶ ὁμοίου φερὰ: verũm antea dixerat τὴν ζω φερὰν εἶ τῆς ταυτοῦ φύσεως.*

Pag. x x i i i i.

Et corpus quidem cæli spectabile effectum est, animus autem oculorum effugit obtutum.

Malim legere *aspectabile*. vt etiam σωμαπειδὲς καὶ ὄρατὸν interpretatus est Corporeum & aspectabile. At Spectabilis aliud sonat, nimirum ἀξιοθέατος, & cõspiuius. vt, Ipse deus vatũ, palla spectabilis aurea.

Ratio autem uera quæ uersatur in iis quæ sunt semper eadem & in iis quæ mutantur, quum in eodẽ & in altero mouetur ipsa per sese sine uocẽ & sine ullo sono, quum eandem partem attingit, qua sensus cieri potest,

et orbis illius generis alterius immutatus et rectus, omnia animo menti que denuntiat: tum opiniones aff. etc.

De hoc dubitandum esse non puto, quin legendum sit, quumque eandem partem attingit. Sed sunt etiam suspecta mihi hæc verba, illius generis alterius immutatus. in Platonis certè verbis, iis quidem quæ habemus, illud *inmutatus* non continetur: & si quis verbum è verbo interpretari voluerit, nihil aliud sonare cõperiet, quàm, Orbis alterius rectus incedens denuntiat. Quinetiam ex Platone nõ legendum fuerit *omnia animo denuntiat*, sed, *omni eius animo denuntiat*. Tibi lector diligenter expendenda singula relinquo: illud *inmutatus* Ciceronem non scripsisse, sed ex aliqua voce ab illo scripta detortum prauè fuisse existimans.

Pag. x x v i i.

Omnes enim orbis eorum quasi heliis inflexione uertebat: quia bifariam contrariè simul procedentia, efficiabant ut quod esset tardissimum, id proximum fieret alerrimo.

Platonis verba sunt, πάντα γὰρ τοὺς κύκλους αὐτῶν σφέροντα ἐλίκει, ὅτε τὸ διχῶς τὰναντία ἅμα κωσιέναι, τὸ βραδύτατα ἀπὸ ἀφ' αὐτῆς οὐσιν τὰχύς ἐξήματα ἀπέφαιεν. Sequenda igitur esse ea exemplaria quæ hic legunt *heliis*, ac nõ ea in quibus habetur *facilitatis*, hoc quasi dubium aliquo testimonio (vt quidam fecit) confirmare, quid aliud est quàm soli addere lucem velle? De hoc ergo disputandum nequaquam fuit: sed de eo certe, quonam posset modo ablatius *inflexione* consistere, & vnde verbi *uertebat* petendus nominatiuus esset. Quem quidem ego aliquandiu quæsitum inuenisse mihi videor, cum videlicet qui ex ablatiuo fieri debet. Lego enim, *heliis inflexio*. nam cur, vt dixit Plato σφέροντα ἐλίκει, itidem Cicero *heliis infle-*

xio uertebat, non dixerit? Illi enim placuisse uides quasi per periphrasin, *ἐλικία*, helici inflexionē interpretari: posita Græcæ uocis suam significationem apponendo. quanquam Latinum hoc uerbū latius patere, nec eo propriam Græci vim satis exprimi, non ignorabat Cicero, Græcū alioqui minimè adiuncturus. Quod autem ad uocem *ἐλικία* attinet, ita in ueteri codice scriptam reperi: quū in uulgatis editionibus sit *ἐλικα*, quod nomē nominatiui casus esse posse nemo, qui grāmaticam uel à limine salutarit, unquam dixerit. Aut igitur cum ueteri codice legendum est *ἐλικία* (facto in huius nominis declinatione ut & in alijs nonnullis metaplasmis) aut certè *ἐλιξ*. Omnino enim esse nominatiuum qui cum *ἐφωσα* iungatur, necesse est: cui nominatiuo Græco respōdet, ut dixi, apud Ciceronē *inflexio*. Quid si uerò ablatiuū inflexione retineamus, sed ex actiuo *uertebat* passiuum *uertebantur* faciamus? Mihi sanè perinde fuerit, siue illo modo legas, *Omnes enim orbis eorum quasi helici inflexio uertebat*, siue hoc, *Omnes enim orbis eorum quasi helici inflexione uertebantur*.

Cæterorum autem syderū ambitus ignorantes homines, præter admodum paucos, neque nomen appellant, neque inter se numero commetiuntur.

Legendum hīc esse *nomine appellant*, non puto tam stupidum esse uillum ut non perspiciat, aut tam contentiosum ut negare uelit. Nam quod alicubi apud eundem Ciceronem habetur, *Nomen uiri mortui appellare, aliud sonat.*

Pag. x x v i i i.

Et cætera quidem usque ad temporis ortum impressa ab illis quæ imitabatur effinxerat.

Verba Platonis sunt hæc, καὶ τὰ ἔθρη ἀλλὰ εἶδη μέγιστα θεόνου ἡμέσεως ἀπείρηστο εἰς ὁμοίότητα ὡς ἄρ' ἀπειράζειται.

Quæ si quis consideret, & verborum item Latinorū
 Imprimere & Expressere significationes perpēdat,
 quin hic perperā positum sit illud pro hoc, minime,
 vt opinor, negauerit. Sic Expressa effigies, Expressa
 imago, Expressa similitudo, Expressa species, Latine
 dicitur. Quod si quis cōtentus his non fuerit, profe-
 ram etiam ipsius Ciceronis in 2. de Orat. locum, vbi
 duobus hisce verbis quæ hic habemus, positus, tertiu
 illud quod quærimus, addit: quum dicit, Illum imi-
 tando effingat, atque ita exprimat, non vt, &c.

Pag. x x i x.

*Dedit autem diuinis duo genera motus: unum, quod
 semper esset in eodē æquē & idem in omnibus, atque
 uno modo celeraret: alterum, quod in anticam partem
 à conuersione eiusdem & similis pelleretur.*

Hic ego nescio quomodo religiosus in seruanda
 aliarum editionum lectione (vt antea fueram, & vbi-
 que futurum me promiserā) esse non potui. nam in
 eius locum aliam ex coniectura mea reposui. Quod
 certè nollem factum, nō quidē quin ea quæ à me re-
 posita est lectio, sit optima, & huiusmodi cui ne cō-
 tentiosissimus quidē & impudētissimus repugnare
 possit: sed quia vereor ne delicatæ istorū Ciceronia-
 norum aures antiquam vocē Anticam respuant: a-
 deoque illi ea offensi, meū statim librū abiiciant. Sed
 quando factum negare non possum, vt iure factum
 probē necesse est. Audite igitur Ciceroniani. Repe-
 riebam in quibusdam editionibus hanc lectionem,
*alterum, quod ante mouit in quam partem à conuersione e-
 iusdem & similis pelleretur. In quibusdā verò istam, alte-
 rum, quod in antiquam partem à conuersione eiusdem.* &c. a-
 pud Platonē autē hæc legebā, ἢ δὲ εἰς τὴν ἀντικαθ' ἑαυτοῦ
 μέρος τῆς ἰσῆς καὶ ἰσῆος ἀποστρέφεται. Quibus exa-
 minatis, priorem quidem illam lectionē statim reii-

ciendam esse animaduerti, vt ab aliquo fortasse exco-
 gitatam, qui, dum vulnus vnū sanare vellet, pro vno
 multa ipse inflixisset: & posterioribus hisce vulneri-
 bus prius illud nobis occultauisset: (quod à plurimis
 castigatōribus in locis authorū quam plurimis factū
 fuisse, & ex aliis audiui & ipse postea deprehendi) ad
 posteriorem autem quum venissem, cœpi cogitare
 eccui verisimile fieri posset Ciceronem *εἰς τὴν ἀντι-
 κειμένην* interpretatum esse *in antiquam partem*. Dum hæc
 cogito, fortè redeo in memoriam loci cuiusdam
 Varronis, in quo Anticam & posticā partem illum
 eadem ratione vsurpasse satis liquet. Tunc ego apud
 me, O si mihi per delictos istos Cicericolas (ac
 præcipuè per istum qui tam emendatum se reddidit-
 se hūc libellum gloriatur) hic pro Q v reponere c li-
 ceret. Sed licebit, opinor. quàm multa sunt enim in
 hoc ipso libro quæ nusquam alibi apud Ciceronem
 reperiuntur, & sunt non minus hoc *ἀπορίαι*? Interea
 lectiōnem hanc *anticam* libri mei margini adscribo:
 quem quū postea operis meis dedissem, illi siue iure
 siue iniuria adnotatam in margine lectiōnem, auda-
 cter in contextum reponunt. repositam, nisi libro
 excuso, non animaduerto. Sed ego etsi factum hoc
 nollem, vt dixi, iure tamen factum contendo: & qui
 mihi veram non esse lectiōnem hanc persuaserit, il-
 le eadem opera nullum huius libri verbum non su-
 spectum reddiderit. Si tamen nulla possum ratione
 efficere quin quorūdam Cicericistarum aures ab
 hoc verbo abhorreant, hoc decipiātur illæ ambiguo
 pronuntiationis sono: vt (quo nostri præsertim vi-
 tio laborant) nullum in prolatione inter *quam & cam*
 discrimen ponatur. ita nihil ego immutasse videri
 potero. Sed satis & nimiū fortasse multa de hoc lo-
 co. Vtinā verò quàm mihi in huius loci emēdatione
 fatiffacio,

fatiffacio, & aliis opinor omnibus, iudicio non carētibus, fatiffaciam: tam possem & in castigādo proxime præcedenti fatiffacere. Nam deprauata esse arbitror illa verba, atque uno modo celeraret.

Quæ autem uagæ & mutabili ratione labuntur, ita generata sunt ut suprâ diximus.

Vidimus antea & alibi iterum videbimus, perperam positum uocabulum Ratio pro Oratio: at hîc ratione pro erratione quis non positum esse uideret? Non ausus sum tamen contra omnium editionum consensum quicquam immutare.

Fusiones autem deorū & inter ipsos deos concursiones, quæque in orbibus eorū conuersiones antecessionē sive eueniant: quūque inter se penè cōtingāt, eos &c.

Platonis uerba sunt hæc, *χορείας δὲ τούτων αὐτῶν καὶ τῶν θεῶν ἀλλήλων, ἢ τῶν τῶν κύκλων πρὸς ἑαυτοὺς ἢ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς χωρήσεις, ἔν τε ταῖς συνάψουσιν, ὁποῖοι, &c.* Vides igitur nomē fusiones Platonice uocī *χορείας* respōdere, uel potius illius nominis quod ei respondere debet, locum occupare: quod quale fuerit nondum diuinare potui: nisi fortè putandum sit fuisse quod illi valde uicinū & Ciceronianū etiam est *lusiones*. Cogitent tamen alii an magis idoneum reperiri possit aliud uocabulum. Nimirum intelligit Plato ita moueri & labi sydera per cælū certis quibusdā motibus & quasi in numerū, ut choreas quodammodo ducere uideātur. Choreas autem ducere, ludentium est: aut ego ualde fallor. Et hoc quidē in Latino isto cōtextu animaduersione indiget. At in Græco animaduertendū est duos esse locos qui castigatione, ut mihi quidē uidetur, indigeant, & à me tamen cum cæteris in calce Ciceroniani Lexici adnotati nō fuerint: quòd uidelicet, ut multos alios an-

tea, me quoque tunc sefellisset. Quod profectò, præsertim quod ad priorem attinet, minimè cuiquā mirum videri debet. est enim sic mēdosus vt nihil mēdi tamen præ se ferat : quum etiam ipsum sit ex eorum genere quæ quendam veræ lectionis veluti colorem induerunt. Cuiusmodi multa & mihi & aliis multis imposuisse comperi. Ecquis enim quū hæc legit, *ῥῶσθαι βοῶν ἀλλήλων, καὶ περὶ τὰς τῶν κύνων περὶ εἰαυτοῖς ἐπιαικικλήσεις*, errorem vllū subesse his particulis *ῥῶσθαι* suspicetur? Latet tamē erratum sub iis, & maximū id quidem. Nam si in naturalem ordinem verba reduxeris, certè ita dices, *χορείας πύτων, ἔσθαι βοῶν ἀλλήλων, ἔπιαικικλήσεις τῶν κύνων περὶ εἰαυτοῖς*. quid igitur fiet illis voculis *ῥῶσθαι*? Articulū enim *τὰς* ad *ἐπιαικικλήσεις* ferri nemo non putasset: at nunc nullo posse modo illuc pertrahi videmus. quod etiā vt clarius perspiciatur, ex accusatiuis nominatiuis facientes, ita legamus, *χορείαι δὲ πύτων αὐτῶν, καὶ ῥῶσθαι βοῶν ἀλλήλων, ἔπιαικικλήσεις τῶν κύνων περὶ εἰαυτοῖς ἐπιαικικλήσεις*. Quomodo igitur scribēdum est? Nimirum si in nominatiuo ponantur hæc verba, scribere debes *ῥῶσθαι*: si in accusatiuo, vt à Platone sūt posita, *ῥῶσθαι*. Quamquam in omnibus editionibus haberi *ῥῶσθαι*, & margini mei libri nullam aliam lectionē pro hac ex veteri exemplari adnotatam esse fateor. Sed quod ad vulgatas editiones attinet, cur ad tam magnum mendorum numerū hoc addidisse eas mirabimur? Quod autem ex antiquo codice lectionem aliam adnotatam non reperio, hoc non facit vt in eo quoque scriptum fuisse *ῥῶσθαι* credam, sed potius inter cōferendum cum editione impressa vetustum codicē, ambigua me pronuntiatione deceptū fuisse mihi persuadeā. nec enim dubito quin in veteri libro legerem *ῥῶσθαι*, dum meus anagnostes ex impresso libro recitaret *ῥῶσθαι*: sed quomodo ex con-

fusa quadā & putida eius pronuntiatione (qualis est multorū hodie) *ὡελίταις* quod in scripto codice habebam, à *ὡελίταις* quod ille ex impressio legebat, discernere potuissem? Quocirca veteris mei exemplaris auctoritatem (quod utinam nunc apud me esset) ut pro me facere & coniecturā meam adiuuare non assero: ita nec illi fidem vllō modo derogare posse ostēdo. Quid verò Proclus? quam lectionem sequitur? nempe eandem eodēque modo corruptam & ipse, vel potius is qui eius librū descripsit librarius. Nam Proclum certē sua explicatione meā coniecturā adstipulari persuasissimum habeo. Alioqui dicat mihi aliquis vnde *τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως* ille accipiat: in cuius etiam dicti ratione reddenda tantopere laborat. Ergo planē reiiciendam esse lectionē illam *ὡελίταις* affirmare non vereor, nec protinus tamen in eius locum hanc *ὡελίταις* ex coniectura mea reponendam esse asserere ausim. hoc tantū, lectionem quā minori cum mutatione reponi aptior queat, & quam Proclum sequutum esse verisimilius sit, nullā excogitari posse, affirmare nō dubitē. In alterius autē loci castigatione cōiecturā meā (in quam me Ciceronis interpretatio adduxerat) ipse Proclus & approbat & improbat. nam quum ego omnino censē legendum esse non *ᾠεσχαρήσεις*, quod accessiones significat, sed *ᾠεσχαρήσεις*, ut Ciceroniano verbo *accessiones* respōdeat: apud eum prius quidem *ᾠεσχαρήσεις*, postea verò *ᾠεσχαρήσεις* reperiō. Sed apud quē iudicem ego illam scripturam non euincam?

Quibusque temporibus à nostro aspectu oblitescant, rursusque emerſi errorem incutiant rationis expertibus, si uerbis explicare conemur, nullo posito, &c.

Miror in omnibus libris hic legi errorem, & ne eos quidem qui in aliis locis supramodū audaces fuerunt, literulā vnā τ ausos esse addere, ut ex errore

facerent *terrorem*. Sed fortasse non ideo incorrectum
 hunc locum reliquerunt, quòd tam religiosi essent,
 sed quòd mendum hoc nō animaduertissent. Atqui
 præterquā quod nullus alioqui sensus idoneus ex his
 verbis colligi poterat, vel ipse Platonis contextus,
 in quo est φόβοις, quomodo emendandus esset hic
 locus, satis apertè ostendebat. Reperitur autem & a-
 libi apud Ciceronem hoc mendum Error pro Ter-
 ror: sed & apud Tibullum, vt in meis in illum anno-
 tationibus docebo. At de sequentibus hisce verbis,
rationis expertibus, quidnam dicemus an ita scripsisse
 Ciceronem, qui legisset apud Platonem non τῶν δυ-
 ταμῶν λογίζεσθαι sed τῶν μὴ δυναμῶν? An potius ad-
 ditam non fuisse à Platone negatiuam particulam,
 sed apud Ciceronem addēdam eam esse existimabi-
 mus? vt sit τῶν δυναμῶν λογίζεσθαι, *rationis non exper-*
tibus. Videamus primū quā de re & quid loquatur
 Plato, deinde quā ad quæstionem hanc soluendā fa-
 ciāt probabilia afferre conabimur. Proclus ait, τὰ γή-
 ματα καὶ τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων φόβοις εἶπει καὶ σημεῖα
 τῶν γιγνομένων παρέχει τῶν δυναμῶν λογίζεσθαι. Ego
 verò existimo Platonē propter cometas præsertim
 φόβοις dixisse. quod etiam nomen pulchrè expressit
 Latinus quidam poeta, quum periphrasi vtens, di-
 ceret, crinēmq̄ timendi Syderis. Hinc & à Virgi-
 lio diri cometæ appellātur: quòd nimirum dira por-
 tendant, & grauium malorū sint prænuntii. vt & Ci-
 cero lib. 2. De natura deorum, bello Octauiano ma-
 gnarum calamitatū prænuntias stellas has fuisse di-
 cit. Nec nō hodie videmus vt ad earū cōspectū expa-
 uescant & obstupescant quā plurimi. Vt igitur hanc
 de loci huius lectione dubitationē tollamus, an cum
 ratione illi an potius sine ratione id faciant, videndū
 est. Et quoniā nōnulli Platonem ex Chaldæis & AE-
 gyptiis, quidā & ex sacrosāctis oraculis traxisse mul-

ta dicunt, alius hanc disquisitionem repetā. Equidē si prophetae Ieremiae tribuere fidem velimus, nō esse cur histerreamur, dicendum est. Atqui (obiiciet aliquis) in Genesi scriptū est, Et erūt vobis in signa & tēpora. Hoc ego fateor: sed talem esse eorū verborū sensum qualem vulgō existimant, hoc verō nego. Aiunt enim plerique illic per signa, significationes rerū futurarū intelligi: (quod omnino his Platonis verbis responderet, *σημεία τῶν ἄλλων πάντων ἡμεροδύων*, & ita etiam Chaldaeorū horoscopus non vana esset superstitio) per tempora autē, quas Græci vocāt *ὥραι*. Alii aliter explicāt. At ego primū dico, quod nemo inficiari potest, per luminaria solem & lunam duntaxat κατ' ἔροχλῶ intelligi: deinde miror, viros linguæ Hebraicæ multo me peritiores non cogitasse quod mihi statim in mentem venit, esse videlicet figuram ἐν ὄψι δούων, apud Hebræos, sicut & apud Græcos pariter & Latinos poetas, vsitatissimā: vt quum dicit Virgilius, Pateris libamus & auro. Et, Molémque & mōtes. Erit igitur hīc itidē dictū Signa & tempora pro Signa temporū. & Signa temporū potius quæ à Græcis *μετεωστικά* appellatur, dici existimabimus: nimium ea ex quibus futuram serenitatē aut tempestatem prædicimus. de quibus Aratus, de quibus etiam Virgilius: Solē, inquit, certissima signa sequentur. Cuiusmodi etiam *μετεωστικά* ex ipsius cæli facie petit Christus Matth. cap. 16. sed vulgi tantū obseruationem cōmemorans. Verūm vt ad profana à sacris redeamus (quæ citavi quōd Platonis mētem, vt aiunt, iis lectis, minus impia quædam de rebus diuinis opinio imbuerit) & in illius præsertim nominis φόβου significatione insistamus: sciendum est quosdā fuisse philosophos qui nulla re nos obstupesceri, imo ne admirari quidē rem vllam debere cēserent, siue frequenter illa, siue rarō cōtingeret. ad quorum dogma

respexisse Horatium suspicor (nec enim pro certo habeo) quum hæc carmina scriberet,

Nil admirari, propè res est vna, Numici,
Solâque quæ possit facere & seruare beatum.
Hunc solem & stellas & decedentia certis
Tempora momentis sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent: quid &c.

Si igitur hoc sapiētis existimandum est, nil admirari, nulla re terri: certè rationis expertes & insipientes merito, eos qui illis terreantur, appellauerit Plato. Sed vt tandem sermonem hunc claudam, magnâ philosophorum turbam Ciceronianæ interpretationi adstipulantem in medium producere libet. Veniant igitur quotquot vnquam fuerunt Sceptici philosophi, siue Ephectici, siue Pyrrhonii, aut quocūque alio appellari gaudent nomine: imò potius veniat Sextus philosophus, & nobis Ephecticorū simul omnium verbis nonum *ἐποχῆς* exponat *ἔργον*. Ille enim in libris quibus titulum dedit *πορρωταίτοι ὑποτιπώσις* (quos à me interpretatos cœperam excudere: & iam editi forent, nisi aliis auocatus fuisset negotiis) explicans nonum *ἔργον* aut *λόγον* aut *τύπον ἐποχῆς*, ista, si modò fidelis sum interpres, dicit, De modo autè qui est ex crebrò aut rarò cōringentibus (quæ ordine nonum esse dicebamus) ralia differimus. Sol multo certè maiore obstupefaciendi vim habet quàm stellâ cometa: sed quoniam solem crebrò videmus, rarò autem stellam cometam: stella hæc ita nos attonitos reddit, vt etiam portèdi ea aliquid à diis putemus: at sol non item. Quòd si imaginemur solem rarò apparentè, rarò occidentem, & vbi simul omnia illustrarit, deinde repente omnibus rursus tenebras inducentem: reperiemus hæc in re vnde obstupesceri valde debeamus. Hæc Sextus, in Scepticorū philosophorum persona, quæ considera quàm bene respō-

deant iis quæ dicit Cicero, quibûsque temporibus à nostrâ
aspectu oblitescant, rursûsque emerſi, terrorem incutiant ra-
tionis expertibus. Verumenimvero multam operam,
 quantum video, frustra consumpsi. Cui enim, quòd
 ea multorum fuerit opinio, & Ciceronis etiam ver-
 bis contineatur, Platonem quoque ita sensisse per-
 suaferim, mirum rationis expertes esse eos quibus
 hæc terrorē incutiât præfertim etiam quū quod ini-
 tio de eo dixi, nō constet. Summa igitur disputatio-
 nis hæc sit, Si quidem putemus supposititia hæc ver-
 ba esse, & σημεῖα τῶν μὲν ταῦτα ἡμισοιδῶν (quum etiã
 ea non agnoscat Cicero) apud Platonem addita ne-
 gatiua particula legendum esse, φόβοις τῶν μὴ δυ-
 ναμένων λογίζεσθαι πέμποσι, & apud Ciceronē minimè
 adiciendam esse particulam Non: ac rectè illum in-
 terpretatum esse *rationis expertibus*, quū absolutè po-
 situm sit verbum λογίζεσθαι, perinde ac si dictū esset
 τῶν ἀλόγῳις. Sin autē supposititia esse verba illa no-
 limus, nō magis negatiuam particulam apud Cice-
 ronem quàm illorū sex vocabulorū interpretationē
 desiderari putabimus. Iã verò si totius loci interpre-
 tatio Ciceroniana talis esset, vt sine vllō eius incom-
 modo & particula Non & illa sex verba Latinè red-
 dita inseri possent, à librario prætermiſſa ea esse cre-
 derem: at quū id nullo modo fieri posse videam, M.
 Tulliū non plura nec alia quàm hic habemus, scri-
 psisse verba persuasum habeo. Ne autē inseri possint
 illa, obstat verbum *incutiant*. neque enim ita loquen-
 tem vllum, vt opinor, ferremus, *terrorem* & rerū fu-
 turarum significationes *incutiant*. Aliud autē verbum
 quàm *Incutiant* scriptū reliquisse Ciceronē, mihi nō
 fit verisimile. tum quòd vt elegantissimū, ita & vsita-
 tissimū sit hoc dicēdi genus: tū etiã quòd in tota sua
 lingua Latina verbū vllū quod ad vtrūque pertinere

posset (quemadmodum apud Platonē *πίμπουσι* & ad *φόβοις* & ad *σημεία* pertinet) reperitur fuisse M. Tullium non putem. Nam nec Afferant, nec Dent, ut opinor, dixisset. Nec mirum, defuturū fuisse Ciceroni aptum utrique verbū. ecce enim, quū multis partibus copiosior sit Græca quàm Latina lingua, Platonē tamen verbo nō satis proprio *πίμπουσι* uti cogitur. Siquidē non minus durū est (si quod esse potest mearum aurium ex satis longo usu iudicium) Græce *φόβοις* *πίμπειν* pro *ἐπιπίμπειν*, quàm Latine Mittere furorē vel terrorem alicui, pro Immittere, vel Iniicere. Verūm si dixisset Plato *ἐπιπίμπουσι*, magis quidem propriē, si *φόβοις* respicias, loquutus fuisset: at si *σημεία*, magis impropriē. Hæc igitur faciunt ut Cicronem scripsisse aliud verbū quàm *incutiant*, vix adduci possim ut credam. Esto tamen aliud scripsisse, & nos tale aliquod hic habere, quod ad utrunque accusatiū accommodari possit: adeo ut verba illa sex, Latine interpretata, ita inseri possint, ut nulla interrim fiat Ciceroniano sermoni iniuria: quid? an tam imperitum Græci sermonis Cicronem fuisse existimabimus, ut quid hic valeret *λογίζεσθαι*, & absolutē non esse positum, sed intelligi debere *λογίζεσθαι αὐτὰ*, ignoraret? Atqui ita vertit quasi absolutē acciperetur. Cicronem igitur sex illa Græca verba in exemplari suo non reperisse, & si reperisset, prætermisurum non fuisse, aperte affirmo. An tamen pro supposititiis habēda sint, pronūtiare nō audeo: illud quidem certē audacter pronūtio, nisi illis expunctis, saluam manere non posse Cicronis interpretationem.

Reliquorum autem quos Græci δαίμονας appellant, nostri, ut opinor, lareis (si modò hoc rectē conuersum uideri potest) & nosse & nuntiare ortum eorum, maius est quàm ut profiteri scribere nos audeamus.

Non dubito quin hîc legendum sit *enuntiare* pro *nuntiare*. Quorsum enim aut apud quos esse vellet nuntius ortus deorum Plato? nec verò ille dixit, ἀγγέλλειν aut ἀπαγγέλλειν siue ἀναγγέλλειν, sed ἐπιτιν, quod respōdet Latino Enūtiare, pro Eloqui siue differere. Sic autem sæpe menda periculosa contigisse obseruavi ex omisâ prima vocis litera. vt Errorē pro Terrorē antea positum reperimus, & alibi etiā reperire possumus. Verūtamen hoc mendū in verbo Nūtiare occupāte locū verbi Enūtiare, & reliqua item quæ hæctenus adnotauî, ab illo Ciceronicola non animaduersa fuisse, nequaquā miror: quoniam, vt est vir minimè malus, omnia (credo) boni cōsultare volebat. Vnum erratum quod statim post habetur, quomodo ferre potuerit cum tanto Ciceronis sui dedecore, hoc verò satis mirari nō possum. Nam hoc dicendi genus *Reliquorum & nosse & enuntiare ortum eorum*, quid aliud quàm Hebraïsmum esse dicemus? Itane ergo etiā Cicero Hebraïstæ & ab hoc Hebraïsmo aures viri Ciceroniani (nec enim illi de se testanti fidem derogare fas est) non abhorrent? Vir Ciceronis studiosissimus & obseruantissimus prudens & sciens Hebraicam dicendi phrasin apud Ciceronem relinquit. Sed fallor: prudens & sciens illā non reliquit: imò verò imprudenti illi obrepfit: & dum locum hunc M. Tullii legebat, sibi videbatur in suo Breuiario Romano legere, Beatus vir cuius Dominus Deus eius. Ergo & hîc quoque veniā merebitur. Porro lector non hunc vnum apud Ciceronem Hebraïsmum esse scito.

Ac difficillimum factu est, à diis ortis fidem non habere. quanquam nec argumentis, nec rationibus certis eorum oratio confirmatur: sed quia de suis rebus notis videntur loqui, veteri legi morique parendum est.

Reperitur alibi Ratio falso positum pro Oratio, itidem & pro Erratio: hinc autem vereor ne *rationibus* pro *demonstrationibus* perperam librarius scripserit. neque enim video cur *ῥατὸς* & *ῥατῶν* Rationes quam Demonstrationes maluisset hoc loco interpretari Cicero. Alibi Argumenti conclusionem interpretatus, addit esse rationem: sed non rationem nudè. eius verba sunt Academ. quæ est. editionis primæ lib. 2. Itaque argumenti conclusio (quæ Græcè *ῥατὸς*) ita definitur, Ratio quæ ex rebus perceptis, ad id quod non percipiebatur, adducit. Animaduertendū est præterea, à sermonis Latini cōsuetudine aliquantum alienum esse hoc dicendi genus, *suis rebus notis*. Neque enim eum feramus qui ita loquatur, Volo explicare meas res notas. Quum dicendum sit, Res mihi notas. Itaque & in hoc Ciceronis loco cēsuerim primū permutandū esse substantiui & adiectiui ordinem, ut *notis* præcedat, *rebus* sequatur (quo ordine collocata hæc verba in quibusdam editionibus reperiuntur) deinde ex *suis* faciendum esse *sibi*. ut sit, *de sibi notis rebus*. Nisi fortè quis putet scripsisse Ciceronem, *de suis sibi que notis rebus*. Cui facile assentiar: nam ponens *sibi*, lubenter tamen *suis* retinerem, propter *οὐκ ἔστι*.

Pag. x x x i.

Quorum operum ego parens effector que sum, que per me facta, hæc sunt indissoluta nutu meo. quanquam omne colligatum solui potest.

In quibusdā vulgatis editionibus legitur, *hæc sunt indissoluta me inuito*. In quibusdam etiam ita, *non sunt dissoluta me inuito*. Apud Augustinum autem locum hunc citantē lib. De ciuitate Dei 13 legitur *nutu meo*. & hanc ego lectionē potius quam illam in editionem meam recepi, quòd Græcis verbis, ut ea quidem in vulgatis editionibus habentur, esse conue-

nientior videretur. ita enim in illis legitur, ἀ[ἔργα] δὲ ἐμοῦ ἡρόδωρα, ἅπαντα ἐμοῦ γὰρ θελοντος. At verò quā excuderē Athenagoræ Atheniēsis philosophi quendam libellum (quem non solūm, vt opinor, nouitas, sed multo etiam magis eius argumentum commendabit: quū sit ἀπολογία πρὸς Χριστιανῶν) reperi citatum hunc Platonis locum posita ante θελοντος negatiua particula. Scriptū est enim illic ἐμοῦ μὴ θελοντος. quæ etiam lectio duorum codicum testimonio cōprobatur. Nam quū olim Romæ Gulielmus Sirletus & ego nostra exemplaria inter se conferremus, in huius loci lectione optimè conuenire ea comperimus. Vtra igitur Græcarū lectionum cum vtra Latina (Augustinianā omitto) magis congruat, perpendamus: si prius quæ sit Platonis mens, & quis eius verborū in toto hoc loco sensus, maxima cum perspicuitate explicuerimus. Hæc igitur Plato deum primarium omnium creatorem ad suos loquentem inducit. vtar autem paraphrasi.

DI I a diis orti, quæ dicam audite. Omnibus operibus quorū ego effector parēnsque sum, vim quandam qua se perpetuò conseruare nec dissolutioni obnoxia esse possint, tribuere volo. Nam ea quidem est, fateor, omnium quæ colligata sunt, conditio, vt quemadmodum vinc̄ta fuerunt, itidem etiam solui queant. quum nullum sit vinculum, cuius aliqua tandem non reperiatur dissolutio. Verūm improbè certè faciat quisquis id quod aptè & pulchrè cōpactum vinc̄tumque est, dissoluere voluerit. In me autē nequaquā cadit improbitas. vnde fit vt vos, qui alioqui, quatenus orti estis, minimè mortales & indissolubiles potestis esse, dissolutionis tamen expertes futuri & interitū minimè sensuri sitis: vtpote iis legibus non adstricti, quibus omnia quæ vinc̄ta sunt,

adstringi ratio poscit. Nequaquam enim vincula ea quibus fuistis quum gignebamini colligati, adeo firma valentiâque sunt, vt nō firmitus & infinitis partibus valentius mea voluntas sit vinculum.

Hæc est, vt mihi quidem videtur, plana & aperta huius loci sententia. quæ tamen si Proclus intellexit, ego certè non intelligo. Postquam enim diu multumque vt in difficillimo loco laborauit, eius tamè (aut ego fallor) sensum assequi non potuit. tot eum nodis inuoluit atque implicat, vel potius tot nodos, quod aiunt, in serpo quærit, dum subtilis & acuti philosophi nomen suo more aucupatur. denique, quod ille ait, facit nã intelligēdo vt nihil intelligat. Nam quū hic Plato inducat Deum vnicam illorum immortalitatis, & (vt ita dicam) indissolubilitatis causam ponentem suam ipsius voluntatem: ille voluntatem non vt solam, sed vt tertiam causam, reliquis tamen valētiorē, statuit. Eū ergo missum faciamus, nisi in examinandis eius nugis, cum eo nugari volumus. Ad Ciceronem autem quod attinet, in eius interpretatione aptiorem periodorum iuncturam desidero. nam præterquam quòd duas periodos nullo interiecto interuallo ab eadē particula *Sed* inchoare nō debuit (quòd inconcinna sit hæc repetitio, & quæ merito teretes offendantur aures) in eo certè quòd posteriore loco eā posuerit, reprehensione non caret: quia quæ cōiungenda erant, vt ex superioribus pendencia, potius velle disiungere videtur. Quis enim periodum adhibita particula *Sed* cū præcedente coherere ostendat? Rectius itaque, verbum verbo reddens, vertisset, Quum igitur sitis orti. Perinde enim est ac si ita loqueretur hic Deus, Quum igitur sitis orti, immortales quidem esse non potestis, quum, vt dixi, omne colligatum dissolubile sit: neutriquam

tamen dissoluemini. siquidem, &c. Et quoniã in Ciceronianam huius loci interpretationem inquirere cœpi, quandam etiam de primis primæ periodi verbis proponere volo dubitationē: qua proposita, tum demum ad pronuntiandã meam de varia illa lectiōne sententiam veniam. Nam quum ita vertit Cicero, *Vos qui decorum satum orti estis, attendite. Quorum operum ego parens effectorque sum, &c.* primũ manifestũ est illum de suo verbum *attendite* addidisse: quã rectè, alii viderint. meo quidem certè iudicio, verbo *μάδετε*, quod apud Platonẽ paulo pòst habetur, contentus esse, & omnia vsque ad verbũ illud, duntaxat velut *πρωτογράφου* esse existimare debuerat: (quamquam non certa, sed probabilia tantũ afferre me profiteor) perinde ac si ita dixisset, *Θεοὶ θεῶν ἵππ' ἐμῶν δημοουργοὶ εἰντετε, & ἵππ' ἐμῶν ἡμιθεῖντα ἔργα (ἀδὲ ἐμοῦ ἡμόμα, &c.) ἀθάνατοι μὴ ἔκδεντε, οὐδ' ἄλλοι πὸ πάμπαν, ἐπὶ τῶν γηγῆσδε. οὐ πὶ μὲν δὴ λυθησέμενοι, ἔδ' ἐπεὶ οἱ μοι θεῶν μοίρας, &c. ὁ λίγος μάδετε.* Sed propter interruptum orationis rectum veluti cursum, Plato fecit quod & alii sæpe scriptores facere solent, vt voce *οὐδ'* uteretur, quasi nouam inchoans sententiã. Quo etiam modo Latini, quum satis multa per parenthesis inseruerunt verba, & sermonem suum non vna serie eodẽmque velut filo continuauerunt, particulam Inquam ad colliganda sequentia cum præcedentibus adhibent. Veruntamen Ciceroni imperarium hunc addere facilè per me licuisset, nisi vnã etiam verba hæc *οὐδ' ἐγὼ δημοουργὸς πατὴρ τε ἔργων* à superioribus illis *Θεοὶ θεῶν* apertè disiunxisset: quæ an Plato disiuncta esse voluerit, non liquet. & quantum ego perspicere possum, vix commodè annexi superioribus possunt, sed separari ab illis multo certè minus, quod ad orationis ἀκολουθίαν attinet. Et illa qui-

dem omnia cum superioribus iungendo, ita resoluenda puto, ut me modò resoluisse vides: possint vero & ita accipi ut tantum *δημιουργός* ad præcedentia pertineat. At verò si à superioribus diuellere ea voluerimus, cū Cicerone, magis laborandū in illis contextibus fuerit. Nam præterquam quod reus & minime implicitus horum verborū contextus esse hic debuisset, *ἔργα ὧν ἐγὼ δημιουργός πατήρ τε* (quæ tamen simplicem loquendi modū & huiusmodi alios gradiloquentia Platonis aspernatur, ut & Thucydidis *βραχυλογία*, sæpissime) interiecta ista verba, *ἀδ' ἐμοῦ ἡμάρματα*, multum profectò facessent nobis negotii, & *ἀνακόλουθον* ipsam orationem relinquunt. Illa igitur quatuor vocabula expungere si mihi per Ciceronem liceret (hic enim hæreo, & aliquod quasi *ἐκ μνηστῆς* auxilium expecto, quum sit dignus vindice nodus) ego certè vicissim illi, quæ dixi retractans, seorsum verba illa legere permitterem, *ὧν ἐγὼ*, &c. Sed quid dico, si per eum mihi liceret? Imò verò licet: siquidem bona pars editionum verba hæc non habet, *quæ per me facta*. Quòd si me roget aliquis, an Ciceronem, quum apud Platonem ea legisset, consultò prætermisissè existimem: non prætermisissè lecta, sed ne legisse quidem respondebo. Nam cum alii nonnulli antiqui authores locum hunc citantes, tum etiam is quem paulo antè nominavi Athenagoras illa non ponit, apud quæ tamen pro *ἄλυτα* vox alia, sed perperam, ut opinor, habetur. Iam igitur nos quoque vel quatuor illa vocabula expungentes, hæc *ὧν ἐγὼ*, &c. à superioribus abstrahamus, authore Cicerone: nō aliter quàm si ita dixisset Plato, *ἔργα ὧν ἐγὼ δημιουργός πατήρ τε εἰμι*, *ἄλυτά ἔστιν ἐμοῦ*, &c. vel ex quatuor vnū *ἀ* nobis reseruantes, cæteris expunctis, cum superioribus ista, *ὧν ἐγὼ*, &c. connectamus: siue

totum hunc locum tanquam *προσαγορεύσιν* accipere oporteat, & eo quo dixi modo verba hæc resolvere, nimirū ita, *θεοὶ καὶ ἄνθρωποι ἐμοῦ δημιουργοὶ γένετες, & ἄνθρωποι ἡμῶν γυμνηθέντα ἔργα (ἀπαντα, &c.)* siue, quod malim, illud quidem ὧν velimus referre *θεῶν*, sed alterū genitiuū ἔργων seorsum legamus, & nō, vt per appositionē quam vocant dictū, superioribus & ipsum adnectam. Sed iam tēpus est vt veniā, vel potius reuertar ad priorem illam dubitationē, de eorum verborum quæ proximè hæc sequūtur, lectione. Dicebā igitur in nōnullis editionibus ita legi, *hæc sunt indissoluta me inuito*: in aliis autem sic, *nō sunt dissoluta me inuito*: apud Augustinū autem eam quā ex editione mea protuli, lectionem reperiri: cui, quod negatiuam particulam apud Platonem nō inuenirē, plus fidei quā illis tribuissē. At nunc quum illam negationem videamus Athenagoram in exemplari suo habuisse, valeat illa Augustini lectio, reliquas duas consideremus. Inter has ergo planè nihil interest, nisi quod in priore quidem negatio cum nomine iuncta est, at in posteriori seorsum ponitur: nec video cur non vtranuis eligere possimus, modò pro *indissoluta* legamus *indissolubilia*, & *dissolubilia* pro *dissoluta*. Siquidem hæc Latina verba, *indissolubilia* sunt, vel *non sunt dissolubilia me inuito*, (id est, dissolui nequeunt contra voluntatem meam) his Græcis planè. videntur respondere, *ἀπαντα ἐμοῦ μὴ θελοντος*. Vt tamen ingenuè fatear, hæc verba *ἐμοῦ μὴ θελοντος*, aliis verbis quā quibus vsus est Cicero, expressissē: & à M. Tullio, quod eius pace dixerim, aliter exprimenda fuisse mihi videntur.

Quorum vobis initium statim traditur à me.
 Platonis verba sunt, *σπίρα καὶ ἄνθρωπος ἐγὼ ἀπαλώσω*. quæ ego secutus, dicam, nullo, (vt opi-

nor)reclamante,legendum hic esse non *status*,sed *sa-
rus*.vt paulo antè dixit, Vos qui deorum fatu orti e-
stis.Item, Oceanum Salaciàmque cæli fatu terræque
conceptu generatos.

*Hæc ille dixit:deinde ad temperationem superiorem
revertitur, in qua omnè animum uniuersæ naturæ tem-
perans permiscabat,superiorisq; permixtionis reliquias
fundens æquabat.*

In omnibus editionibus,præterquam in ea quam
Ciceronicola ille emendauit, legitur, *superisque per-
mixtionis*.In illa igitur quæ lectio est? Nempe hæc,*su-
perisque permixtionibus*.Pulchrè sanè,quia substantiuũ
& adiectiuum in tribus conueniunt.at quanto satius
erat in emendatam lectionē relinquere quàm ita eam
emendare:si tamen hoc emēdare est, in locum men-
di manifesti nec periculosi aliud occultissimum &
periculosissimum reponere. Ego certè diu, sed fru-
stra, me torsi, vt quid vocaret Cicero *superas per-
mixtiones*,possem intelligere. Nec verò quādiu ob-
oculos bellam hanc editionem habebam, in veræ le-
ctionis suspicionem vllis prioris scripturæ vestigiis
deduci poteram:quum illic prorsus abolita essent,ne
videlicet ab adiectiuo substantiuum discordaret. At
postquam alias editiones consului, in quibus fideliter
seruata est integra & intacta prior deprauatio,
nulla addita *ὑπερῶν*, statim non *superas per-
mixtiones* (vt volebat ille Ciceronianus) sed *superiorem
permixtionem* scripsisse M. Tullium ani-
maduerti. Ecce enim inter *superi & que* intericiia-
mus *ori*,planè restitutum habebimus locum. A tenim
dic mihi Ciceronicola, primùm quid imaginabaris
appellasse Ciceronē *superas permixtiones*? Non igno-
rabas, opinor, nomen hoc *superas* esse ex numero
relatorum

relatorum ad aliquid, & ideo superas permixtiones inferarum respectu dici: quas igitur, obsecro, tibi superas, quas inferas permixtiones fingebas? Imò verò tu non ex numero relatorum ad aliquid, sed ex numero non intellectorum suspicabaris esse hoc nomen. Ac profectò nimium arduam tibi propositam esse sentio quæstionē: ad captum ingenii tui me accommodare, & in arena tua prouocare te volo. Bonus es grammaticus, quantum video. pulcherrimè enim, vti dixi, Ciceroniana verba ad illam grammatarum legem ac regulam adstrinxeras, quæ præcipit vt in tribus substantiuum & adiectiuum inter se conueniant. Sed num & sequentem paulo post nō legeras, aut si legeras, non memineras, quæ iubet vt dicamus Liber Petri, nō autem Liber Petro? Nimirum si recordabaris, & parere ei volebas, eadem ratione dicendum hīc fuerat, Superarū permixtionum reliquias. Sed video quod à te laturus sim responsum, Eam quidem regulam (dices) legeram, & eius memor eram, & eam obseruare suo loco sciebā: sed reliquias accusatiuum cum genitiuo iungendū esse, hoc verò ignorabam. Atqui ex Græcis Platonis verbis id cognoscere difficile nō erat. Verùm nimium obscure tibi & tui similibus locutus est illic Plato, quantum conicio. Omnibus igitur modis excusandus es: ideoque & hoc tibi peccatum condono.

Eodem modo ferme, nisi quòd non ita incorrupta ut ea quæ semper iisdem: sed dijs secundum sumebat atque tertium.

In nonnullis editionibus ita legitur vt hīc: in aliis autem pro *iisdem* habetur *idem*, & *sed à dijs*. Quinetiam in nonnullis adnotatur margini hæc lectio, *sed dijs ortum sumebat atque interitum*. Implicita est vt apud Platonem ita & hīc nō tam sententia, quàm oratio. sed

eā magis adhuc implicant cōmissa à librariis mēda:
 è quibus vnū tantūm quomodo sit emendandū, af-
 firmare possum: nimirū vt pro *dīs* reponatur *īs*. Illud
 autē *idem* etsi mihi magis placet quā *īsdem*, nō pla-
 cet tamen satis: & malle *eadem*. Quanquam, vt libe-
 rē loquar, non minus hīc mihi ipsa Ciceronis inter-
 pretatio quā librarii scriptura suspecta est. neque
 enim video quorsum hæc verba *καὶ πάντα ὡσαύτως* i-
 ta vertere debuerit. Quòd si peccat in interpretan-
 dis his Cicero, certè tertio iam (quod eius pace dictū
 velim) in hac periodo peccat. *κρατῆρα* enim quum
 Plato accipiat pro vase in quo tēperatio fit, ille *tem-
 perationem* interpretatur. id autē voluisse hoc nomi-
 ne significare Platonē, apparet ex iis quæ subiungit,
ἐν τῷ κρατῆρι ἐμίσγε. quæ tamen mirū est M. Tullium,
 propius nō inuentē, post *temperatiōnē* vertisse in quā
tēperans permiscebat. Deinde si vera sunt hæc quæ scri-
 bit Proclus, *τὰ τῶν ἀερίων ὑπόλοιπα, τῶν μίστω ὑποθη-
 σόμενα γλυκῶν. ἢ γόρτυ λέγει αὐτὸ ἐκεῖ κράματος*, errat quū
τὰ τῶν ἀερίων ὑπόλοιπα, superioris permixtionis inter-
 pretatur. Pag. x x x i i i.

*Post irā & metum & reliquos metus animi, comites
 superiorum & his etiam contrarios dissidentes.*

Non video quomodo ferri possint hæc dua no-
 mina *contrarios dissidentes* posita *ὃκ τὸ ἀλλήλου*, nisi
 interiecta copulatiua particula. Quid si potius ex no-
 mine *contrarios* fiat aduerbium *contrariè*, quod ad-
 uerbio *ἐναντίως* respōdeat? Certè hoc malim. nec in-
 telligo cur durius sit Latine *contrariè dissidentes*, quā
Græcè ἐναντίως διακῶπα. Pag. x x x i i i i.

*Deinde ut huic animati principē se ducēque præ-
 beret, ut atque eius pulcherrimè regeret & guberna-
 ret, nisi quatenus ipse sua culpa sibi aliquid &c.
 Quemadmodū præcessit effingerent, item perpelli-*

vent & absoluerent, ita etiam hic legendum esse praeberent, regerent, gubernarent, manifestius est quàm ut vlla confirmatione egeat: praesertim quàm eodem & illa praecedentia & haec sequentia verba referantur.

Pag. x x x v i i i.

Sed aestimant plerique non haec a diuinitate causarum, sed has ipsas &c.

Puto hic legendum existimant, nec vnquam confundi solere aut posse horum verborum significationes arbitror.

L I B. I I. D E L E G.

Pag. x L.

Lignum autem quodque uoluerit, uno è ligno dedicato.

Etsi Quandoque dicitur pro Quandocunque, tamen neque hic neque alibi placet mihi quodque pro quodcunque: sed quodcunque lego.

I N O E C O N O M I C O.

Pag. x L V I.

Quibus autem ad dies festos & ad hospitum aduentum utimur, & ad quaedam rara negotia, haec primò tradidimus, & loca singulis demonstrauimus, & cuique &c.

Vide quàm grauis error ex quàm leui mutatione acciderit: primò aduerbiū pro nomine *promo*. quo uilicet redditum fuit à Cicerone Graecū *πρόμια*. Quod tamen quum foeminini generis sit hic, *promae* potius scripisse Ciceronē crederem, nisi magis procliuē lapsū ex *promo* in primo quàm ex *promae* fuisse constaret. Quid si verò *πρό* & *μια* non *πρῆ* legerit Cicero?

Eamque admonimus ut quodcunque opus esset, sciret unde daret.

Hoc quocūque aut quocūque nō responderet datiuo *ὁ τῷ*, quem habemus in cōtextu Graeco, sed genitiuo *ὁ τῷ*. Si *ὁ τῷ* *δίοι ἐκείτω* legatur, erit quo cuique opus esset.

c. ii.

LIB. II. DE FINIB.

Pag. LV.

Nihil haberem quod reprehenderem, quum undique complerentur uoluptatibus, aut haberent ulla ex parte aliquid aut dolens aut ægrum. id est malum.

Ex duabus lectionibus nescio quomodo ea quam reiecerā, irrepfit. hā legendū vt in quibusdā editionibus, nec haberent. Nisi fortē quis malit ex ulla facere nulla. Sed mihi nō tā placet hæc lectio, quæ cōiectura mea dūtaxat, quā illa quæ aliarū editionū auctoritate nititur. Est verò etiā in Græcis aliquid de quo te admonitū velim: nimirū nullo modo ferendā mihi videri lectionē hanc ὅτι ἂν ποτε εἴη μὲν ὁ, ἢ μεμνημένα, & meo iudicio legendum esse ἢ χρομῶν pro εἴη μὲν, aut saltem tollendū esse illud μὲν. sed malim ἢ χρομῶν.

LIB. III. DE FINIB.

Itē qui processit aliquantū ad virtutis aditū, nihilominus in miseria est quā ille qui nihil processit.

Pag. LVII.

Non video quomodo defendi possit hæc lectio virtutis aditum. neque enim ἀερόκοπη est in eo vt nobis ad virtutē pateat aditus, sed in eo vt tandē quasi per quosdā gradus ad virtutis adeptionē perueniamus. adeo vt nobis ad id patefactū esse iam aditum necesse sit ad quod dicimur ἀερόκοπειν. Sic Chiron Achilli aditū ad virtutē dedisse dicitur à Statio. Achillis deinde erat illā insistendo quā Chiron monstrauerat viam, ἀερόκοπειν ἐπ' ἀρετῶν. Quomodo igitur hic legendū est? Audebōne dicere reponendum esse verbale nomē adeptū in locum huius aditū? Multa certē etiam apud ipsum Ciceronē reperiuntur huius generis, & non minus dura (si tamen dura habenda sunt) quā Adeptus pro Adeptio.

CASTIGATIONES. 31

EX CICERONIANA INTER-
pretatione Arati Phænomenon. vel, EX CI-
CERONIS ARATO. Nam Lactan-
tius & veteres grammatici, vt Seruius, Priscianus,
ex hoc libro testimonia petentes, citant Ciceronem
in Arato.

Pag. L x x v.

Obscura specie stellarum Cassiopea.

Ciceronis exemplaria inconstantia sunt in huius
nominis scriptura. nam alibi *Cassiopea* legitur. Sed
Arati codices constanter habent *Κασσιόπεια*.

Pag. L x x x v.

Atque usque à prora ad cælum sine lumine malum.

In locum huius substantiui *cælum* reponendū pu-
to *celsum*, aut aliquod aliud huiusmodi epitheton.

Pag. L x x x v i i.

Has autem quæ sunt paruo sub culmine fusæ.

Durè dictum videtur esse hic *culmine*, quæcunque
illi tribuatur significatio: quid si igitur *lumine* legam?

Non potuit nobis nota clarere figura.

Ita in omnibus quas quidē viderim editionibus
legitur: sed quum hic actiuo verbo opus sit, at *clarere*
fit neutrum, in eius locum audacter repono *clarare*.

Factum autem esse Declarare ex Clarare quis nescit?

Pag. x c i i i.

Hunc supra læua Perseus humeròque sinistro

Tangit ad Andromedam: hic dextra de parte tenetur.

Arati verba sunt hæc, *Λαίη δὲ κνήμη κ' ἄριστερὸς ὤμος*
ἐπ' αὐτῆς Περότως ἀνδρομέδης δέ, &c. vbi igitur est

illius nominis *κνήμη* interpretatio? Certe nusquam
apparet: sed apparebit, vbi loco huic suam & veram

(vt mihi quidem videtur) lectionē restituerō. Nam
si ita scribamus, *Hinc supra læua Perseus humeròque, &c.*

c.iii.

& sensum aptissimum, & illius Græcæ vocis interpretationem eandem quam & infra, habebimus. *Hinc* autē idem valebit quod ex in siue exinde, quibus nō semel hoc in libro vtitur. Fortassē autē quum nō intelligeret aliquis hoc nomen *sura* (vt erat imperitus) primū in eius locum reposuit præpositionē *supra*, deinde illi accusatiuū dedit *hunc factū ex hinc*. *Qui* error quo minus adhuc animaduersus ab vllō fuerit, obstiterūt Græca verba ἐπ' ὧμω, quæ duo duobus illis *Hunc supra* respondere putabantur. & *lena* cum subaudito vel potius sumpto ἐπὶ τῷ κοινῷ substantiuo *parte* iungendū esse videbatur: quum omnino iungendum sit cum *sura*, quemadmodum Græcè *λαγὴ* cum *κρημν*.

Pag. x c v.

-- *hinc orbi quinque tributæ*

Nocturnæ partes *supra* --

In proximo loco *hunc* pro *hinc*: at in isto *hinc* pro *huic*. ac in eo quod tā manifestos errores emēdare auctus nō sim, religio mea ne irrideatur vereor. sed me summus exemplarium consensus hic vt & aliis multis in locis deterruit.

Pag. c i.

- *flexo confidens corpore nixus*.

Arati verba, αὐτὰρ ὄρε γυῖς Ἡιδρος. quā vocē γυῖς reperies & infra, simul & apud Cicronē *nifus* nō *nixus*. Alibi γόναπ & ὀν γόναπ, vbi itidem apud illum habetur *nifus*.

Pag. c x i.

Futuras mecum commentabar miseras.

Aut mortem acerbam, aut exilij mœstam fugam.

Si velimus in secūda huius prioris versus sede iābū ponere, tantū harū duarum vocū *futuras mecum*

ordinem cōmutemus. Sed cur spōdeo magis in hoc quàm in quinto versu offendemur? dices. Is enim ita legitur, *Vt si qua inuecta diritas casu foret.* Nēpe huic quoque malo medebimur, si trāsportata in aliū locū voce *casu*, legamus, *Vt si qua casu inuecta diritas foret.* At verò primo versui quid fiet? Equidē quod illi adhiberi remedium possit nescio: neque huic solū, sed & aliis multis, in iis etiā locis, vbi satis curiose obseruatū id videtur, vt in interpretatione illorū Sophoclis versuum. nā ex quadragintaquinque sunt duodecim qui spondeū secunda in sede habent: ex quibus vnū atque alterū duntaxat reperies, in quibus id vitari incommodū possit. Vanus igitur sit eius labor qui remediū huic vel illi versui, ceteris neglectis, adhibere velit. In Græcis quidē cerē alia ratio est: ideō que in nullo hanc reliqui licentiam, quā tamen reliquisse alios cōperiebā. Iam verò quod attinet ad hūc versum, *Aut mortē acerbam, aut exilij mæstā fugam,* si traditā à quibusdam antiquis grammaticis sequamur regulā, legendū hic fuerit *exili* ob versum. quod tamen ego inter *ἀδελφῶν* repono, quum non minus tolerabilē *πυλῆσιν* quàm *ἄποκοτῆν* esse putē. Sed hæc leuia sunt profectò, & indigna quæ inter alias tanti momenti castigationes ponātur: illud verò nō leue, repugnantibus licet omnibus editionibus, legendū esse in sexto versu *recens pro repens.* hoc modo, *Ne me imparatū cura laceraret recens.* Quam castigationē homini linguæ Græcæ ignaro nescio quā facile probauerim: at Græcè docto ita legendum esse statim persuaferim, magnā inter *ἔπρον* & *ρεαπὸν* nō ignorati esse differentiā. Pag. c x i i i.

Quæ corpore exanclato atque animo pertuli.

Miram est, in istis etiam nouissimis Ciceronis operum editionibus, emendatis scilicet diligenter
c. iiii.

atque castigatis, accuratèque perpurgatis, & maculatis (emaculatis dicere volebā) legi quemadmodum & hic *exanclato*. Nam si superiores illas inemendatas alioqui & inelegantes editiones consulisset typographus (quas ego dum hæc Ciceronis scriptorum velut *ἄποσπασμάτια* excuderem, non habebam: sed ille totum corpus excudens, vt quam appetebat, reportaret diligentia: laudem, & habuisse & summa cura studioque versauisse debuit) commodiorē certè lectiōnem reperisset *exanclata*. Sed fallor: nam editiones illas habuit, & summa cura studioque euoluit, verūm vtra lectiō potior esset, ignorauit. In illius igitur gratiam, vt hoc tandē discat, dico *exāclato* neque ab vlla Latina neque ab vlla Græca voce originem habere posse: at *exanclata* ab *ἔξαντλῆν* deductum esse norunt, eo excepto, omnes. Quanquam, vt ingenuè fatear, quum ex hac deriuatione consequatur vt *exanclata* significet exhausta, vereor ne *exanclato* potius legēdum sit. Nec enim satis intelligo quomodo dici possit, perperisū aspera, quæ pertuli exhausta corpore atque animo. ac nullum esse puto cui non videatur dicēdum fuisse potius, Exhausto corpore atque animo. Quod si ita est, scribendum esse constat *exanclato*. Atqui *exanclata* (dicit aliquis) sumi etiā potest pro tolerata. Quin alibi ita accipiatur, nō nego, sed hic ita posse accipi, nego. quis enim vnquam ita loquatur? Perperisū aspera, quæ pertuli tolerata corpore atque animo. Omnino enim redūdare participium illud necesse esset. Et quoniam in huius verbi mentionem incidit, occasione dicendi de eo quæ nullus alius antea adnotauit, nō pratermittā. Verbum *Exanclare* grammatici à Græco *ἔξαντλῆν* deriuatū esse (sicut simplex *Anclare* ab *ἀντλῆν*) & nonnunquā pro *Exhaurire* accipi, vt illud apud Græcos: nonnunquam verò, & multo frequentius pro *Perpeti*, siue

Tolerare aīūt:& illius significationis vnum ex Plauto exemplum proferunt:huius satis multa, non ex poetis tantum, sed ex ipso etiam Cicerone. At ego in eo quod duas hasce significationes huic verbo tribuunt, illis assentior: sed in eo quod pro vtraque significatione vnam dant deriuationē, an illis assētiri debeam nescio. Nam apud Plautū quidem quin Vinum exantlare significet *ἔξαντλῆν*, id est exhaurire, non dubito:(quid enim aliud significare possit?) sed quod Latine dicitur, Exantlare labores, vt vix Græcè dici posse existimē *ἔξαντλῆν πόρους*, facit A Eschylus, apud quem reperio verbū *ἀπαντλῆν*, quod idem prorsus significat, & cum eodem nomine iunctum, in contraria prorsus significatione. Nam apud eum *Κερόπος* Prometheo hæc dicit, pag. 10. mea editionis, *-πίσει Οἷοίτε θνητοὶ πάντῃ ἀπαντλήσαι πόρων*; illi insultās afflicto, & eum irridens quòd apud mortales male locata fuisset illi tot beneficia: vt pote quorū ope nihil omnino minui de eius arumnis posset. Si igitur *ἀπαντλῆν* siue *ἔξαντλῆν πόρους* sumitur actiue, & Labores diminuere significat: quomodo Exantlare labores, ab illo deductū, neutraliter accipiatur, & perpeti labores significet, meritò quaeri possit. Hūc ergo vt eximā scrupulum, proponā & aliam huius verbi originem, quam doctorum virorum iudicio permittā: nimirū vt Exantlare labores sit quod, mutatis Latinis in Græcas literis, dicas *ἀνατλῆν* & *ἔξαντλῆν πόρους*. Nam quauis multa sint apud Græcos verba in hac etiā re exprimēda synonyma, insitā tamen huic verbo maiorem quādam quā vlli alii vim esse, obseruauī. Siquidem vt Cicero quum possit dicere, Ferre, Perferre, Perpeti, Tolerare labores, tamen vt istis omnibus significātius vsurpat verbum Exātlare: ita etiam Græci quum vti possint his *φέρειν, πάσχειν, ἀνέχεται*, & aliis quæ mihi non succurrūt (nam *ὑποφέρειν*

& καρτερεῖν non simpliciter id significant: (vt nec αἰετοχάδ' interdū) tamen ἐξοχλῶ quondam huic verbo tribuunt, vt maiore habenti emphasin. Sic à quodam idoneo scriptore dictum est in oratione soluta, ἀλλ' ἢ μὲν μήτηρ σὺν τῷ κῦρσσι καὶ γλυπῆσσι καὶ πηλοῦσσι κωρείουσ' ἄλλους δὲ ἐπέτισε πόρους. sic in carmine ab Hermesiana τε, Μίμνερμος δὲ τ' ἠδὲ ὄς ὄρετο, πολλὴν ἀνάστασ', Ηχοῦ καὶ μαλακοῦ πύθ' μ' ἀπὸ πενταμέτρου. Quid? none ab Homero ex multis epithetis vnum deligitur πολύτας, quod πλά μογήσαντι & πλά πεπονθότι Vlyssi tribuatur? Quinetiam ab hoc verbo factū est nomen τάλαι, pro misero: quum à reliquis synonymis nullum itidem quod quidē tam significans tamque frequens sit, formatum reperiatur. Et vt tandem finiam, summa sit hæc, suspicari me, Exatllare apud Latinos, quum exhaurire significat, esse merū verbum Græcū ἐξαντλεῖν, Latinis literis scriptū & Latina terminatione quasi vestitum: at quum significat tolerare, esse purum ῥητύμque Græcum ἐξαντλαῖν, clisa tamen per syncopen litera α. Prasertim quū ex AEschylo probauerim ἀπαντλεῖν siue ἐξαντλεῖν πόρους, nō accipi in significatione neutra pro perferre labores, sed in actiua pro Labores minuere & leuare, ducta videlicet ab iis metaphora quæ hauriendo, paulatim minuuntur, donec tandem exhauriantur. Et hæc quidem ego probabiliter. Quid si verò (libet enim vtrā que in partem Academicorum more disputare) huic AEschyli loco, vbi composito ἀπαντλεῖν ita vtitur, alii duo opponantur in quibus simplex ἀρτλεῖν vsurpat? Dicit enim in Prometheo, pag. 27 meæ editionis, Εἰώδ' ἐπὶ τῷ παροῦσαν ἀντλήσω τύχῳ. & in Choëphoris, pag. 257, Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τλημόνως ἠνίλοω κακά. Possit forte aliquis & ei qui hos locos opposuerit, probabiliter ita respondere: aliud esse simplex ἀντλεῖν, quod

Latinè est Haurire: aliud *ἔξανθλῆν* siue *ἀπαιθλῆν* cōpo-
 sitū, quod Latino Exhaurire respōdet: ideóque diuer-
 sa etiam quæ ex his facta sint, esse loquendi genera.
 & quemadmodum non idem est aquā ex puteo hau-
 riri, & puteum aut putei aquam exhaurire, sed hau-
 rienda est diu antequam exhauriatur, & nulla in eo
 relinquatur: ita etiam aliquem ex hac vita, tanquam
 miseriarum fonte, posse meritò dici *ἀπθλῆν κακὰ*, vt
 ex puteo aquam: sed *ἔξανθλῆν κακὰ*, id est exhaurire,
 (perinde quasi nullas in posterum sibi aut aliis reli-
 quas faciat miseras) minimè posse dici. Quamquam
 vereor necui nimium subtiliter hæc à me dici, & ni-
 mium ad viuum videantur rescari. Ea igitur do-
 ctioribus viris proposuisse sit satis: quæ postquā di-
 ligenter considerauerint, illorum stare iudicio non
 recusabo. Interim ad hunc locum quod attinet, nul-
 lo modo hîc legi posse *exanclato* dico: imo verò non
 solum hinc, sed ex totius linguæ Latinæ finibus able-
 gandam esse hanc vocem audacter pronuntio. Se-
 quor igitur corū quæ olim edita fuerunt exemplariū
 lectionem: sed ne eam quidem vsquequaque, verum
 ex parte duntaxat. nam quum illic *exanclata* legatur,
 ego quòd nō syllaba *cla* sed *tha* posita sit, probò: quòd
 autē *ta* nō *to*, probare nō possum. ideóque ex duabus
 malis lectionibus *exanclato* & *exanclata* bonam vnam
 faciendam censeo *exanclato*. quod pro exhausto posi-
 tum, significationi verbi *ἔξανθλῆν* respondebit, eique
 quam explicuimus metaphoræ consentaneum erit.

Pag. c x v.

Heu virginelem me ore ploratum edere.

Non editur ploratus ore, sed oculis. quāquam ex-
 cufatio aliqua huic *axyrologiæ* quærit posset. verum
 nihil necesse est: sed potius in mendosæ lectionis lo-
 cum reponenda vera fuerit. Quænam igitur est illæ

Quam hinc scribam (si tamen non fallor): Heu uirginali more ploratum edere. falli autem me qui dicet, is dicat etiam quid ista verba significet, ὡς τε παρθένος, si hoc non significant.

Pag. c x i i.

Mederi posse rationem iracundiæ.

Non dubito quin hic *rationem* pro *oratione* habeamus: quum AEschylus dixerit λόγῳ, non autem numero singulari λόγος: & λόγοι plurali numero verba siue orationem significet, item rationes, id est causas, αἰτίας: at non rationem, à qua dicitur homo rationale animal. Quinetiam ex sequentibus ira legendū esse liquet. nam fateor quidem rationem etiam mederi iracundiæ: sed cur addidisset, Si modò quis temperatiuè eam medicinam adhibeat: quum ea nunquam intempestiua esse possit: Longe autem manifestissimum ex precedentibus apud ipsum poetam id fuerit. Sed quo tandem pacto metiri hūc versum poterimus, si *orationem* legamus: redū dabit enim aliquid. Certe infinitius *posse* qui in Græco versu non habetur, ideóque redundare videri queat, expunctus, nequid redundaret, facere possit. sed ego, quia duriusculus remaneret ipse versus (quanuis & alii tales) de hoc ἔπεχῳ: illud tamè firmè tenēs, scripsisse Tulliū *Orationem*, quocunque modo locum ei hinc inuenit. Caterum & in Græco versu error est, meo iudicio. nam ὁ ρηῖς νοσοῦσης, non placet: & reponendum existimo ψυχῆς νοσοῦσης, contra fidem tamè omnium quæ vidi & quæ ante me vidit Petrus Victorius exemplarium: sed quorum omnium fidei opponere vnus Plutarchi auctoritatem non dubitem. Vide meas in variè scriptos AEschyli locos obseruationes: quas ad calcem tragœdiarum ipsius à me nuper editarum, adiunxi.

CASTIGATIONES. 39

EX LIBRO DE SENECTUTE.

Pag. c x x i i i.

Quid multa? sic mihi persuasi, sic sentio: quum tanta celeritas animorum sit, tãta memoria præteritorum, futurorum prouidentia, tot artes, tot scientiæ, &c.

In omnibus quas vidi editionibus legitur *futurorum prudentia*, & ita legit etiam Nonius: ego tamen non dubitavi reponere *prouidentia*. nec vllam reprehensionem reformido, quippe qui hanc in veteri codice lectionẽ repererim, quam & alio Ciceronis loco cõfirmare possum. Is est Tusc. 1, His enim in naturis nihil inest quod vim memoriæ, mentis, cogitationis habeat: quod & præterita ten eat, & futura prouideat, & complecti possit præsentia.

CASTIGATIONES IN EPISTOLAS

quæ familiares vulgò appellantur: quum debeant vocari Epistolæ ad familiares.

LIBRI I Epist. v i i.

Quod mihi de filia & de Crassipede gratularis, agnosco humanitatem tuam: spero que & opto nobis hanc coniunctionem uoluptati fore.

Spero hoc futurum, dicitur: at, Opto hoc futurum, non item: quare malim inuerso ordine legere, *opto que & spero*. vt Opto cum subaudito infinitiuo Esse, at cū Fore iungatur Spero. Nam etsi eiusmodi dicendi generum quale istud est, exempla aliqua extant: potius excusari tamen quàm laudari solent. cur ergo Ciceronẽ, vbi facillimè potuit, ea vitasse nõ existimemus?

Epist. i x.

Atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingende Reip. fuisse, quòd quum offendisset populũ Ache-

niēsem propè iam desipientē senectute, quūque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse uidisset: quum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse nō arbitrarentur.

Hic certe Ciceronem in Cicrone desiderarem, si cum ita scripsisse crederem: sed omnino mihi persuasum deo scriptum reliquisse *quem persuaderi*. Equidem illa altera lectio eiusmodi est ut primo aspectu pendere etiam sententia videri possit.

LIBRI VI Epist. IIII.

Quanto fuerim dolore, meministi. in quo prima illa consolatio est, uidisse me plus quàm ceteros, quū &c.

Legendum est *in dolore*, etiamsi Ciceroniani quidam hanc locutionem, ut quo rariore, tanto elegantiore, amplexi sint. Dicant igitur eodem modo, Ego sum lartitia. Itidem verò quia libri 7 epist. 4. etiā in Manutiana editione legitur, *Quare siquod constitutum cum podagra habes*, hoc dicendi genus magis Ciceronianum esse iurabunt, Aliquod constitutum habere cum aliquo, quàm si dicatur, Aliquid constitutum. Item quia proximè sequente epistola legitur etiam in illa ipsa editione *Singularis memoria*, ubi legendum est *singulari*, clam abunt, imò verò iam clamant, magis Ciceronianum stylum redolere hanc locutionem *Hominem singularem memoria*, quàm illam, *Hominem singulari memoria*. Nec tantum in his sed in aliis multis multoque maioris momenti locis ex librorum erroribus raras quasdam elegantias homines huiusmodi fecerunt. Quidni verò, in his dicendi generibus, fidem adhibeant quantumvis mendosis libris isti minorum gentium Ciceroniani, quum quidam ex illis maiorum gentium Ciceronianis depravatissimi cuiusdam exemplaris (manuscripti tamen) autoritate fretus, Multissimus superlatiuum pro

Plurimus vsurpare nō dubitarit, imò scriptum etiam reliquerit? Sciunt multi quem dicam.

LIBRI VII Epist. x.

Subinuido tibi, ultro te etiam acer situm ab eo, ad quem cæteri, non propter eius superbiam, sed propter occupationem, aspirare non possunt.

Puto certam quandam occupationem hîc non notari, legendumque esse *occupationes*. vt epistola 8, Nōdum te sibi satis esse familiarem, propter occupationes suas: sed certè fore. Item epistola 9, Equidem velim cum Cæsare: sed ad eum, propter eius occupationes, nihil sum ausus scribere.

LIBRI VIII Epist. I.

Quod ad Cæsarem attinet, crebri & non belli de eorumores sed susurrationses duntaxat ueniunt. alius equitem perdidisse, quod opinor certè factum: alius, septimam legionem uapulasse.

Pro factum legendum esse puto *fictum*. Opponuntur autem hæc duo, vt ex illo epistolæ ad Octauium loco (quæ tamen *vo. δευτερας*) apparet, Quisnam tali futurus ingenio est qui possit hæc ita mandare literis vt facta non ficta videantur esse?

Epist. x v.

Quid est? nunc tibi nostri milites, qui durissimis & frigidissimis locis teterrima hyeme bellum ambulando conserunt, malis orbiculatis esse pasti uidentur?

Ita legitur cum in aliis editionibus, tum etiam in Manutiana: at ego quin legendū sit *num tibi* nescio cuius fuerit dubitare.

Epist. x v i i.

Atque hoc nullius præmii spe faciam, sed, quod apud me plurimum solet ualere, doloris atque indignitatis causa.

Quin legendum hinc sit indignationis, negabit, ut opinor, qui quidem Latine sciet, nemo.

LIBRI IX Epist. VII.

Sed ridicula missa: praesertim quum sit nihil quod rideamus.

Hic esse *εμετψυ* verbi faciamus fatebuntur omnes: sed quam ego non ab ipso Cicero consulto, sed temere & per errorem à librario factam existimem, ideoque scribere libet *missa faciamus*. donec mihi quis simile *εμετψυ* in locis aliquot minimè dubiis ostendat.

LIBRI X Epist. XVII.

Lepidus tandem quod desiderabam fecit, ut Apellam ad me mitteret: quo obside fide illius & societatis in Rep. administranda uterer.

Quis unquam & quo sensu Fidem obsidem vocauerit? Ut verò Fide obside commodè hic dici possedemus, quomodo hæc inter se iungentur verba? quo Apella, fide obside, &c. At si in locum ablativi fide reponatur genitiuus fidei, nihil aptius aut elegantius dici potuisse arbitror. Nam qua ratione aliquis fidem alterius liberare, eadè etiam fidei alterius obses esse dicitur. Sed & qui à Cicero acceptam hanc phrasin usurpauerint, inuenimus. Nec verò licentia poetica illum in scribenda epistola usum esse credibile est.

LIBRI XIII Epist. XXIX.

Notæ tibi sunt varietates meorum temporum in omni genere & honorum & laborum meorum: & animus & opera & auctoritas & gratia, etiam res familiaris C. Capitonis præsto fuit & paruit & temporibus & fortunæ meæ.

Totam sententiam adscribo, ne tibi, lector, ad ferendum de mea coniectura iudicium, librum Cicero adire necesse sit. Quamquam legendum hinc esse

patuit

paruit non *paruit*, certius esse puto quàm ut pro cōie-
 ctura haberi debeat. Atqui, dicet aliquis, in omnibus
 editionibus legitur *paruit*: & nōnullos Ciceronianos
 hāc vocem in isto dicendi genere probasse, argumē-
 to esse vel hoc potest, quòd ipsi eam vsurpare nō du-
 bicarunt. Ego verò illi ita respondebo, Si tantum au-
 thoritatis apud me Ciceronicolæ haberent, quātum
 apud eos hic vel ille mēdosus liber habuit: & quan-
 tum ei fidei tribuerunt, tantū ego vicissim ipsis tri-
 buendū esse censere in nō solum genus hoc loquē-
 di sed alia multo magis à Ciceronis stylo vel potius
 ab omni Latinitate aliena reciperem, & contrā non-
 nulla verè Ciceroniana à Ciceronis libris excluderē.
 sed iam dudū istos qui Ciceronianos se appellari vo-
 lunt (aliquot excipio) tam malos esse Latinitatis iu-
 dices mihi persuasi, ut quod maximè eorum iudicio
 probatur, id mihi suspectū sit vel maximè. Quare in-
 uitis & repugnantibus illis repono hīc *paruit*. Sed me
 puder, me pudet, inquā, eo rem redisse, ut hac etiam
 mea tam certa alioqui & indubitata castigatio pro-
 batione tamen opus habeat. Verūm apud quos pro-
 batione eget? nempe apud eos homines qui non iam
 Ciceronicolarū sermonē ex Ciceroniano, sed Cice-
 roniam ex Ciceronicolarum sermone aestiman-
 dum esse arbitrantur. At enim cedendum est tempo-
 ri, & hominum ignorantia dandum est aliquid. quæ
 ergo spectant ad castigationis huius confirmationē,
 afferantur. Dico infinitos propemodum apud Ci-
 ceronem esse locos, in quibus verbo Patere hac in si-
 gnificatione vtatur. ex quibus tamen vnum pro-
 ferre satis erit ex oratione pro Corn. Balbo hunc, In-
 iuriosum & contumeliosum est, his præmiis & his
 honoribus exclusos esse fidelissimos & coniunctissi-
 mos socios, quæ pateant stipendiariis, pateant hos-
 di.

bus, pateant saepe seruis. Quid si verò locum hunc & alios omnes illi similes æquè suspectos habeat aliquis, atque ego hunc habeo? & quum ex illis locis hunc castigare ego velim, illos ipse contrà ex hoc castigandos esse existimet? Tam procliuem certè lapsum ex *r in r* quàm ex *r in r* esse confiteor: sed habendam hic esse rationem cuiusdam significationū, vt ita dicam, analogiæ quis negare audeat? Si ergo dicitur res familiaris alicuius mihi parere & obedire, quando ille mihi eam impertit mecumque communicat: nimirū res familiaris alicuius dicitur mihi non parere sed repugnare, quam mihi non impertit cuiusque me participem non facit. Atqui audita hæc locutio nūquam fuit: sed potius dicitur res mea familiaris tibi claudi, cuius tibi vsum denego. Sic Terentius dixit Eunuchō, Nuncubi meam benignitatem sensisti in te claudier? Quis autem non videt verbum Claudii oppositum esse verbo Patere, nō autem Parere seu Obedire? Verum enim vero quid hūc ego Terentii locum profero? ecce enim pro Claudier aliud nuper ex vetusto exemplari in Veneta editione repositum fuit verbum, videlicet Caluier. adeo vt illa vox quam vt certam ad hanc probandam affero, ipsamet probatione egeat: vt pote quam controuersam vetus reddat exemplar. Quinetiam illic Donatus non ipsam quidem vocem sed eius dubiā reddere videtur significationem. Legit enim Claudier, sed duplicem eius affert explicationem: vt videlicet aut pro Claudii aut pro Claudicare positum sit. At ego in veteri illo exemplari (ne quid grauius dicam) desidero cōstantiam, in Donato autem diligētiam. Cur enim in Andria vbi vulgaris lectio est, Nolo tibi vllum commodum in me claudier, exemplar illud nō habebat itidem Caluier? Cur verò nō itidem

Donatus hic Claudier ambiguum significationem habere dicebat? Quod tamē nihilo magis in illo quā in hoc loco adnotaturum fuisse existimo, si significationis oppositi verbi Patere recordatus fuisset: aut verbi Excludi, quo, diuersa quidē constructione, sed eodem sensu vritur M. Tullius quo Terentius vsurpat Claudi. Quis enim præmiis & honoribus excluditur, nisi is cui præmia & honores non patent, sed clauduntur? Sedenim quum mihi iam multo maius sit certamen quàm fore putaram: (vtpote quem non istam modò castigationē meam in hac epistola contra illos ineptissimos Ciceronicolas, sed etiam illam apud Terentium lectionem contra codicem antiquum & doctissimum etiam grammaticum Donatum tueri oporteat) illo me Ciceronis loco armabo, in quo ita legitur, Nec ita claudenda est res familiaris, vt eam benignitas aperire non possit: nec ita referenda vt pateat omnibus. En vt pulchrè ex Cicerone Ciceronem & Terentium etiam ipsum explicatū habemus: vt videlicet idem valeant hæc verba, Res familiaris C. Capitonis patuit mihi, atque illa, Rem suam familiarē mihi referauit C. Capito, vel aperuit. Aut, Rem suam familiarem mihi nunquam clausit C. Capito. Et quod dixit Terentius, Meam benignitatem in te claudi, Ciceroniana periphrafi dici possit, Rem meam familiarem tibi benignitate mea nō aperiri. Eant nunc igitur Ciceronipetæ & peruicaciter aduersus me pugnent pro verbo Paruit: eat vetus exemplar & nobis exhibeat Caluicr: eat Donatus & Claudier exponat Claudicare. Quid iā habēt quod mihi opponant? nihil opinor. Quid dico? Imo verò antequam illam quam reponere volo lectionem euincam, quorundam Ciceronicolarum refutandum mihi superest argumentum, vt ipsi quidem vocant, grauissimum & firmissimum: at, vt omnes qui

d.ii.

sanæ sunt mentis appellabunt, leuissimum ac futilissimum, atque adeo ineptissimum, id est illorum simillimum. Hunc enim Ciceronis ex 3. Verr. locum proferunt, Tunc quod videris, quod audieris, quod concupieris, quod cogitaris, nisi id ad nutum tuum praesto fuerit, nisi libidini tuæ cupiditatique paruerit, immittentur homines? Et postquam hæc verba recitarunt, mirari se dicunt cur verbum Paruit post Praesto fuit, me magis offendat in illo epistolæ quàm in hoc Verrinæ orationis loco. O stupidos & bardos homines, o corpora sine pectoribus, o putida hominum cerebra: quæ tamen siqua habent, non in capite sed in calcaneis gestant. Et tot verbis opus est (proh pudor) ad conseruandam sartam tectam ab istorum contumeliis Ciceronianæ dictionis dignitatem? Isti tamen, quales quales sunt, Ciceronis veri imitatores vocabuntur, & viri summo iudicio atque ingenio præditi ab illis toti pendebunt, atque in eorum verba iurabunt: & quorum, ut cæcorum, duces esse deberent, ab illis duci se postulabunt. Xanthe retro propera, versæque recurrite lymphæ.

LIBRI XV Epist. XI.

Ego, si me navigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipsas etestas, propediem te, ut spero, uidebo.

Cum in aliis editionibus, tum in Manutiana, & ea quæ nuperrime exiit, ita legitur, consentientibus etiam nonnullis Ciceronianis. quos ego lubèter rogauerim cuius generis sit *etestas*: & libri proxime sequentis epistola 9, ex quota declinatione Græca factum sit *hebdomadam*. Sed hæc Græca sunt, ideoque ab illis ignorantur: & ut Græca non essent, ignorare tamen ea suo quodam iure possent. quia non esse ex Ciceronianæ grandiloquentiæ dignitate, in ediscendis grammaticorum Latinorum, nedum Græcorum, præce-

ptionibus tempus atque operam ponere Ciceroni-
 petæ isti existimât. Testis ille qui ita scribit, Pro plu-
 rali singulare positum est. Quod grāmatices peritus
 dixisset, Pro plurali singularis positus est. Sed quid si
 apud Tulliū vocem numerū neutro genere vsurpa-
 tam in vetusto exemplari reperit, in illo ipso nimi-
 rum in quo & Multissimus pro Plurimus se reperis-
 se dicebat ex eadem familia quidam, atque adeo v-
 surpabat? Quemadmodum verò dicit Singulare [nu-
 merum] positum est, nouo quodam more: ita etiam
 paulo post Quanta, pro eo quod dicimus Quot vel
 Quā multa. Quid si verò etiā hīc alicui⁹ vetusti libri
 autoritate nititur? At tu lege hīc *ipfos & hebdomadē.*

IN LIB. EPIST. AD BRVTVM.

Epist. x v.

*Quòd ad te, tanquam ad alterum me, proficiscens,
 & officio fungebatur, & laudem maximam sequebatur.
 Sequi famam, Horatius dicit: sed aliud laus, aliud
 fama. ideo, vt magis vsitatam, & magis, meo quidem
 iudicio, aptam huic loco, malim reponere hanc le-
 ctionem, laudē maximam assequebatur, aut consequebatur.*

IN LIB. EPIST. AD Q. FRATREM

LIBRI I Epist. i.

*Sed tamen parui refert abs te ipso ius dici æquali-
 ter, & diligenter, nisi idem, &c.*

A Equabilitatem iuris exercere, & A Equabilita-
 tem iuris transire, Cicero dicit, non A Equalitatem.
 Vnde fit vt legam hīc *ius dici æqualiter.* Scio tamen
 Ciceronianos de his duobus vt de aliis multis ira iu-
 dicasse quasi à Cicerone confundantur: sed in hoc
 iudicio ferendo, se omni carere iudicio declarasse
 mihi videntur.

d.iii.

Epist. I I I.

*Vtinam te non solùm uita sed etiam dignitatis meae
superstitem reliquisssem.*

Ex hoc loco probari vulgò solet cum genitiuo iungi etiam apud Ciceronem vocabulū Superstes. quasi verò ad tam multa alia eaque grauissima quae in Ciceronianis libris manifestò comperta sunt mēda, leuissimum hoc accedere non potuerit, additæ perperam vnius literulae ad finem vocis. Nam quod apud Tacitū legitur, Bellorum superstites, nihil nos mouere debet: quū non eadem huius & illius scripta ponderentur trutinā.

LIBRI III Epist. V III.

*Opposuisti semel ἀντίεκτον causam, Ciceronis nostri
naletudinem. conticui. iterum Cicerones: quicui.*

Ita legitur in omnibus quas mihi videre contigit editionibus: inter quas Manutianam numero: in qua etiam explicatur ἀντίεκτον, æquilibrem. Quomodo verò ἀντίεκτον, quæ vox est ἀσημος, hoc significare potest? Quale nomen illud erit? simplexne an compositum? Compositi nominis formam habet: at dissolui tamen duas in partes non potest. Deinde eritne primitiuae speciei (nec enim me pudebit vnquam grammaticorum verbis uti) an deriuatiua? Primitiuae esse non potest: deriuatio tamen eius nulla reperitur. quomodo autē reperiretur quæ nulla est? Denique vnde coniecerint hanc esse vocabuli huius significationem, coniectura ipse assequi non possum. nisi fortè ad ἡμῶν ἐκτον respexerūt. sed a page tantam ignorantiam. Ego parua cum mutatione veram lectionem reponam. nam syllaba ἀν geminata, & inter π atque ε̄ inserta litera λ, vocem ἀναπύλεκτον bonam & bene Græcam, atque huic loco perappositā dabo: & hanc coniecturam ἀναπύλεκτον esse profitebor.

CASTIGATIONES. 49

Epist. x i i i.

Ac fortasse efficiam quod sæpe viatoribus, quum properant, euenit, ut, si serius quàm uoluerunt, fortè surrexerint, properando etiam citius quàm si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint: sic ego, &c.

Hanc quoque phrasin De multa nocte uigilare, vsurpauit quidã Ciceronipeta: & à me reprehensus, Quidni utar, ait, quo meus vsus est Cicero? Quumque locù hùc protulisset, falleris, inquam, Ciceronicola: & de tuo magistro pessimè mereris, qui nullis nisi planè rusticis auribus ferendam locutionem illi affingas: & proprietatis Latinæ linguæ imperitissimum facias, si, quid inter se verba Vigilare & Euigilare differrent, & quis huius, quis illius vsus esset, ignorauit. Tunc ille, Nouumne tibi uidetur ut Cicero pro eo quod alibi dicit Ad multã noctem uigilare, hic mutata constructione dicat, De multa nocte uigilare? quasi verò non sæpe diuersam eidẽ verbo eadem in significatione M. Tullius det cõstructionem. Hæc ille, at nos peruersum hominis contemplemur iudiciũ: si tamen ullo iudicio præditus dici potest. Nam si hic esset uerborum Ciceronis (ut ille uolebat esse) sensus, Si serius surrexerint, properando etiam citius quàm si ad multam noctem uigilassent, perueniant quò uelint: Si inquam hic esset uerborum Ciceronis sensus, ex iis colligeremus, eos qui ad multam noctẽ uigilauerint, solere citò cõficere institutum iter: utpote cum quibus compararet eos qui serius surrexissent, sed properarent. At his quid ineptius, quid absurdius fingi potest? Missum igitur illum faciamus, & quicumque illi sunt similes: ac pro *uigilassent* audacter reponamus *euigilassent*, id est *expergesti* fuissent. Quanta sit autem differentia inter Vigilare & Expergesti, id est à somno excitari, quis non uideat? Ergo Vigilare ad uel in multam noctem, rectè dicitur.

d.iiii.

tur, vt Dormire in multam noctem : item Vigilare siue Dormire vsque ad lucem. at Vigilare seu Dormire de multa nocte, nisi ab eo qui omnino mente careat, nunquam audietur: sed Euigilare, Expergisci siue Expergesceri, Surgere de multa nocte. Nec verò putandum est hæc duo verba Vigilo & Euigilo talia esse vt alterum pro altero poni possit. Nam etiam inter eum qui dicitur Vigilare ad multam noctem, id est, bonam partem noctis in somnẽ ducere: & eum quẽ dicimus Euigilare de multa nocte, id est è somno excitari, hoc interest quòd hic posteriorem partem noctis, ille priorem in somnẽ duxit. Vigilare igitur pro Euigilare, id est expergisci, poni nullo modo potest: at Euigilare pro Vigilare quidem vsurpatum reperitur, sed ita vt litera E nihil prorsus significet, nihilo magis quàm in Egelidus pro Gelidus. Nam vt dictum est à Propertio, Non habet vltiores nox vigilanda deos: ita etiam à Tibullo, quum fletu nox vigilanda venit. Qui quum alio loco Vigilanda dicere itidem non posset, quòd plenus non esset futurus versus: præposita litera E, quæ syllabam vnã efficeret, protulit Euigilanda. Versus lib. i. eleg 8 est hic, Est mihi nox multis euigilanda modis. Et quauis sint quadam verba quibus sine discrimine, vel præfixa vel non præfixa hæc litera, vtatur etiam soluta oratio (ex quibus sunt Mollio, Emollio) hoc tamẽ, nisi in carmine, vti fas nequaquam fuerit. Vt igitur tandẽ aliquando huic disputationi finis imponatur, repugnãtib; licet omnibus editionibus hic *euigilasset* legendum esse contendo. Quin etiam apud Plautum in Mostellaria quodam loco (qui mihi nunc cõmodum in mētem venit) idem erratum esse existimo. Est autem hic,

T. Quis istic dormit P. Callidates. T. Suscita istum, Delphium.

CASTIGATIONES. 51

D. Callidates, Callidates vigila. C. Vigilo: cedo
vt bibam.

D. Vigila: pater aduenit peregre Philolachis.

Hic certè non dubito quin dicere voluerit Callidati dormienti Delphium, Callidates expergiscere: Callidates autem respondeat, Expergiscor. adeo vt legendum putem, Euigila & Euigilo. At tertio versu rectè Vigila. quia eius est qui euigilauerit, & expersus è somno fuerit, curare vt vigilet. Gallica lingua eodem omnino modo præposita litera E, differentiã inter hæc duo ponit. inclamabit enim Gallus Gallo dormienti, *Esueillez uous*, Euigila. *Veillez*, Vigila. *Ne uous rendormez pas*. quod sonat Latinè, Noli redormire. Nec tamen nego posse aliquo modo ferri etiam in prioribus illis duobus locis Vigila & Vigilo: sed ita hoc fateor, vt magis propria esse Euigila & Euigilo, constanter affirmem. In hoc autè Ciceronis loco longè aliam esse rationem nemo non videat, qui quidè aliquo sit præditus iudicio. De quo loco hoc quoque adnotare oblitus eram, particulã etiam quæ in omnibus editionibus perperam posita interpunctione, iungitur cum *properando*, cum *citius* iungi debere. neque enim dicit *properando citius*, sed *perueniant etiam citius quàm si*, &c. idque *properando*, id est, *propere* tarditatem corrigentes.

LIBRI III. epist. I.

Dicentem Apollinem in consilio deorum, qualis veditus duorum imperatorum futurus esset.

Ita legitur in omnibus editionibus quas quidem viderim: (vidi autem multas) neminem tamen mihi pro consilio reponenti concilio repugnaturum existimo.

Epist. I I.

Magna res in motu est, propterea quòd aut hominibus aut legum interitus ostenditur.

Non vult dicere rem magnam esse in motu, nec de magnitudine rei, sed de magnitudine motus agit: id est, non quanta sit res (eam enim aestimare poterat Quintus) sed quanto in motu ea sit, ostendit. Lege igitur, inuitis exemplaribus, non magna, sed magno.

Epist. VIII.

Quid? si caementum bonum non haberem, deturbem aedificium?

Non possum iis assentiri qui dicunt Ciceronem nonnunquam & modos confudisse & tempora: quo fit ut cum alios locos emendandos putem, tum verò hunc: ut videlicet legatur haberem, deturbarem, aut habeam, deturbem.

IN EPIST. AD OCTAVIUM.

Aerarium exhauriebat, minuebat uectigalia, donabat ciuitates ex commentario, Dictaturam gerebat.

Superuacanea (ut ego quidem iudico) literula, in nomine ciuitates, magni erroris hic causa est. Quas enim ciuitates donabat M. Antonius? Ciuitates certè non donabat his aut illis, sed hos aut illos ciuitate donabat, idque ex commentario Caesaris. Substituto igitur ablatiuum numeri singularis ciuitate in locum accusatiui pluralis ciuitates. & pro me etiam aperte facit alius Ciceronis locus, qui tamen mihi nunc in promptu non est.

IN EPISTOLAS AD ATTICUM
CASTIGATIONES.

LIBRI I. Epist. I.

Tito mandavi: σκέψαις atque ἀναβολαίς.

Ita legitur & in Manutiana editione: ubi explicatur σκέψαις, considerationes: ut bene expositum sit quod male & minimè conuenienter positum est uocabulum. In eius itaque locum repono σκέψαις, & interpretor Tergiuersiones. ἀναβολαίς autè mallem reddere

C A S T I G A T I O N E S. 53

Procrastinationes: vel, pluralē singulari interpretās, Moram. quia Cicero pro duobus Græcis vocabulis quæ hic copulat, alibi duo illa Latina copulauit Moram & Tergiuersationem. Et vt hæc nomina verbalia Græca illis Latinis, ita Græca verba *σκηπίεσαι & ἀναλάμειξαι* his Latinis Cūctari & Tergiuersari, expressit lib. 7. harū epist. Et lib. 16. epist. 4. legitur, Narrauit illum valde morari, non tergiuersantē, sed expectantem siqui fortè casus.

Epist. XI III.

Ἐσπετε νῦν μοι μοῦσαι, Ὀππως δὴ ᾤσθητον πῦρ ἔμπεσε. *Nosti Caluum, &c.*

Quorsum hæc verba *Ὀππως δὴ, &c.* Tātum certè abest vt Cicero ex versibus plura quàm opus sit vocabula & à proposito suo aliena proferat, vt necessaria potius (nisi *ᾤσθη* scriberet) non sine reprehensione præmittere dici posset. vt libri proximè sequentis epistola vltima *ταῖς ἑὴν κραπιώτων*, sensu omnino imperfecto manente. Itidem libri 4, epist. 7, *ἔχουσιν φησὶ ποισιν*. Et lib. 8, *μὴ δὲ δίκην*. Hæc igitur verba vt temere ab aliquo margini adscripta, ita temere ab alio quopiam in contextum relata, expungere ne dubita: licet in Manutiana editione & in ea etiam quæ nuperrime exiit habeantur.

Ibidem.

Iam uerò (*ὁ δὲ διὸν boni rem perditam*) etiam noctes certarum mulierum atque adolescentulorum nobilium introductiones nonnullus iudicibus pro merædis conuulsuerunt.

Quod generaliter epistola huius libri 16 dicit, Empto cōstupratōque iudicio, hîc veluti per partes exponit. Sed quid istud verbi est *introductiones*? Istis tã suspiciosus hanc vocem in suspicionem non venisse

miror. nam quoduis potius verbum quàm hoc conuenit huic loco, seruata quidem certè Latinæ linguæ proprietate, & ipsius vocis origine. Nam si Latini in denominandis iis quos à lenonibus distinguere volebant, ita Græcam linguam imitati sunt vt verbum è verbo exprimerent, certè non *εισαγωγίας*, nec *εισαγωγίαν* (quæ longè aliud significant) sed *παραγωγίας* & *παραγωγίαν*, id est productores & productionem, non autem introductores & introductionem dixerunt. Vnde & apud eundē Ciceronem in Verrem legitur, Productorū nulla mentio fiat. In quē locum quod Asconius annotat, etiam ex hoc loco probatur, nimirū lenones esse scortorum, productores etiam inuitarum personarum. Ea enim potius, exemplaria sequenda videri possint in quibus Productores, quàm in quibus Perductores legitur: & quòd *παραγωγι* significet magis proferre & producere quàm perducere: ac Productus ita usurparit quidam poeta: & quòd alias huic affines habeat verbum Producere significationes: at perducere potius cū adiunctione dicatur, vt Perducere dolo atque insidiis. Sed tamen iocus ex ambiguo in voce Perducto, facit vt putem hæc confundi. Summa igitur sit, legendum esse hîc, *adolescentulorum nobilium productiones, aut perductiones.*

Epist. xiiii.

Quare, ut opinor φιλοσοφητέον, id quod tu facis: & istos consulatus non ἐλαφητέον.

In Manutiana autem editione & nonnullis aliis legitur, & *istos consulatus non floccifaciteon*. At mihi non tanta vacuum spatium relinquere, quàm tam absurdam vocē Ciceroni affingere religio fuisset. Neque enim verba Latina nobis personata exhibere ille sollet: ac si exhiberet, miror an tam agrestes vsquam reperiri possent vt ab his non abhorrent aures. sci-

licet enim nos offendit iurifconsultorum vocabulum Paraphernalia, quòd verbo Græco quandam terminationis Latinæ velut laruam apposuerint: Ciceronem autem *facteon* pro facere oportet, ad imitationem τὸ ποιηέον, τὸ χεπέέον, vsurpantem non exploderemus? At non disiungūt *facteon* à nomine *floc*ci, inquires, sed cōiunctim legūt *flocCIFacteon*. Errorē igitur errore cumulāt. nam præterquā quod in Latinā linguā mōstrosū nescio quod & biformi Cētauro simile verbū inuehūt, ei etiam cōtrariā significationis dare naturam volunt. Quid enim est *Floccifacere*? nōnne aspernari? Dicit igitur Cicero, Et istos cōsularus non oportet aspernari. At qui contrariū Ciceronem velle dicere ipsi fatentur. sed video in quo hallucinentur: existimāt eadem esse, *Floc*ci non *face*re, aut *Nō flocci* facere: & cōiunctim, *Non floccifacere*: quū hæc ex diametro oppositā significationem habeant. Quod verū esse, alio loco apertissimè ostendimus. Nunc, vt quod instat agamus, quomodo emendāndus sit hic locus, videndū est. Nihil habet longè petitum mea coniectura, nec multa immutat. En tu, quicumque eam sequi voles, ex ἐλαφνέον (quod nihil significat) interiecto υ, & mutato φ in β, fac εὐλαβηπέον, & vocem habebis bonam ac bene Græcā, atque adeo à Cicerone alibi in ea ipsa significatione quæ huic loco aptissima est, vsurpatam.

LIBRI II. epist. III.

Venio nunc ad mensem Ianuarium ἢ ad Ἰανουάριον
νοστήαιμ ἀσ πολιτείαν.

Aut errauit librarius qui perperā descripserit, aut ipse Cicero, qui perperam vsurparit Ἰανουάριον pro καπάσαιμ. Sed Ciceronem hac suspitione liberat nō solū exquisita in ipso Græcæ linguæ cognitio, sed alius etiam eius locus vbi καπάσαιμ eo sensu scriptum inuenitur. Restat igitur vt peccasse librariū dicamus.

LIBRI IIII. epist. I.

Eundemque te qui primis temporibus, erroris nostri aut totius furoris particeps & falsi rumoris socius fuisses, acerbissime diffidium nostrum tulisse.

Non dubito quin legendum sit *potius* pro *totius*. alioqui copulatiua aptior quam disiunctiua particula fuisset. Sed & ex alio ipsius Ciceronis loco in hanc coniecturam inducor.

Epist. x v.

Quomodo ergo absolutus? omnino Π Ο Ρ Π Α Π Υ Μ Ν Α accusatorium incredibilis infantia.

Si ex Π Ο Ρ Π Α Π Υ Μ Ν Α fecerimus Π Ρ Ο Π Υ Μ Ν Α, pro voce quæ nihil significat, valde significantem & vade emphaticā, atque adeo pro falsa lectione veram, meo quidem iudicio, habebimus. Sed quæ *αεθ' αρεμια* idem valeat quod *Omnino* (nisi quod est *εμφορική πρην*) vereor ne quod aliis multis in locis contigisse omnes norunt, hic quoque contigerit: nimirum ut quæ pro interpretatione adnotata margini vox erat *omnino*, in cōtextum irreperit. Hoc autem aduerbium hac in significatione reperies apud AEschylum editionis meæ pag. 109.

Ibidem.

Fratrem meum & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur.

Aut hic errorem esse, aut alibi apud eundem Ciceronē fateamur necesse est, lib. Epist. ad fam. 7. eo videlicet loco ubi legitur, Nam de iudiciis quod quereris, multo laboro minus trahantur per me pedibus omnes rei. Nisi fortè aliquis inter indicatiuū & coniunctiuum modū discrimen nullum esse existimat. At ego ita sentio, *Per me ista pedibus trahuntur*, significare, Ego ista pedibus traho. *Per me ista pedibus trahā*

tur, declarare, Quo minus alii ista pedibus trahant, non repugno. Siue, Facile patiar ista pedibus trahi. Siue, Me non repugnante ista pedibus trahi possint. Vnde verò tanta ex tam parua mutatione differentia? Hoc ego docebo, quod à nemine adhuc obseruatum est (quod quidem scire potuerim) adnotans. Siquis ita loquatur, Per me ista trahuntur, Per me necesse est accipiat pro A me: vt & Græcè δι' ἐμοῦ pro ἕω' ἐμοῦ frequenti in vsu esse positum videmus. At in isto loquendi genere, Per me ista trahantur, est ἔμεναι verbi Licet. plena enim phrasis hæc esset, Per me ista pedibus trahantur licet. Sic sæpenumero Plautus, sic & ipse Cicero: qui etiã eleganter interdum addit particulam Vel, vt hoc in loco, Per me vel stertas licet, inquit Carneades, non modò quiescas. Hic autem nequaquam dixerint Græci δι' ἐμοῦ aut ἕω' ἐμοῦ, sed ἐμῶν ἕνεκα. qui & illud Vel elegantissimè exprime-re solent per καὶ, nisi me fallit memoria. Porro quum plena sit oratio, vt docui, ita dicendo, Per me licet, alicubi non vocem Licet, sed illas duas voculas Per me, ἐλλείπειν in hac ipsa loquendi forma animaduerti. vt apud Tibullum: qua de re etiam in meis in illis adnotationibus admonui. Aut igitur hinc trahantur legendum esse fateamur, aut Ciceronem dicere, Ego ista pedibus traho, existimemus necesse est. Quod si admittimus, non video certè cur non & in illo altero loco trahuntur legamus, vt sit, Ego traho pedibus omnes reos. Quamquam hinc rectè (eo quidem sensu) Trahuntur: at illic si in Indicatio ponendum fuit hoc verbum, certè non in eius presentis, sed futuro fuit ponendum, dicendum que, Trahentur, vt cum Habebo conueniret. Sed nimirum trahantur legendum: vt sit pro, Per me trahantur licet.

Ibidem.

Aut si etiam sapias ac frui tuis commodis cogitas, aduentare & propè adesse iam debes.

Si dixero debere hic scribi *abesse* non *adesse*, habebō cum alios qui pro me faciant locos, tum verò quendam qui est in hoc ipso volumine, lib. 1. epist. 1. ubi ita legitur, Illam manum tu mihi cura ut præstes, quoniam propius abes, Pōpeii nostri amici. Habebō & quendam ex Catone maiore, qui est huiusmodi, Equidem nō video cur quid ipse sentiam de morte, non audeam dicere. quod eo melius mihi cerne-re videor, quo ab ea propius absūm. Sed non deerūt aliis vicissim quos his & similibus opponant, multi, in quibus Propè adesse vsurparū est. Quinetiā in isto quē modò protulit ex Catone maiore, loco, ubi nunc recentiores editiones habent, *Ab ea absūm*, antea legebatur, *Ad eam adsum*. Sequendam tamen non esse illic hanc lectionem, sed illam, (quæ etiam veterum exemplarium autoritate confirmatur) nemo nisi planè iudicii expers, negauerit. At de aliis locis quod dicam nō habeo: quare doctioribus diiudicandam hanc controuersiam relinquo.

LIBRI V Epist. XIX.

Mihi tuas literas reddidit: ex quibus nō dubito quin ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epirum profectus sis.

Ita legitur cum in aliis editionibus, tum in Mantiana, & in ea quæ nouissimè in lucem prodit: at maximè ex ut, permutato literarum ordine, facere *tu, & etiam* in duas partes diuidens, scribere *& iam*. Nisi fortè retinendo *ut* atque *etiam*, legendum sit *expectares*. sed hæc lectio præ illa mihi non placet.

Epist. XX.

Saturnalibus mane se mihi Pudentissæ dederunt.

Si rectè appellatur ciuitas Pindenissum, cur ciues, addita litera *t*, *Pindentisse* vocabūtur? Sed & hæc terminatio mihi suspecta est.

Ibidem.

Rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthus timor iniectus est.

Hæc verba, qui Antiochia tenebatur, conferenda sunt cum iis quæ habentur epistola 18, Cassius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. & videndum quid potissimum in locum illius qui substitui debeat: an cui, an, quod malim, *à quo*. Crediderim enim ego Ciceronem dixisse potius Cassium illam ciuitatē tenere (vt alibi dixit, Imperator tenebat prouinciam) quàm ab illa ciuitate teneri.

Aut quo me pacto geram: dimittit ànne me penitus in causam.

Etiã legitur *dimittam* in Manutiana etiã editione, tamen aut proprietatis linguæ Latinæ planè rudis & imperitus sum, aut legendum est *demitam*.

LIBRI VIII Epist. II.

Aut locupletior mihi sit quærendus author quàm Socrates: qui quum triginta tyranni essent, pedem porta non extulit.

Puto scripsisse Ciceronē, tyranni Athenis essent, aut tyranni in ciuitate essent. Nam alioqui nimis generaliter dictum hoc fuerit: nec huiusmodi subaudienda relinquere solet hic author. Fortasse etiã suspicetur aliquis scriptum ab illo fuisse, cui quum, &c.

LIBRI IX Epist. III.

Εἰ βλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἀρῆται.

Ita legitur cum in aliis editionibus, tum in Manutiana, & ea quæ nuper exiit: at in quibusdam habetur, *μὴ αὐτὸς πείθῃ*, quæ lectio an consentaneat sit

c. i.

sententiæ Ciceronis, quærendum est: rationi certè grammatices consentaneam esse nequaquã posse pro certo habeo. Respondeant enim mihi qui ῥήματα, reposuerunt, apud quem grammaticum inuenierint τί φηται. Qui verò hæc verba ita interpretati sunt, Vtrum cauendum tyrannidem destruenti, ne ipse de medio tollatur, bifariam errauerunt, & quòd ῥήματα (quod nihilo magis verbum quàm nomen esse potest) tertiam sing. coniunctiuu personam esse putauerunt: & quòd non tanquam legeretur τὸν κατὰ λύοντα, sed τὴν καταλύοντι, interpretati sunt, Cauendum tyrannidem destruenti. Ita enim legendus esset hic locus, vt ex eo efficeretur illa quã ipsi imaginati sũt sententia, Εἰ ἀλαβητέον τὴν καταλύοντι, μὴ αὐτὸς ῥήματι. Sed alteram lectionem sequendo, μὴ αὐτὸς πείσῃ, omnino necesse fuerit legere τὴν καταλύοντι. quum nõ possit alius ex ea quàm hic elici sensus, An metuendum sit ei qui tyrannidem destruit, ne ipse in malum aliquod incidat. vel, vt Comicus loquitur, ne inde malum aliquod nascatur. vel, vt dicunt etiã Latini, Ne ea res illi sit fraudi. At ego malo retinere accusatiuum, & eum interpretari itidem per accusatiuum: sed longè aliam sequens sententiam, ac verbo ἀφραδαί (a quo deductum ἀφ᾽ ἑῷ reponi debet) planè diuersam, nec minus tamen v̄sitatam tribuens significationem. vt hæc sit ῥήσις, An timere ab eo oporteat qui destruit tyrannidem, ne ipse euehatur. id est, ne potens euadat, ne ipse sibi potentiam acquirat. Non igitur verto, An timendum sit illi qui &c. sed, An aliis timendum sit ab eo. Non esse autem propositam hinc quæstionem de re parui momenti, aut quæ noua videri potuerit, docere poterant tot Græcæ præsertim historiae, quibus narrantur multi tyrannorum interfectores, λέγοντες γὰρ μὲν libertatis publicæ rationem habuisse, ἔργων δὲ

ambitione sola & regnandi studio ad facinora illa impulsu fuisse: quum ipsi videlicet eorum quos occiderant locum occuparent: adeò vt ciuitates tyrannidem non tolli sed mutari, & quidem plerunque in deterius, quererentur. At si alteram lectionem sequeremur, faciētes etiam ex accusatiuo datiuum, quorum cæteris quæstionibus quæ sunt de rebus quæ ad vtilitatem & conseruationem totius corporis ciuitatis spectant, admiscuisse hanc Ciceronem dicemus, quæ omnino publicæ vtilitati repugnât? Quis enim cum qui velit facinus tale aggredi, dubitationem aliquam sibi proponere, vel potius ipsum sibi metum obiicere, quo ab illo deterreri possit, patiatur? Si tamen dubitatio de periculo certissimo vlla esse debet. vbi enim maius *ἄσφακινδύνημα* quàm hac in re esse potest? & quis vnquam nisi planè *ῥιψοκίνδυνος* de ea vel cogitare ausit? Ac vt vnum ex quamplurimis exemplum proferam, quid ait Chion suum illum occisurus tyrannum *ἰδὲ δα μὲν οὖν ὡς ἀλαρηθίσσεται· πλειώσται δὲ μόνον τυραννοκτονίαι, τοῦ το παρὲν ἔχουσαι*. Scio, inquit, fore vt tollar è medio: verum perpetrata tyranni cæde, tum verò alacri animo pergam ad mortem. At *φιλόφυγος* aliquis & qui *φοβείται μὴ πᾶσι* (quæ tria verba dixi in nonnullis codicibus reperiri) de tyrannoctonia nunquã ne cogitare quidem, vt dixi, audebit.

Ibidem.

Ἐπιπρατίον εἰρήνην τῆ πατρίδι εἰρήνην μᾶλλον ἢ πολέμου.

Quum initio putarem hîc leue mendũ esse cum in aliis editionibus, tum in Manutiana, & duntaxat desiderari præpositionem *ἐν* ante *εἰρήνην*, quæ ante *πόλεμου* etiam repeteretur *ὑπὸ τῶ κοινού*, aut certè poneretur etiam illic: quòd vt Latini Pace, sine præposi-

c.ii.

tione, pro Tempore pacis, dicunt (vt, Pace bidens vo-
 mérque vigent) ita etiam Græci, si bene memini, si-
 ne præpositione non dicant εἰρήνη, sed ea præfixa, ὡς
 εἰρήνη. multo minus πολέμῳ. & si quis reperiatur locus
 vbi omiſſa ea ſit, librarii errore id accidiffe vel iura-
 re auſim. Quū inquā initio aliud nihil de hoc loco
 ſuſpicarer, cœpi poſtea mecū cogitare, quid ſi addi-
 ta præpoſitione non ſit opus, nec Tempore pacis &
 belli ſignificare velit Cicero, ſed ἁπλῶς τῆς εἰρήνης & ἁπλῶς
 τοῦ πολέμου, id eſt ἁπλῶς τῶν εἰρηνικῶν & ἁπλῶς τῶν πολεμικῶν
 ἔργων. Verūm neſcio quomodo explicatio hæc mihi
 ſtatim diſplicuit, & locus maioris alicuius erroris
 quā antea, ſuſpectus eſſe cœpit. Ita enim apud me
 ratiocinabar. Si generale harum omnium θίσεως ar-
 γumentum eſt de boni ciuis erga ſuam patriam τυ-
 ραννουμμένῳ officio, ἀπεροδίουσον eſt iſtud, An fe-
 rendum ſit auxilium patriæ, pacis potius quā belli
 tempore. Quòd ſi etiam tractaretur hic quæſtio
 hæc, quidnam haberet rationis? Perinde eſt enim du-
 bitationem proponere, Vtrum patriæ opem ferre o-
 porteat tempore pacis potius quā belli: ac de ami-
 co, Vtrum ei tantisper dū valet, potius quā quum
 ægrotat, ad eſſe debeamus. Tandem verò dū vt men-
 tem, ita etiam oculos in omnem partem verſo, præ-
 cedere video, ὡς τῆ πατρίδι τυραννοιδίῃ, video ſequi
 τῆς πατρίδος τυραννοιδίης, & χώραν τυραννοιδίῃ. cō-
 tinuò igitur mihi in mentem venit ſuſpicari legen-
 dum & hic eſſe τῆ πατρίδι τυραννοιδίῃ. ac ſententia
 quidem quin optima eſſet, & quin pulcherrima &
 philoſophica diſputatione digniſſima foret theſis,
 non dubitabam: ſed ne paulo audacior mea videre-
 tur in hac caſtigatone coniectura, metuebam. dein-
 de paruus quidam ſcrupulus iniiciebatur, cur non
 dixiſſet potius Cicero, τυραννοιδίῃ μᾶλλον ἢ πολέμου-

ἰσχυρῶς. Ecce verò commodum aliquot post diebus,
 forte fortuna (quum de hoc loco amplius non cogitarem) in vetustam quandam editionem alioquimendosissimam, sed hic, meo quidem certè iudicio, reliquis omnibus emendatiorem, incido. ita enim in ea legebatur, τυραντου μὲν χειρῶν καὶ λόγῳ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. Quam lectionem, absque illo primo dativo fuisset, ut coniecturam meam planè comprobantem, latus, non secus ac ἔρμαιον quoddam, arripuissem: sed me dativus ille χειρῶν pleno gaudio frui non sinebat. Primùm igitur, illo excluso, quàm bellè procedant omnia, videamus: deinde quomodo ipse admitti, aut quid in eius locum recipi possit, viderimus. Quid igitur erat de quo gloriabatur ipsemet Cicero, hoc carmen pronuntians? Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Nimirum ὅτι αὐτὸς ἀρχὴ ἢ πατρίδι λόγῳ μᾶλλον ἢ ἕτεροι πολέμῳ. Deinde verò quum ille dux Græciæ nunquam optat ut Aiacis similes decē habeat, at ut Nestoris: quod si acciderit, non dubitat quin brevi Troia sit peritura: Quum, inquam, hoc ille optat, nonne suo voto planè tantquam præiudicium affert ei quod hic Cicero in disceptationem adducit? nimirum utrū conandū sit potius saluberrimis cōsiliis quàm armis iuare oppressam tyrannide civitatem? Ita enim accipio λόγῳ, non simpliciter pro verbis, sed pro verbis iis quibus optimum aliquod exponitur consilium. Et ita quidē, si eiiciamus dativū χειρῶν, at si eum retineamus, quid nobis significabit? Scio χειρῶν frequentissimè accipi pro occasione rei alicuius gerendæ, & ipso articulo ac momento agendæ, cuius rei idoneo. Ostendunt autē historiæ, quod & quotidiana experientia comprobant, puncto temporis maximarū rerum momenta sæpe verti. quid si ergo Ciceronem

huc respexisse dicamus, ut quis tanquam è specula, rerum occasiones venientes contempletur, & de iis admoneat, simulque cōsilio suo ad hoc agendū hortetur & impellat, ab illo agendo dehortetur: ut καίρω quasi pro obseruatione occasionum & momentorum accipiatur. Hæc certè huius datiuī interpretatio violētior est quàm ut mihi placere possit. Significat verò καίρος etiam commodum & vtilitatem, ut in meis in AEschylum obseruationibus dixi. at ne hæc quidem ad hunc locum pertinere potest significatio. Sed gratia magna AEschylo sit tamen, ex cuius verbis, quæ mihi nūc succurrunt, in castigatione huius loci planè me tibi, lector, satisfacturū confido. Sic enim orditur ille suam tragœdiam ἐπιὰ θῆναι δὴ βας inscriptam,

Καὶδ' μου πολῖται, χεῖ λέγειν τὰ καίρια.

Ὅστις φυλάσσει πατρὸς ἐν παρούμηνι πόλεως

Ὅϊα καὶ ναυῶν.

Sed & alibi vtitur hoc genere dicendi, λέγειν τὰ καίρια. vtitur verò post eum & Euripides. quidni igitur quum vtrobique, id est & apud AEschylum & apud Ciceronē de boni ciuis erga suam patriam officio (hic tyrannide, illic bello oppressam) agatur, vtrique loco eadem etiam verba accommodemus? præsertim quum id parua fieri cum mutatione possit. Nam ex verbo λέγειν iam factum reperies verba-
le nomen λόγος: quum verò non possis καίρια quod iungebatur cum verbo λέγειν, cum datiuo λόγῳ aptare, ex καίρω καί fac καίριω, & grauiissimam atque elegantissimam quæstionem elegantissimis verbis expressam habebis: vt omnino ita vsurpetur à Cicero-
ne καίριω λόγῳ, vt AEschylus & Euripides καίρια λέγειν vsurparunt. Sed quorsum (dices) vsus fuerit Cicero voce καίριω, apud illos quidē pœtas vsitatissima, sed apud oratores non item in vsu posita? At ego ita

poeticam esse hanc vocem nego, vt nō etiam interdum apud oratores reperitur. quemadmodum verbum ἀρήξει est ποιητικώτερον, & quo idem AEschylus statim pōst eadem in re vtitur: sed tamen huiusmodi quod etiam ipse Xenophon vsurpet. quanquā quid de eo & Iulius Pollux dicat, & alii ante eum dixerint, non ignoro: verūm talia nec ego moror, nec ipse etiam (vt opinor) morabatur Cicero. Vt ergo tantum finem faciam, totum hunc locum ita legendum esse persuasum habeo: an etiam tibi persuadebo, lector, hoc verò nescio: ἀρήξει τῇ πατρίδι καμείω λόγων μάλλον ἢ πολέμου. Id est, καμείω λόγους μάλλον ἢ πολέμους ἔργους. vel, τὰ καίρια ἐξ τῶν δέοντα συμβεβηκότα, μάλλον ἢ αὐτῆς πολεμοῦντα. Quòd si & aliā praterea, quasi ex abundāti, habere vis coniecturam, eam accipe. Scis enim animum, dum in dubio est, paulo momento huc illuc impelli. Antequam igitur in memoriam illius AEschylei versus rediissem, suspicabar legendum esse πόρω καὶ λόγῳ. accipiēdo videlicet πόροι per metaphoram, cui occasione dat etiam idem tragicus illo versu, Δεινὸς γὰρ θύρεῖν καὶ ἀμνηχάνων πόρον. quem quidem & Aristophanes imitatus dixit, Καὶ κτῆσ' ἀμνηχάνων πόρους ἀμνηχάνους περὶζων. Verūm, vt ingenuè fatear, mihi sordere cœpit hæc coniectura, vt alteram reperi: & tibi quoque, ni fallor, sordebit. Ac de hoc loco hæctenus. Sed ne illud quidem, etsi non magni momenti, pratermittā: in prima videlicet sententia malle me legere παραγματυτίον, vt in superioribus editionibus legitur, quā πιρατίον. potius enim πιρατίον infinitiuo iungitur vt paulo pōst τῆς ἀρήξει.

LIBRI X. Epist. I.

Trebatij boni viri scicivis verbis te gaudeo delectatum, tuāque ista crebra ὀκφώματις ἰσπερὶ με sola ad huc delectavis.

errorem, id est, vocem minus significantē voci magis significanti atque adeo significantissimæ subiunxisse. quum potius ascendere (vt vulgò loquuntur) debeat oratio. Quod præceptum & ipse M. tullius in his ipsis nominibus vsurpandis obseruauit, quum dixit libri 4 epist. 1, Erroris nostri aut potius furoris particeps fuisses. Sic enim lego, non totius. Quamobrè hîc quoque si non significantiori, at certè non minus significanti vsus esse Latino vocabulo puto quàm Græco vsus fuerat: adeo vt legere *furori* ei quidem qui *πεφωδω* retinere velit, esse necesse affirmare audeā. At ei per quē ex *πεφωδω* addita vnica litera *πεφλωδω* facere mihi licuerit, vicissim vt datiuum *errori* seruet lubentissimè concedam: ac, in qua scio me *πεφλωδω*, significare dicam, In qua scio me cæcum fuisse. vt lib. 11. epist. vltima, In pensione secūda cæci fuimus. Quo etiā modo elegāntissimè vsurpatur Parū videre. Denique hîc verbo *πεφλωδω* ita vsus; Ciceronem, vt antea lib. 2. epist. 19 vsus est verbo *πεφλωπω*, omnino mihi persuadeo.

LIBRI XIII Epist. XLVIII.

Miror te nihil dū cum Tigellio, uelut hoc ipsum quantum acceperit. prorsus aueo scire, nec tamen floccifacio.

Dixi antea, in eo loco vbi legitur, Et istos consulatus non floccifaciteon, etiam si admitteretur peregrina illa terminatio, ita tamē esse admittendam nō vt in composito verbo, sed vt in simplici. Quoniam igitur qui eam lectionem tueri voluerunt, asperitatem illā terminationis in cōpositione tolerabiliorē visum iri putauerunt: ipsos & illic si *floccifaciteon* & hîc si *floccifacio* legant, composito verbo, contrarium illi quem intelligunt, sensum ex verbis efficere, non inutile fuerit ostendere. Dico igitur, *Nec tamē*.

floccifacio coniuñcto nomine cum verbo, significare,
 Nec tamē cōtemno: at si separatis illis legas *Nec tamē
 flocci facio*, significare, Et tamen contemno. Vnde nā
 istud sit hinc nimirum quòd illic negatio ad verbū
 compositum *Floccifacio* tēdit: hic autem non ad *Fa-
 cio*, quod simplex manet: sed ad genitiuum *Flocci*.
 dissoluta igitur particula *Nec* in *Et non*, dic, *Et ta-
 men facio non flocci*, id est, ne flocci quidem. Non
 parui refert ergo siue coniuñctim *Floccifacio* dicas,
 siue separatim *Flocci facio*: quū illud sine negatio-
 ne idē valeat quod hoc cum negatione. nā *Te flo-
 ccifacio*, & *Te nō flocci facio*, aut *Te flocci nō facio*,
 significant, itidem *Te contemno* *Te floccifacio*, id
 est *Te contemno*, vt quem faciam tanti, quanti facio
 floccum. *Te non flocci facio*, aut *Te flocci nō facio*,
 id est *Te contemno*, vt quem faciam ne tanti quidē
 quanti facio floccum. Itaque maiorem quendā con-
 temptum indicat hæc quā illa locutio. Magni au-
 tem interesse in eadē oratione hūcne an illuc refera-
 tur particula negatiua, ostendit ille apud Athenāū à
 Cimatha ex ambiguo captatus iocus. quum enim
 Charephontem mensarū asseclam, & qui inuocatus
 semper ventitabat ad conuiuia, *ἡσυχίανον*, id est su-
 perbū, vocauisset: tunc Charephon, Egōne, inquit,
 superbus? Cui illa, Imò verò quis te magis, *ὅς ἢ δὲ κα-
 λούμενος ἔργης*; Sed vt ad rē reuertamur, si quidem pu-
 temus Ciceronem velle dicere se illud nō contem-
 nere & non pro nihilo ducere, recte legitur vno ver-
 bo *floccifacio*. Sin existimemus (vt certe existimare
 debemus) dicere velle se illud cōtemnere, separatim
 legendum fuerit *flocci facio*. Et in illo altero loco
 eadem ratione *flocci faciteon* disiunctim: adeo vt
 seu potius barbariem ne compositio quidem, quæ

CASTIGATIONES. 69

nulla esse nec debet nec potest, iuuare quicquā possit. LIBRI XIII Epist. XIII.

Quam ob causam uereor ne absentia mea leuior sit apud te.

Puto desiderari negatiuam particulam ante uerbum *uereor*, ut legatur, *non uereor ne, &c.* Nam si cū suarum occupationum excusare debebant apud Ciceronem, quod non coram hac de re egisset cum eo: quare uereatur ne absentia sua leuior sit apud eum? Deinde quam sibi Ciceronis bonitatem promittit, si id ueretur? Ut igitur cum præcedentibus & sequentibus hæc sententia cohareat, addo *non*.

LIBRI XV Epist. I.

Sed si recordabere Διμοδείους fulmina, tum intelliges posse & ἀνικώτατα grauissimè dici.

Malim traiecta copula legere, *posse ἀνικώτατα & grauissime dici.* Nisi quis utrobique debere esse illam putet. hoc modo, *Posse & maximè Atticè & grauissimè dici.*

Epist. I I I.

Erit igitur nobis coram odorandum & constituendū tutōne Romæ esse possimus.

Mihi magis placeret *clam odorandum.* Nectamen particula *coram* ex se, sed cum uoce *odorandum* iuncta, displicet. Non displicet, inquam, ex se: quia ambo in Tusculanū conuenturi erant. unde & paulo post, *De patre coram agemus.*

Ibidem.

Et mehercule ipsius literæ sic & φιλοσόφως & πινῶς scriptæ, ut eas uel in acroasi audeam legere.

Ita legitur in editione Manutiana: at in aliis, ut etiam in ea quæ nuperrime exiit, legitur *πικρῶς*. Et huius quidem aduerbii *πικρῶς* significationem ab hoc

loco planè esse alienam quis non videt, at $\pi\tau\acute{\omega}\varsigma$ formam quidem aduerbii & ipsum præ se fert, sed neque aduerbium tamen neque vlla alia pars orationis apud Græcos esse, imò ne significare quidem quicquam potest. Et qui à $\pi\tau\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$ nomine aduerbium hoc formauit, linguæ Græcæ valde rudis fuit: quippe qui putarit vt à $\sigma\theta\epsilon\omicron\varsigma$ & $\kappa\alpha\lambda\omicron\varsigma$ siunt aduerbia $\sigma\theta\acute{\omega}\varsigma$ & $\kappa\alpha\lambda\acute{\omega}\varsigma$, ita etiam à $\pi\tau\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$ aduerbium deduci posse $\pi\tau\acute{\omega}\varsigma$. quum longè alia sit ratio. Neque igitur $\pi\tau\acute{\omega}\varsigma$ neque $\pi\upsilon\kappa\acute{\omega}\varsigma$ legendū est, sed $\acute{\alpha}\pi\tau\acute{\omega}\varsigma$. atque hoc idē valebit quod $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$, quo proxime præcedente vsus est epistola: dicens, Tandem à Cicerone tabellarius, & mehercule literæ $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$ scriptæ. quod ipsū $\omega\epsilon\theta\kappa\omicron\pi\eta\nu$ aliquam significaret. Sed & participiū vnde formatum hoc aduerbium fuit, & nomen vnde prius fuerat factum verbum, à quo hoc ipsum participiū, alibi vsurpat, de eodem eadem scribens, epistola videlicet 8 libri 14. eius hæc verba sunt, A Cicerone mihi literæ sanè $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$ & bene longæ. cætera autem vel fingi possunt: $\pi\tau\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$ literarum significat doctiorē. Miror verò cur quum antea in his duobus posterioribus locis $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$ & $\pi\epsilon\pi\tau\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$ legeretur, in illis ipsi seditionibus in quibus recte repositum fuit $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$ & $\pi\epsilon\pi\tau\iota\omega\iota\delta\acute{\rho}\omega\varsigma$, seruatum fuerit in primo illo loco $\pi\upsilon\kappa\acute{\omega}\varsigma$. Sed quoniam quid $\pi\tau\acute{\iota}\nu\omicron\varsigma$ significaret, mihi adhuc non satis intellexisse, idcoque ne horum quidem omnium quæ ab illo originem habuerunt, significationem assequutus videtur esse quisquam, hoc quasi $\pi\alpha\rho\acute{\epsilon}\rho\theta\theta\epsilon\varsigma$ & ex abundanti docere, vel potius Dionysii Halicarnassæi hoc docentem locum proferre ex non multum peruulgato & non ita pridem à me in lucem edito opusculo liber. Est autem eius ad Cn. Pompeiū epistola, in qua de Platonis dictione verba faciens, inter cætera hæc ait, $\pi\tau\acute{\omega}\varsigma$

τε κοινότατα διώκει ἢ ὀνομάτων, καὶ πλεὺ σαφηνείαν ἀσχεῖς,
 πάσης ὑπερβούσα κατασκευῆς ὅτι δέ τω ὄ, τε πῖνος αὐτῆ ἢ
 χροῖς ὁ τῆς ἀρχαϊότητος ἡρέμα καὶ λεληθότως ὅπι τρέχῃ,
 χλοερὸν τε τι καὶ τε θηλὸς καὶ μεσὸν ὦρας αὐθός αὐαδίδωσι.
 καὶ ὡς αὐρ, &c. Hinc igitur πῖνον nequaquam pro vr-
 banitate accipi (vt quidam crediderunt, illo Cicero
 nis loco decepti, vbi coniungit ὀπινές & vrbantum)
 sed nec elegantiam simpliciter & nudè significare,
 manifestissimum esse arbitror. Quæ est igitur huius
 vocis significatio? Huiusmodi cerè quæ Latino vno
 verbo exprimi non possit. declarat enim ornatum
 quendam simplicem & in affectatum, seu maus, or-
 natum quendam natium, non asciticium, denique
 qui non tam artificialis, vt ita dicam, quàm natura-
 lis videatur. Dicit igitur Cicero πῖνον literarū filii sui
 iudicare illum factum esse doctiorem: quòd hunc
 πῖνον non tam ex certis quibusdam scholæ præceptis
 quàm ex accurata obseruatione, eaque cum intelli-
 genti iudicio (quale sine doctrina haberi non potest)
 cōparari posse sciret. πῖνον deniq; aliud sonare quàm
 elegantiam, vel istud argumento est quòd πῖνον ha-
 bere Thucydidis, Xenophontis, Demosthenis, Plato-
 nis, Isocratis orationem dicere possimus: at Luciani
 sermoni (licet alioqui venustissimus & elegantissi-
 mus sit) πῖνον tribuere nemo possit. ideòque inter il-
 lam quæ generali nomine elegantia sermonis voca-
 tur & eam quæ peculiari appellatione πῖνος dicitur,
 eandem planè quæ inter Atticos & Atticistas est, dif-
 ferentiam esse arbitror. Sed & ex alio Dionysii loco
 in eo libro in quo de idiomate Demosthenis tractat
 (qui liber nondum excusus est) apertius etiam hanc
 esse huius vocabuli significationem colligo. Eum au-
 tem ad scriberem, nisi paulo esset longior: adeo vt in-
 tegram fere paginam, vt iudicare lector posset, de-

scribere necesse haberem. Aliud igitur de hac voce non addam, quàm hoc, cum qui vnde perita sit metaphora (falluntur enim qui propriam esse hanc putant huic verbo significationem) diligenter considerauerit, meam facile suffragaturum esse sententiam.

Epist. x i x.

Sicca enim φιλοσόφους ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. Quid tu autem, τα μὲν διδόμενα?

Mirum est, tot tantisque viris tantum exhibuisse negotii hunc locum: & sine fructu id quidem, quod sensum elicere ex eo nullum potuerint. Ego certe, ut ingenuè fatear, illis auscultans, magnam quandam huius loci obscuritatem mihi fingebam: & plus apud me præiudicata opinio quàm ratio ipsa valebat. sed tandem quod ab illorum quantumvis doctorum iudicio non ita mihi pendendum esse existimassem, quin meo etiam aliquid interim tribuerem, qua via afferri tantæ obscuritati aliquid lucis posset, excogitasse mihi visus sum. Primum igitur quum Platonis locum olim obseruassem in Gorgia istum, καὶ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὶν ὃ πιεῖν καὶ πῦρ δέχεσθαι τὸ διδόμενον ἄρα σὺ, adnotassem verò & ista Ciceronis verba in prima epistola libri i. epist. ad familiares, Quod dat, accipimus: locum hunc de quo nunc agitur, cum duobus illis conferre cœpi: & an reliqui ante me idem fecissent, scire volui. Tandem igitur ab Erasmo loci quidem illius Platonici factam esse mentionem cœperi, sed de hoc Ciceronis in prima primi libri epistola loco οὐδὲ γάρ. At iste fuit qui me ad discutiendas tenebras vel maximè adiuuit. si tamen discussæ illæ meæ coniectura videri possunt: quæ talis est: interrogationis notam quæ est post participium διδόμενα, ponendam esse post autem, & pro μὲν legendum esse μοι.

Nec aliud quicquam immuto. Quod autem subaudiendum est verbū, ex illo loco Platonis peto, sed id in indicatiuo pono, *δέχομαι* ex *δέχομαι* faciēs. perinde ac si diceret Cicero, Quæris ex me fortassis, Attice, quid faciam, quum ea mihi non satisfaciant quæ ille pertulit, vtpote tumultuose perlata. Ego certè quæ ille dar accipio: præsertim quum ne vnum quidem verbum à Siregio. Id est, Quum videam me ex nullis aliis rem hanc intelligere posse literis, & ne ipsum quidem ad me quicquam ea de re scribere Siregiū, quæ mihi datur à Sicca, boni consulo. Quis ex vlllo loco aptior quàm hic ex isto elici possit sensus, non video. Quid si durum sibi videri quis dicat, vt Cicero illis se ab Attico cōpellari fingat verbis? Ego etsi ex aliis multis locis nouū hoc atque insolēs nō esse, ostendere possum: illi tamen optionem dabo, vtrum malit hæc esse Attici ad Ciceronē verba, an ipsius Ciceronis: sed ita vt pro *tu* legatur *tum*. Ad me quidem certe quod attinet, illud quàm hoc lōge malim. Nec verò quod ex *ἑμὴ* facio *μοι*, suspectum vlli esse debet, quum passim hæc mēda obuia sint, positi *ἑμὴ* pro *μοι* aut *μοι*, & vicissim *μοι* & *μοι* pro *ἑμὴ*. Quinetiam ego legisse me certo scio hæc ipsa verba itidē proverbialiter prolata, *τά μοι διδόντα δέχομαι* in aliquo scriptore Græco, sed cuius nomen nescio *τοῖ τῆς ἐμαῖς φρενὸς γέγραται*. Et hæc quidem hæctenus: de quibus tuum esto, lector, iudicium: quum non ex tripode aliquo, sed ex coniectura duntaxat proferantur. Si tamen verisimiliora his non reperies, tu quoque (vt legendum puto lib. 6, epist. 5) *τά σοι διδόντα δέχομαι*.

Epist. x x i.

Est illud quidem *ἐργῶ δέσ*, sed *ἀνεκτὸν*, mihi que gratissimum.

Non placet *ἀνεκτὸν*; quia mihi non fit verisimile

ita locutum esse Ciceronem, Illud est difficile, sed tolerabile. Nec quisquam est qui non iudicet magis consentaneum esse ita loqui, Est illud quidem difficile factu, sed quod fieri tamen possit. id est ἐργῶδες, sed αἰνός. Suspicio autem inter acceptum & hæc Est illud, ἔγε. desse aliqua verba. adeo ut quum pro αἰετόν reposeris αἰνός, locū hunc uno tantū verbo tenus emendatum habiturus sis. Saltem ante Est illud πλείων σιμῶ collocandam esse crediderim.

LIBRI XVI Epist. VII.

Quid multa? ille urget. ego autem σκέπτομαι.

Ita legitur non solum in Manutiana, sed & in aliis omnibus quæ quidem in manus meas peruenerunt editionibus: & exponitur σκέπτομαι cōsidero. Sed quis non mihi assentiatur, reponenti ut antea σκέψαι pro σκέψαι, ita etiam hic σκέπτομαι pro σκέψαι ut sit sensus, Ille urget: at ego tergiuersor: & proximè sequentibus verbis, Non confido atati: ignoro, & c. tergiuersationis causas enumeret. Ceterū ut antea docui Ciceronē Græca σκέψαι καὶ ἀναβολαί, & Latina Moram & tergiuersationem, Cunctari & tergiuersari, itidem copulasse: ita nunc proferam locum in quo Vrgere & Tergiuersari eodem modo quo hic Vrgere & σκέπτομαι, inter se opponit. Is est in oratione pro Cn. Plāco, ubi hæc sunt verba, Quid taces? quid dissimulas? quid tergiuersaris? etiam atque etiam insto atque vrgeo: insector, posco, atque adeo flagito crimen. Mirū autem mihi non videtur quod & antea σκέψαι pro σκέψαι, & nunc σκέπτομαι pro σκέψαι perperam positum sit: quippe qui in Græcorum authorum editionibus vulgatis hunc errorem non semel obseruaerim. Vnicus tamen in presentia mihi succurrit Strabonis locus, eo modo deprauatus. is est libro 16, ubi ita etiā in editione Aldina legitur, (loquitur autem de

de Alexandro) σκέψασαι μὲν οὐκ αἴτιον τὸ πολέμου φασίν, ἐπειδὴ μόνοι τῶν ἀπαίτων οὐ παρεσβύσαντο οἱ ἄραβες αἷς αὐτῶν τὸ ἡ ἀληθές, ὄρεζ' ἄρμον παίτων ἔϊ κύριοι. At qui legendum est σκέψασαι, vt apparet ex illis quæ addit uerbis, τὸ ἡ ἀληθές. Vbi tamen non interpretandum fuerit Tergiuersari (vt in isto Ciceronis loco, in quo absolutè ponitur): sed Prætextum querere. vt Latinè exprimendus ita sit horū uerborum sensus, Bello quidem suo hoc prætexuisse, quòd diceret illos non, &c. vel Prætextū hunc gerēdi belli quæsiuisse, quòd &c. Cicero diceret potius, Captatam hanc ab illo fuisse belli occasionem. vel, Causam hanc inferendi belli quæsiuisse. vel, Per causam hanc bellum illis intulisse. Nec minus eleganter, imò etiam elegantius hoc genere loquendi à Strabone exprimi sententia eadem potuisset, πόλεμον μὲν οὐκ ἐπενέκειν, λόγῳ μὲν ἐπειδὴ μόνοι, &c. ἔργῳ δὲ, ὄρεζ' ἄρμον, &c. Ex quibus, vt apud Ciceronem σκέπτομαι pro σκήπτομαι, ita etiam σκέψασαι pro σκήψασαι in isto Strabonis loco perperam positum esse apparet. Sed & hoc ex abundanti addam, reponendum esse in eo φασίν pro φασί.

Epist. x i i i.

Ex quo mihi uidetur γρατλάξ ille deiectus de gradu. sed etc.

Quid hoc est obsecro γρατλάξ? an indeclinabile nomen? nam certè si declinatur, duram casuum inflexionem habet, & valde κακόφωνον. Imò verò querendum prius est an sit Græcum. At si γρατλάτης legatur, de hac uoce quæstiones has moueri necesse non fuerit.

C A S T I G A T I O N E S
in alios Ciceronis locos, ex ve-
tustissimo codice.

I N O R A T I O N E M P R O L. V A -
L E R I O F L A C C O .

Iratus Flacco dixit M. Lurco: quòd, ut ipse aiebat, libertus erat eius turpi iudicio condemnatus. Nihil dixit quod læderet eum, quum cuperet: impediēbat enim religio, tamen id quod dixit, quanto cum pudore, quo tre more & pallore dixit?

Multo melius fluit oratio si legas quem cuperet. vt in veteri libro. Sic & suprà pag. huius voluminis 40, quodam loco, Quem pro Quū reponendum cē sui. Quod hīc qui retinere volet, pro Etiam si dictū accipiat necesse est.

Egentes & leues spe largitionis & viatico publico, priuata etiam benignitate prolestat.

Legitur ita cum in aliis editionibus, tum in Manutiana. at ex veteri exemplari largitionis pro largitionis reponatur necesse est.

Itaque perscrutamini penitus naturam rationemque criminum: iam nihil præter speciem, nihil præter terrorem ac minas reperietis.

Non minus constat & de hoc loco: nimirum pro speciem legendum esse spem. etsi habet & Manut. speciem. Nam duo duobus reddita sunt à Cicerone: qui quum modò dixisset, Locupletes homines & graues, ne sibi aduersentur, testimonii denuntiatione deterret: egentes & leues spe largitionis & viatico publico, priuata etiam benignitate prolestat: Concludēs hūc locum addit, Itaque perscrutamini, &c. Spem illam, largitionis videlicet.

Qui de tabulis publicis recitat, ijs quæ in accusatoris potestate fuerunt, non debet, &c.

Rectius in Vet. *Quia qui de tab. &c.*

*Sed de hoc teste, totòque Mithridatico * differuit & subtiliter & copiose Q. Hortensius.*

Exple hanc lacunam. reponens ex vetusto libro testimonio post Mithridatico.

Qui hanc ipsam legationem quam habet, nõ accepit à suis ciuibus, sed usque Tymolo petiuit.

In Vet. pro usque legitur abusque, & Tmolo pro Tymolo. Aut abusque cum veteri libro, aut usque à legendum constat: & hoc non dubito quin superstitionis aliquis Ciceronianus malit. Tmolo etiam rectius quam Tymolo, si verum est ἐν τῷ πομπικῷ χειρῶν μὲν hoc esse.

Q. Naso, uir ornatissimus, qui Prætor fuerat, iudex sumitur. qui quum sententiam secundum Plotium se dicturum ostenderet, & ab eo iudice abiret, quòd iudiciũ lege non erat, causam totam reliquit.

Sic etiam in editione Manutii. Est tamen ex hac leui deprauatione non leuis in sensu error. Imò verò ne sensus quidẽ ex hac lectione colligi vllus potest. Nam quale hoc est? Q. Naso, iudex sumitur, qui quũ ab eo iudice abiret, quòd, &c. Ab eo iudice. A quonam iudice iudex abiret? Lege igitur vt in antiquo codice, & ab eo iudice abiit, & quòd, &c. abiit Heraclides videlicet, non Naso. ab eo iudice, Nasone.

Vbi erant illi Pythodorus & Lepison, cæteri homines apud nos noti, inter suos nobiles?

Rectius in Vet. legitur, ubi cæteri hom. Nam Vbi subaudiri hinc siue repeti ἐπὶ τῷ κοινῷ non placet. cur enim & in sequenti membro non itidem repetendũ id nobis reliquisset? Nimirũ vtroque in loco prætermissũ languidiorẽ multo nobis orationẽ exhiberet.

Quò quum uenisset Lælius ad iratos, & illud Castricianum uulnus dicendo refraicisset, siluerunt principes, neque in illa concione adfuerunt, neque ipsius decreti ac testimonii authores esse uoluerunt.

In Vt. legitur *exsiluerunt*. Quæ lectio longe melior est: imò verò sola bona est. si modò hic illud exemplar adiuueris, tollendo literam s post x, ut sit, *exsiluerunt*. Nam quomodo illa altera lectio ferri possit, non video. Si quidem præterquam quod esset ὕσερον ἀετέρον, Siluerunt in illa concione, neque adfuerunt: quum dicendum fuisset, Non adfuerunt in illa concione, & siluerunt: quiddam etiam absurdius hîc haberemus, nimirum ineptissimam quandâ battologiam nō in verbis, sed (quod peius est) in sententia. Quis enim aliquem illic locutum esse existimet ubi ne fuerit quidem? Addendum igitur non fuisset Siluerunt. Nisi fortè verbo Adfuerunt aliam significationem demus. quod non placet. Scito præterea pro ipsius legi illic istius.

Alio loco quæram quid licuerit Flacco: nunc tantū à Trallianis requiro quam pecuniam à se ablatam queruntur. suamne dicant, sibi à ciuitatibus collatam in usum suum, cupio audire.

Veteris autem libri hæc est lectio, quam pecuniam à se ablatam querantur. suamne dicant, & sibi à ciuitatibus collatam in usus suos, cupio audire. Legendum esse querantur, manifestius est quàm ut vlla probatione egeat. Sic Trahuntur pro Trahantur perperam legi, eodem quidem mendi genere, sed periculosius quod ad sensum, ostendi supra pag. 56. Necessariâ item esse copulatiuam et non video quis negare ausit. Possè autem dici In usum suum ut & In usus suos, fateor: sed ita ut aptius huic loco posterius istud esse contendam.

At moleste fert ciuitas. Credo. anissum est enim præ-

ter spem quod erat spe deuoratum lucrum.

Legitur in Vet. auulsum est enim præter spem. Longe recti⁹, meo quidē iudicio, si illud deuoratum cōsideres.

Nisi forte hæc ciuitates existimari uolunt, facilius una se epistola Mithridatis moueri impellique potuisse ut amicitiam populi R. fidem suam, iura omnia officii humanitatisque uiolarent, quàm ut filiū testimonio læderent, cuius, &c.

In Vet. codice legitur, fidem suam, omnia officia societatis humanitatisque uiolarent. Fortasse autem adiuuandus hîc quoque ille fuerit, legendo officia societatis humane uiolarent. Bona tamen & illa lectio est.

Prætores nostros deditos, Legatos in uincula coniectos, nominis propè Romani memoriã cum uestigio imperij non modò ex ædibus Græcorum, uerum etiam ex literis esse deletam.

In Vet. pro ædibus legitur sedibus. quod mihi magis placet, imò verò omnino ita legi necesse esse existimo, reliquas omnes phrasas quæ cum hoc nomine referuntur, cōsiderans. Idem verò error & apud Tibul. lib. 1. eleg. 10, Neu pudeat prisco vos esse è stipite factos. Sic veteres ædes incoluistis aui. Pro veteris sedes. Sed quū legeretur primùm veteris sedes, deinde per errorē omisum fuisset illud s, aliquis ex edes, ædes, & ut stare posset uersus, ex veteris fecit veteres. Quanquam veteres sedes etiam legi posset: sed malo antiqui libri lectionem.

Sequitur auri illa inuidia Iudæci. Hoc nimirum est illud quod non longè à gradibus Aureliis hæc causa dicitur. ob hoc crimen hic locus abs te Læli atque illa turba quæ sita est.

In Vet. legitur, ad hoc crimen. Ferri uidetur posse utraque lectio.

At Cn. Pompeius captis Ierosolymis, uictor ex illo fano nihil attigit. in primis hoc, ut multa alia, sapienter, in tam suspiciosa ac maledica ciuitate locum sermone obrectatorum non reliquit.

In Vet. In primis hoc, ut multa alia, sapienter, quod in tam suspiciosa, &c. Ita fere Cicero, si bene memini, loqui solet. Paulo post, Apamea manifestè comprehensum. In Vet. deprehensum.

Adductus est in iudicium Polemocrates de dolo malo, & de fraude à Dione, huius ipsius tutelæ nomine.

In Vet. pro de fraude à Dione legitur de fraudatione. nimirum si hanc sequamur lectionem, Adductus est in iudicium, absolute dicitur.

Num honestior est ciuitas Pergamena, quàm Smyrnæ? at ne ipsi quidem dicunt.

In nonnullis editionibus legitur Smyrnæ. at in Vet. Smyrna. Hanc lectionem verà esse puto. & aliquem, quum Smyrna in Smyrnæ mutatam iam reperisset, addito a fecisse Smyrnæ, ut cum Pergamena cõueniret.

Isti igitur, isti Pergameni perscriptiones quas tu asserbas, repudiarunt.

In Vet. legitur proscriptiones, pro perscriptiones, quod etiam in Pauli Manutii habetur editione. At qui sine veteris codicis auxilio, facile ex paulo antè procedente loco poterat hic emendari. Dixerat enim, Defers ad Pergamēnos ut illi reciperent in suas literas publicas præclara | proscriptiones & empriones tuas. Repudiant, reiiciunt.

In P. Globulum, meum necessarium, fuisti gratiosior. Utinam neque ipsum neque me poeniteret. Flacum in curia decreuissent. Veridicis adiungis causas inimicitarum, quod patri L. Flaci, &c.

Corruptissimus hic locus antiqui libri opera pul-

Cherrimè ita restituetur, *Flaccus vi & iniuria decreuit, motus paternis odiis, uerásque adiungis, &c.* Hic certè videre possumus quomodo ex detortis, inuersis, peruersis, permutatis literis primùm, deinde syllabis, depruari tandè soleât totæ periodi, atque adeo ita depruari ut ne ullus quidem ex ipsis elici possit sensus. Recte autem verba hæc *paternis odiis* cum paulo post sequentibus conueniunt *inimicum paternum*. Pro *Veridicas* autem obserua legi *Verásque*, in eodem libro. vbi copulatiuam aliquis fortasse superuacaneam esse existimet. Ego necessariam non esse fateor, sed ita tamen ut locum hîc habere illam posse contendam. nam quum dicit, *Flaccus vi & iniuria decreuit, &c.* perinde est ac si diceret, *Flaccum ais vi & iniuria decreuisse, morû &c.* Quibus cōmodè addetur, *Verásque adiungis, &c.* Fortasse autem ideo neminè offēdit hoc loco accusatiuus *Veridicas*, quòd idem eodem vsus reperiatur vocabulo alibi, videlicet *De diuinat.* 1, vbi ait, *Et in rebus turbidis veridicæ voces ex occulto missæ esse dicuntur.* Verùm Cicero id ipsum verbum vsurpat fortasse quod ex narrante fama audierat. & ut hoc omittam, utrū *Veridicæ* causa eadē ratione vsurpabitur qua *Veridicæ* voces? Si ita quoduis adiectiuum cuius substantiuo iungere licet, quid obstet quominus *Fatidicas* causas ut *Fatidicas* voces dicamus?

Sed si iustas inimicitias putabas, cur, quum Tribunus militum Flaccus esset, in eius legione miles fuisti, quum tibi per leges militares effugere liceret iniquitatem Tribuni? Cur auem per te inimicum paternum in consilium uocauit?

In *Ver.* legitur, *Sed si tamen iustas, &c.* addita particula *tamen*, quæ à Cicerone sæpe ita vsurpatur. In co-
f. iiii.

dem pro *per te* legitur *ipse*. Tribunus videlicet. At in editionibus nonnullis (vt & in Manutiana) nec *ipse*, nec *per te*, sed *Prætor* legitur. quam lectionē ab aliquo primū introductā fuisse arbitror, qui quum *per te* mēdosē hīc legi perspicceret, procliuem ex prætor in *per te* lapsum fuisse existimauit. Atqui satius erat lectionem apertē corruptā & à qua omnes sibi cauendum esse cognoscebāt, in cōtextu relinquere, quā aliam in qua occultior quidem sed grauior esset error, in eius locum reponere. Quantus autem ille sit, & quā absurdē hīc omnia dicantur, considera. Dicit Cicero, Cur autem ipse Flaccus Tribunus militum vocauit in consilium te paternū inimicū. id est, te quem ille inimicum habebat, eo quòd & patrem tuum antea inimicū habuisset. Patrē intellige quem modò dixit Prætorem fuisse factū. Iam igitur quale istud ænigma erit Cur autem ipse Prætore te inimicum paternum, &c. Nimirum vt ænigma hoc solui possit, eundem & filium & patrem fuisse dicamus necesse est.

*Nunc accusamur ab ijs qui in consilio nobis fauerunt. Decreuit Flaccus: num aliud atque oportuit? In liberos: nū aliter ac cēsuit Senatus? In absentē decreuit: quum ibidem esses, quum prodire nolles, non est hoc in absentem reum * S E N A T.*

In antiquo exemplari hīc pro *fauerunt* (pro quo in nonnullis editionibus habetur *fuerunt*) scriptum reperitur *affuerunt*. Itidem & infra, vbi legitur in quibusdā editionibus, *eum cui tu in consilio fauisses*. in aliis autē, *tu in consilio fuisses*, idem verus codex scriptū habet *affuisses*. In quo etiam legitur, *non est hoc in absentem reum discernere*. addito infinitiuo qui antea nō sine magno huius sententiæ desiderabatur incommodo.

Non multo pòst autē, miror cum in aliis editionibus tum etiam in Manutiana ita legi *quas easdem mulieres à me datas.* quum in superiorum temporū editionibus habeatur alia non itidem suspecta lectio (quæ etiam testimonio veteris libri confirmatur) videlicet hæc, *mulieri à me datas.* Præterea statim pòst, vbi vulgò, *Recita literas Q. Ciceronis,* in veteri codice legitur, **LITERAE CICERONIS,** ita scriptū vt quod præcesserat **SENATVS C.&C.** In nonnullis editionibus habetur, *R. literarūque Ciceronis.*

Commisisti, si tempus aliquod grauius accidisset, ut ex iisdem prædiis & Apolloniæ & Romæ imperatum esset tributum.

Veteris libri lectio est hæc, *Promisisti, si tempus aliquod grauius accidisset, ut ex iisdem prædiis & Apollonide & Romæ imperatum esset tributum, te non recusaturum. Ver.* &c. Hanc lectionem quin sequi debeamus (nisi illud *commisisti* detorquere velimus) nemini dubium esse posse existimo. Sed & hoc obseruari par est, legi in hoc libro *Apollonide,* nō *Apolloniæ.* vt paulo antiè *Apollonidenses & Apollonidensibus* habetur. quod ἐπιπολιῶν nomē reperitur etiā libri 1. epist. ad Q. fr. epistola 2. At verò lib. 5. epist. ad Att. epistola 13, non inuenies *Apollonidensem,* aut *Apolloniensem,* sed *Apollonicensem.* Verū hoc quin deprauatum sit, non dubito: at de illis duobus ἐπιπολιῶν. quia reperio tantūm ἐπιπολιῶν & ἐπιπολιῶν. Vt tamē mira mihi non videatur hæc varia lectio, facit quòd in illis ἐπιπολιῶν ex Ctesia (quas excudi nuper cū aliis historicis opusculis) itidē modò ἐπιπολιῶν, modò ἐπιπολιῶν vocari eundem cōpererim. Pro his autem verbis quæ statim pòst habentur *centum triginta millia,* scriptū est illic **C. XXX. M. HS.** postrema autem hac nota *se-* *bertia* significari neminem latere debet.

*Retulit ad iurifconsultos . constabat inter omnes , si aliena cœnsendo Decianus sua facere posset , eũ maxima habiturum esse * * * Habetis causam inimicitiarum . quæ causa infl.*

Cum in aliis editionibus , tum in Manutiana , non appositi sunt huiusmodi asterisci huic loco , quales hîc vides , sed vacui spatii aliquid interiectum est , in cuius medio adnotatur , Desunt nonnulla . Ego haud scio an ad perficiendã hanc quæ est ita perfecta , sententiam , tria verba quæ in veteri codice reperio , sufficiant . ita enim illic legitur , *eum maximam habiturum esse rerũ omnium copiam .*

Scilicet defendam Decianum , qui tibi in suspicionem nullo suo delicto uenit .

In Vet. legitur *sed non scilicet .* cuius lectio hîc quoque magnopere probo . quòd nullam Ciceronis verba præ se ferre videantur ironiam , quã particula *scilicet* exprimi scimus solitã . In eodẽ paulo post legitur *nisi pro si , eo loco , si tibi morẽ gerere uoluisset ?*

sed ut hoc uerisimile est , ita haud uerisimile Decianum à Flacco esse corruptum . Ita scitote , iudices , esse cetera .

In antiquo codice ita scriptũ reperitur , *sed ut hoc uerum est aut uerisimile , Decianum à Flacco esse corruptum , ita scitote esse cetera .* Sed hîc profectò illius codicis fides in dubiũ apud me uenit : & ueniet apud omnes qui præcedentia attentè cõsiderare uoluerint Ciceronis uerba . In eodem statim post , *pro , quum te emebat ,* legitur , *quum abs te emebat .*

ut eam pecuniam quam confecerat , non consumpsisset , sed Flacco dedisse uideatur .

In uetusto illo libro *pro confecerat* habetur *traiceerat .* Sed hîc ab eo discedere non dubitauerim , quum uideam paulo antè dixisse Ciceronem , *Qui patrimo*

nium satis lautum, quod hîc nobiscum conficere potuit, Græcorum cōiuiis maluit dissipare. Et statim pòst, Bona comesse, pro eodem.

Si L. Flaccus tantus amor in bonos omnes, tantum in Rep. studium calamitati fuerit, quem posthac tam amentem fore putatis, qui non illam viam uitæ, quam antè præcipitem & lubricam esse dicebat, huic planæ & stabili præponendam esse arbitretur?

Vetus codex habet in Remp. quo modo legendum esse, etiam sine illius testimonio, affirmare potuissimus. Sed in sequentibus, parua licet mutatione, multum tamen eius lectio ab hac nostra discrepat. Ita enim illic scriptum est, *Tam amentem fore putatis, qui istam viam uitæ præcipit & lubricam quam ante dicebat, huic &c.*

I N O R A T I O N E M P R O P.
S Y L L A.

Nullus unquam de Sylla nuntius ad me, nullum iudicium, nullæ literæ peruenerunt, nulla suspicio.

In Vet. legitur, *nulla denique suspicio, quæ vox sine graui errore prætermitti potuit, est tamen huic loco aptissima, & ad Ciceroniani styli formam accommodatissima.* Aliquanto pòst in eodem, pro, *si sibi suus pudor ac dignitas &c.* legitur, *Quum sibi suus &c.*

Nemo enim istuc M. illi Catoni seni, quum plurimos haberet inimicos, nemo Coruncano, nemo Curioni, nemo huic ipsi nostro C. Mario, quum ei multi inuideret, obiecit unquam.

Vetus liber scriptum habet *Curio non Curioni.* In eodem paulo pòst legitur, & *si uerum quæris, ne curant quidem.* quum in vulgatis editionibus copulatiua illa non sit. Aliquanto pòst ubi in his legitur, *Sibi haberent honores, sibi imperia, sibi &c. mihi liceret &c.* in illo scriptum est, *Sibi haberent alii hon. &c.* addito nominatiuo *alij, qui perneccessarius est: quum aliquo*

omnino opus sit, nullus autē aptior illo afferri posse videatur. Eodem modo & in libro De senectute locutus est, Habeant igitur alii sibi arma, sibi equos, sibi hastas, sibi clauam: nobis relinquunt &c. At in oratione pro Flacco, etiam verbum Licere in huiusmodi loco ponitur: quum ait, Sed cætera sint eorum: sibi habeant potētiam, sibi honores, sibi cæterorum commodorum summas facultates. Liceat iis qui &c.

Longè abest regni suspicio. si quæris qui sint Romæ regnum occupare conati, ut ne replias annalium memoriam, ex domesticis imaginibus inuenies.

Antiquus liber additam habet particulam copulatiuam ante *si*, hoc modo, *Et, si quæris qui &c.* Sic paulo antè admoniti illic eidem particulæ præfixam haberi, contrà quàm in vulgatis editionibus, illo loco, *& si uerum quæris*. Certè non in his tantum, sed & in aliis locis eam omissam esse deprehēdi, in quibus tamen ex veteri codice adnotatam non inuenio.

Quod quum is Tribunus pl. facit, qui unus uidetur ex illis ad lugendos coniuuratos relictus. nec mirum est.

Sic legitur cum in aliis editionibus, tum in Manutiana. atqui manifestè particula *quum* nobis perturbat sententiam. quam si quis retinere uellet, eum negatiuam *nec* ante *mirum* in non mutare necesse foret. Quanquam ne sic quidem comodè retineri posse mihi uideatur. Ita enim dicendum potius fuisset, Quod eum Trib. pl. facere, mirum non est. Seruemus igitur particulam *nec*, quam habemus: sed illud *quum* expungamus, ex veteris exemplaris autoritate. aut certè quandam editionem typographicam omnium ferè primam sequuti, in locū huius particulæ *quum* reponamus *tamen*. Reperies autem & alibi apud Ciceronē huiusmodi particulas aut superuacaneas, aut certè alias pro aliis positas: quæ tibi non parum exhi-

bebunt negotii: nisi nunc à me præmonitus, ab illis tibi caueas.

Harum omnium rerum quas ego in Consulatu pro communi salute suscepi & gessi, L. ille Torquatus, quum esset meus contubernalis in Consulatu, quum signifer esset iuuentutis, atque in Prætura fuisset, auctor, adiutor, participes extitit.

Nimirum sua sede mota sunt hæc verba, atque in Prætura fuisset. hoc enim dicere vult Cicero, Quum esset meus contubernalis in Consulatu, & iam antea (nimirum biennio antè, vt ex oratione in Rul. discimus) in Prætura meus contubernalis itidem fuisset. Hoc igitur ordine colloca verba, quo collocata in veteri codice habes, quum esset meus contubernalis in Consulatu, atque in Prætura fuisset, quum signifer esset iuuentutis, auctor, &c. nimirum auctor, adiutor harum omnium rerum quas ego gessi. Sunt enim per parenthesin addita reliqua. At quorsum repetuntur illa verba, Quum signifer esset iuuentutis? Priori loco expugenda censeo.

Sed iam redeo ad causam: atque hoc uos iudices testor: mihi de memetipso tam multa dicendi necessitas quædam imposita est ab illo.

Nō mala est hæc lectio, & defēdi certè potest: sed melior est illa veteris libri, mihi de memetipso tam multa dicendi necessitatem quandam impositam ab illo. Nimirum si hoc modo legas, melius continuatum fuerit filum orationis: si illo, velut interruptum fuerit: & à verbo testor hæc nō pendebūt, sed erūt seorsum pronūtiāda.

Allo rogibus nominatum Syllam esse dicis. Quis negat Syllæ indicium? at uide quemadmodum nominatus sit. Lucium Cassium dixerunt, &c.

In veteri exemplari non extant hæc duo verba, Syllæ indicium. quæ ego ex margine in contextum (vt

multa passim apud vtriusque linguæ authores) irrep-
 sisse mihi persuadeo. Certè vndecūq; illa sint, falso
 pro Ciceronianis habētur, nisi Ciceronē idem & ne-
 gare & fateri existimemus. Dixit enim ipse antea,
 Nullus vnquamde Sylla nuntius ad me, nullum indi-
 cium, nullæ literæ peruenerunt, nulla denique suspi-
 cio. Dicit item postea, Illud mihi tantum satis est,
 contra Syllā nihil esse in iudicio. Sed & circa oratio-
 nis huius finem, Dico hoc quod initio dixi, nullius
 iudicio, nullius suspitione, nullius literis de re P. Syl-
 læ rem vllam ad me esse delatam. Dixerat quidē an-
 tea, Syllam interea nemo infimulauit, nemo nomi-
 nauit: quum tamen hic Allobrogibus nominatū esse
 fateri velle videatur. Sed quomodo & quatenus id
 fateatur, & vtrum *αὐτὸ ἀποδοξασμὸς*, videndū est.

*Sed ego in iudiciis & questionibus non hoc quæren-
 dum arbitror, num purgetur aliquis, sed num arguatur.*

Ego hic ex veteri libro nihil adnotatum habeo,
 sed ego ex mea coniectura pro iudiciis repono iudiciis.
 quæ cum sequentibus nititur, tum etiam præceden-
 tibus: ac illo præsertim loco vbi dixit, Illū Allobro-
 ges maximarum rerum verissimi indices, illum mul-
 torum literæ ac nuntii coarguerunt.

*An uerò quum honos agebatur amplissimus familiæ
 uestræ, hoc est Consulatus parentis tui, sapientissimus
 uir familiarissimis suis non succensuit pater tuus, quum
 Syllam & defenderent & laudarent?*

! Sic legitur cum in aliis editionibus, tum in Ma-
 nutiana. sed perperam. legēdum est enim ex veteri,
familiarissimis suis succensuit, absque negatiua particula.
 & vt vetus exemplar expungendæ huius potestatem
 nobis non daret, satis videmus (retinendo eam) Cice-
 ronem id ipsum quod affirmare vult, negare. Quid
 faciemus ergo hac particula? Nimirū ex hoc loco ad

superiorem quendā (qui hūc quatuor dūtaxat præcedit versibus) eam transferre debemus. nam vbi legitur, *Imò seruitus est, non dicere in quem uelis, ac defendere quem uelis,* rectius legetur, vt in veteri, *ac non defendere.* Nam vbi vel minimum subesse potest ambiguitatis, non solent authores particulas huiusmodi nobis ^{ad rō no iuo d} repetendas relinquere. ne quis, dum hoc faciendum esse non cogitat, alium sibi sensum, licet absurdum, fingat. Scin' tu verò quid suspicere? Nempe quum in alicuius libri margine particula hæc adnotata fuisset, vt quæ in cōtextum recipi deberet, à quopiā non satis animaduertēte vbi illi assignata sua esset sedes, hīc collocatam fuisse, vt quolibet in loco, dummodo aliquo, posita esset. Idē certē in nonnullis Græcorum authorum contigisse locis deprehendi. }

Sed quid est tandem quod indicat per istum puerum Cornelius? Si est causa mihi ignota, cum Hortensio communicata, respondeat Hortensius.

Aliter vetus exemplar, in quo legitur, neque mihi cum Hortensio communicata.

Arrepta est familia, quæ si esset prætermissa, posset alia familia Fausti munus præbere.

Sic legitur cum in aliis editionibus, tum verò in Manutiana. At tu ex veteri codice pro *Arrepta* reponne *At empta*. Sic modò dixerat, gladiatores emptos. Sic & mox dicet, Familia est cōparata. Itē, Vt emat gladiatores, & vt hos ipsos emat.

Ac profectus est non modò ob causam, sed etiam necessariam causam, magna ratione cum Mauritanicæ rege contracta.

Lege vt in veteri exemplari, magna ratione pecunie, licet in Manutiana etiā editione nō habeatur hic genitiuus.

Iam uerò illud quàm incredibile, quàm absurdum: qui Romæ cædem facere, qui hanc urbem inflammare uellet, eum familiarissimum suum dimittere abs se & mandare in ultimas terras?

Non dubium est quin pro *mandare* legendum sit ut in antiquo libro, *amandare*. Sic Cicero Pro P. *Quintio*, Is non modò ex numero uiuorum exturbatur, sed, si fieri potest, infra etiam mortuos amandatur. Ita enim legitur in emendatioribus editionibus, quò legatur in aliis, mandatur. Sed in oratione ad *Quirites* vno còsensu omnes quas uidi editiones uerbum illud, non hoc, habent, ubi ait, *Quum* is inimicus qui ad meam perniciem uocem suam communibus hostibus præbuisset, spiritu duntaxat uiueret, re quidè infra omnes mortuos amandatus esset. Ne hoc quidem, licet leue, omittere uolo, paulo pòst pro *diminendum esse*, legi in ueteri, *diminendum à se*.

Atque hoc in loco in L. Cæcilium prudentissimum atque ornatissimum uirum uehementer inuectus est.

Legitur in ueteri libro, *pudentissimum* pro *prudentissimum*. Hic certè error non vno in loco est in uulgatis editionibus. Nam & lib. 7. epist. ad fam. epist. 5, bona pars editionū habet, *Probiorem* hominem, meliorem uirum, prudentiorem esse neminem. *Quum* legendum sit *Pudentiorem*. Pudorem autem cū a libi, tum in hac ipsa oratione commendat Cicero, quum ait, Non cadit in hos mores, non in hunc pudorem, non in hanc uitam, non in hunc hominem ista suspicio.

*Atque in ea re per L. Cæciliū Sylla accusatur, in qua re est uterque laudandus. Primùm Cæcilius, qui id pro mulgavit, in quo * * res iudicatas uidebatur uoluisse rescindere, ut statueretur: Sylla rectè reprehendit.*

Posui

Posui asteriscos inter *quo* & *res*, quibus indicarem deesse hic aliquot verba. etsi quicquam desiderari vix vllus vel suspicari quidem potuisset. Sunt verò longè omniū periculosissimi hi loci, qui quum sint mutili, prima fronte tamē integri apparēt. Legendū est autem hic ex antiquo libro, si lacunam (vt vocāt) explere volumus, *Primum Cæcilius, qui id promulgarit in quo fratris casum leuare posset: quem, quia res iudicatas &c.* Hanc autem lectionem & præcedentia & sequentia satis apertè confirmant, & vix posse, nisi his additis, constare sententiā, ostendunt: Sed hoc quoque sciendum est, in eodem vetusto libro, pro *statueretur*, legi *desisteret*. quo verbo ipse Cicero, idem exponens, modo vsus erat, quum diceret, Promulgarit impulsus amore fraterno, destiterit fratris autoritate deductus. Sicut & verbum *Leuare* vsurpauerat, quod inter cetera hic ex antiquo addidi, vbi ait, Non de tollenda, sed de leuanda calamitate fratris sui. Non multo post autem, vbi habes, *pœnam ambitus eam ferebat*, illic legitur, *auferebat*, pro *eam ferebat*.

Ex illo tempore L. Cæcilius multa de Rep. egit. agrariæ legi, quæ tota à me reprehensa & abiecta est, intercessorem fore professus est.

Nullam editionem vidi in qua non ita legatur, de Republ. egit. Miror autem, quum multi multa in Cicerone emēdare sibi permiserint, sine vllius antiqui exemplaris autoritate, etiam non sine magna immutatione: qui hūc locum corrigeret, detracta duntaxat vna litera, fuisse neminem. Nam qui ex *de* fecisset è (vt etiam habetur in veteri exēplari) pro locutione ab hoc loco & à mente Ciceronis alienissima, aptissimam & ab ipso Cicerone sapissime vsurpari solitam reposuisset. Non multo post ex eodem libro pro *quis tamen*, repone *quis tandem*.

Etenim de principio studuit animus occurrere magnitudini criminis, satisficere expectationi hominum, de me aliquid & de ipso qui accusatus est, dicere. nunc iam reuocandi estis eo, quod uos ipsa causa etiam tacente me cogit, animus.

In antiquo codice legitur, *accusator est, nō autem accusatus est.* Nemo certē præcedentia legerit, qui nō veteri exemplari hīc assentiatur. Quale autem illud esset, Ciceronē studuisse de principio aliquid de eo qui accusatus est, dicere? quasi verō nōn tota sit & esse debeat plena eius mentione oratio? Miror verō magis, in iis quæ aliquanto pōst habētur, prætermisum fuisse cum in aliis editionibus, tum in Manutiana, fœdum quidem, sed manifestum satis errorem, conatum pro contaminatum, de Catilina, Conatum esse hominem usque à pueritia, non solūm intemperantia & scelere, sed etiam &c.

Non, inquam, cadit in hos mores, non in hunc pudorem, non in hanc uitam, nō in hunc hominē ista suspicio.

Quorsum istud inquam, quum nihil repetatur? Certē aut expungere hanc vocem debes, aut legere ut in vetusto codice, *Non cadit, non, inquam, cadit in hos mores, non &c.*

Omnia, iudices, hæc amissa sunt: omnia generis, nominis, honoris insignia atque ornamenta, unius iudicij calamitate occiderunt. Sed ne extincter patriæ, ne proditor, ne hostis appelletur, ne hanc labem tanti generis in familia relinquat, id laborat, id metuit.

In veteri codice legitur, *concciderunt* pro *occiderunt.* Differentiam autem inter hæc duo verba cōstituit Cicero in oratione Pro domo sua, quum ait, Rēmque publicam concidere vnus discessu, quàm omnium interitu occidere malui. Verūm hoc quidem in lo-

co varia lectio est. Hoc igitur leue est. at non leue istud, quod pro generis illic legitur sceleris, posteriore quidem loco: sic, *ne hanc labem tanti sceleris in familia relinquat.*

Huic misero notiora sunt iudiciorum itinera & fori quam disciplinarum. Non iam de iusta & c.

In vetusto libro legitur, *quam disciplinarum & scholae.* & quin ita scripserit Tulli? nō dubiū est: apud quē (vt & apud omnes idoneos scriptores) solent ita duo duobus respondentia poni. Rectē igitur hic vt iudicia cum disciplinis, ita forum cum schola cōmisisse cum dixerimus. nam vt forum locus est iudiciorum, ita schola locus disciplinarum.

Te ipsum iam Torquate expletum huius miseris pateat: & si nihil aliud Syllae nisi Consulatum abstulissetis, tamen eo uos contentos esse oportebat.

Quid hoc sibi vult? Pateat te expletum huius miseris. Nimirum (dicit aliquis statim, singulari propius non aspiciens) Pateat accipitur pro manifestum sit, quæ est huius verbi frequentissima significatio. Quod si eum rogem, quomodo hæc iungentur, *pateat & oportebat*, quid respondebit? Certē hic obmutescet. Ne quis igitur hic se torqueat, admoneo legendum esse *par erat*, vt in veteri codice, pro *pateat*. tunc bellè cohærebit cum his illud *oportebat*. hoc pacto, Te miseris huius expletum esse decebat, & oportebat, & c. Nam & hoc non tacendum est, infinitiuum *esse* in illo libro haberi post *expletum*. Non dicit igitur Cicero, Ostende te satiatum esse. sed, decebat te satiatum esse. illum nondum satiatum esse indicans. De hoc autem etiam initio orationis conquestus est, quū diceret, Tamen haberet quosdam quorum animos ne supplicio quidem suo satiare posset. Disce vel ex hoc loco lector, vt nulli sint sapenu mero deprauationes loci, quàm ii qui nullam deprauationem

præ se ferunt. Vt autē hic habes *pateat pro par erat*, nato primū errore ex mutatione literæ *r in r*, ita vicissim errorem ex *r in r* perperam verso habuisti à me adnotatum supra, pag. 42. Hoc quoque non indignum est quod adnotetur, legi aliquanto post, *aut cui nouæ calamitati locus ullus relictus esse. non autem esset.* nimirum vt repetatur ἀπὸ τοῦ κοινῶς verbum uideretur.

IN ORATIONEM AD QUI-
RITES POST REDITVM.

Qui prouinciarum fœdere irretiti, totum illum annum, querelas senatus, luctum bonorum, Italiæ gemitum pertulerunt.

In antiquo codice legitur *irritati* pro *irretiti*. Confer hunc locum cum iis quæ paulo post habes verbis, *Quum* duo consules empti pactione prouinciarū, authores se inimicis Reip. tradidissent. Item, *Quū* omnium prouinciarū pactiones, quum omnia cum omnibus fœdera, reconciliationes gratiarū sanguine meo sancirentur.

Italia cuncta semper à uobis deprecata est. denique omnes qui uestris maximis beneficiis honoribusque sunt ornati, producti ad uos ab eodem, non solum &c.

Miror, vno consensu habere omnes editiones, eodem. quum ad nomen *Italia* referri hoc necesse sit, legendo *eadem*. Nisi fortè ad nomen *senatus*, quod proximè præcedit nominatiuum *Italia*, referendum istud eodem aliquis paret. quod cur fieri debeat, aut quàm commodè fieri possit, ille viderit.

Dixit in concione uestra, Si ego, consul quum fui, non fuissetem, Remp. fund. &c.

In veteri non additur *ablatiuus uestra*: & cur addendus fuerit, non video.

Quum parua nauicula traiectus in Africã, quibus regna ipse dederat, ad eos inops supplèxque uenisset.

Certè valde est *ἄλογον* in editionibus omnib⁹ (quas quidem viderim) participium *traiectus*, ita quidem vsurpatum: at minimè *ἄλογον* est quod in antiquo exemplari loco eius habetur *peruectus*.

Bene meritos quin colas, nec exorari fas est: neque id Reipub. repetere utcumque necesse est.

In illo nostro vetusto codice legitur *utrumque pro utcumque. vtranque* ego lectionem lectori diligenter expendendam relinquo.

IN ORATIONEM POST REDITVM, IN SENATV.

Primò omnium sciendum est, in veteri codice hūc orationis titulū haberi, *Oratio M. T. Cic. quum Senati gratias egit. fortasse rectius legeretur qua, quã quū.*

Quo quisquam possit uestra in nos uniuersa promerita non dicam complecti orando, sed per censere numerando.

In vetusto codice legitur non *promerita*, sed *merita*. Scio tamen alibi apud eum vocem illam reperiri: an itidem in veteri codice, hoc verò nescio.

Posteaquam uobis potestas decernendi non est permissa per eum Tribunū pl. qui quum per se Remp. lacerare non posset, sub alieno scelere deleuit.

In illo libro legitur *delituit pro deleuit*. Nihil est ob quod meritò reiici posse videatur hæc lectio: mihi tamè magis illa placet: vt aliena opera eaque clã ad lacerandam Rempub. vsus esse dicatur.

IN ORATIONEM PRO DOMO SVA

Cata fuerat proximus (quid ageres non erat) ut qui

modus omnibus moribus fuerat, idem esset iniuriæ. Quid? posse extrudere ad Cypriam pecuniam? Præda perierit: alia nõ deerit: hũc modò amandandũ esse.

In veteri codice ita legitur hic locus, nisi ut qui mihi dux in omnibus meis rebus fuerat, socius idem esset iniuriæ. Quid? eijcere posses? Non. Quid ergo? extrudere ad Cypriam pecuniam? Præda perierit: alia non deerit: hic modò amandatus sit. Hanc autem lectionem tibi considerandam diligẽter relinquo. hoc tantũ addēs, si legas, nisi ut, parentheses hic nõ mihi videri ponendã esse notã.

In ciuis huiuscæ ædibus & in urbe, quam suis laboribus ac periculis cõseruasset, monumentũ delet. & Reip. collocavis, ad equitum notam, ad dol. &c.

In vetusto libro pro cõseruasset legitur consecrasset. In eodẽ pro In ciuis huiuscæ ædibus, habetur In hisce rebus, quod non probo.

IN ORATIONEM PRO P. SESTIO.

Atque ego sic statuo, iudicis, à me in hac causa, atque hoc extremo dicendi loco, pietatis potius quàm defensionis, querelæ quàm eloquentiæ, doloris quàm ingenij partes esse susceptas.

In antiquo exemplari legitur, querelam eloquentiæ, in qua lectione putarim illi (vt mihi quidem videtur) deprauato opem ferendam: alioqui nostram potius retinendam esse lectionem.

Fuerat ille annus in Reip. magno metu & multorum timore tanquam intentus arcus in me unum.

In veteri libro ita scriptum reperitur, Fuerat ille annus tam in Rep. iudicis, quàm in magno motu. Vbi itidem adiuuandus ille à nobis videtur esse. & ita fortasse

legendum fuerit, non tam in Rep. iudices, quam in magno
 &c. Quin autem ex veteri libro reponendum sit mo-
 tu, non dubito. & in metu deprauatum fuisse ab illis
 puto, quorum auribus illa phrasis noua erat: vt me-
 tu & timore diceretur ἐκ τῆς ἀνάγκης. Vide suprâ pa-
 51. 52, locum vbi pro Magnares in motu est, reposui Ma-
 gno res in motu est. Quod autem attinet ad illum vocati-
 uum iudices, sciendum est, prout varia sunt exēpla-
 ria, ita aliquando additum, aliquando omissum repe-
 riri: non secus ac in exemplaribus Demosthenis or-
 rationum, ὅ, ἀνδρες Ἀθηναῖοι.

Vt ab eo provincias acciperet quas ipsi uellent, exer-
 citū & pecuniam quantā uellent: ea lege, si ipsi prius
 Tribuno pl. afflictam Remp. tradidissent.

In codice uetusto legitur, afflictam & conscriptam
 Remp. tradidissent. Fortasse autem legendum fuerit cir-
 cumscripam. Confer hunc locum cum alio quodam
 qui est in oratione ad Quirites post reditum.

Quod cum Consulibus illis M. Cato, etiam quum iam
 desperasset aliquid autoritate sua proficere posse, ta-
 men uoce ipsa ac dolore pugnavit.

In veteri libro, profici posse. quam lectionē sequen-
 dam puto (vt alibi dixit idem Cicero, Quantū profici
 possit, iudicabimus) aut retinendo infinitiuum profi-
 cere, addendū fortassis esse pronomē se. vt sit, se pro-
 ficere, aut potius proficere se posse. Nā apud Græcos qui-
 dē eleganter pronomina in his dicendi generibus,
 (vbi uidelicet nō est, vt loquuntur, transitus in aliam
 personā) prætermitti scio: at uerò apud Latinos au-
 thores multis locis in quibus omiſsa fuerāt, ex anti-
 quis exēplaribus reponenda esse cōperi. Sic in hac
 ipsa oratione aliquanto post, vbi legitur in uulgatis
 editionibus, qui omnes de me promulgatos confirmarant,
 in antiquo exēplari habetur, se de me promulg. Tamen
 de hac re ἐπιχω. multa enim ytrinque sunt exempla.

HENRICVS STEPHANVS
Lectori S. D.

HAEC ferè sunt castigationes in Ciceronem, lector, non dicam quas habeo, sed quas in promptu habeo, omnes. Reliquas autem colligere hoc tēpore (quo & variis typographicis occupationib⁹ premor, vel opprimor potius: & huius libelli editionē, vt illi, cuius antea memini, Ciceroniano Lexico adiūgatur, accelerare, imò præcipitare cogor) nullo modo possum. Quæcūque habeo tamen in reliquos Ciceronis libros, nō mea magis quā tua fore polliceor: siue sim aliquādo alio eiuldē argumenti ea cōplexurus libello: siue (quod est meorum amicorum cōsiliū) in id tempus quo Ciceronis operum volumen meis typis excusum diuulgabo, seruaturus. Interim tamē vt ad subodorandos qui passim extant in Ciceronianis libris errores, sagaciorē te reddam, ad superiorem meum laborē hoc quasi corollarium addere volō, vt vniuscuiusque propemodum generis mēdorum exempla tibi pauca proponā: partim locos à me antea emendatos in memoriā tibi reuocans, partim alios quosdā præterea, prout occasio se offeret, corrigens. Sequar autē eundem ferè quē in meis De origine mēdorum libris sequutus sum ordinē. qui quidem si editi iam essent, hoc me labore, quantuluscunque est, non inuitum certē leuarent. ad eos enim, vbi fusissimè argumentum hoc persequor, remittēdū te cēserē. Non enim illic corū modò quæ in Ciceronianis, sed omniū fermè quæ in Latinis pariter atque Græcis libris reperiuntur mēdorum fontes, vt ita dicam, aperui. quibus semel apertis, dii boni, quāta errorū copia statim profluxit. Tanta certē vt meas omnes chartas propè inundarint, & me quoque cum

chartis parum fuerit quin obruerin t. Sed quoniam ex fontibus illis nondum haurire potes, quòd tibi nondum pateant (patebūt autem, Deo iuuante, prope diem) interim promanātes inde, riuulos consecrari ne recusa. Vale.

EXEMPLA VARIORVM APUD Ciceronem mendorum, & eorum causæ.

Multa in Ciceronianis scriptis accidisse menda comperi, eaque periculosa (vt pote mendorum suspicionem vix relinquentia) ex prætermissa aut addita litera una, vel pluribus: interdum in principio vocis, interdum in medio, nōnunquā in fine. Exempla præmissionis sint hæc. **E R R O R** **P R O T E R R O R**, à me adnotatū in libro De vniuersitate, suprā pag. 13 Sic Tusc. 1. multæ ex recētoribus etiam editionibus habent, *Quam eorum opinionē magni errores consecuti sunt. quos auxerunt poetæ. frequens enim confessus theatri, in quo sunt muliercule & pueri, mouetur audiens tam grande carmē, Adsum, &c.* quum legendum sit vt in quibusdam, *terrores.* quod vel sequens verbum *mouetur* satis ostēdit. sed indicare potest & quæ præcedit hæc à me prolata verba vox Formidines. Quinetiam statim pōst vbi legitur, *Tantumque ualuit error, qui mihi iam sublatus uideatur, ut corpora &c.* contra omnium editionum fidem quin **terror** pro **error** reponi debeat, minimè dubito. Sic & in Oratione pro Sestio, *Quem quum iacentem & concisum plurimis uulneribus, extremo spiritu exanguem & consecrum uiderent, defatigatione magis & errore quam misericordia & modo cædere aliquando desierunt.* quum legendum sit *terrore.* quanuis in paucis exemplaribus hæc lectio, in plurimis illa habeatur. **V I G I L O** pro **E V I G I L O**, suprā pag. 49. **N V N T I O** pro **E N N**

HENRICVS STEPHANVS
Lectori S. D.

HAEC ferè sunt castigationes in Ciceronem, lector, non dicam quas habeo, sed quas in promptu habeo, omnes. Reliquas autem colligere hoc tēpore (quo & variis typographicis occupationib' premor, vel opprimor potius: & huius libelli editionē, vt illi, cuius antea memini, Ciceroniano Lexico adiūgatur, accelerare, imò præcipitare cogor) nullo modo possum. Quæcūque habeo tamen in reliquos Ciceronis libros, nō mea magis quā tua fore polliceor: siue sim aliquādo alio eiusdē argumenti ea cōplexurus libello: siue (quod est meorum amicorum cōsiliū) in id tempus quo Ciceronis operum volumen meis typis excusum diuulgabo, seruaturus. Interim tamē vt ad subodorandos qui passim extant in Ciceronianis libris errores, sagaciorē te reddam, ad superiorem meum laborē hoc quasi corollarium addere volō, vt vniuscuiusque propemodum generis mēdorum exempla tibi pauca proponā: partim locos à me antea emendatos in memoriā tibi reuocans, partim alios quosdā præterea, prout occasio se offeret, corrigens. Sequar autē eundem ferè quē in meis De origine mēdorum libris sequutus sum ordinē. qui quidem si editi iam essent, hōc me labore, quantuluscunque est, non inuitum certē leuarent. ad eos enim, vbi fusissimē argumentum hoc persequor, remittēdū te cēserē. Non enim illic corū modò quæ in Ciceronianis, sed omniū fermē quæ in Latinis pariter atque Græcis libris reperiuntur mēdorum fontes, vt ita dicam, aperui. quibus semel apertis, dii boni, quāta errorū copia statim profluxit. Tantā certē vt meas omnes chartas propè inundarint, & me quoque cum

chartis parum fuerit quin obruerint. Sed quoniam ex fontibus illis nondum haurire potes, quòd tibi nondum pateant (patebūt autem, Deo iuuante, propediem) interim promanātes inde, riuulos consecrari ne recusa. Vale.

EXEMPLA VARIORVM APUD CICERONEM MENDORUM, & eorum causæ.

Multa in Ciceronianis scriptis accidisse menda comperi, eaque periculosa (vt pote mendorum suspicionem vix relinquentia) ex prætermissa aut addita litera una, vel pluribus: interdum in principio vocis, interdum in medio, nōnunquā in fine. Exempla prætermissionis sint hæc. **E R R O R P R O T E R R O R**, à me adnotatū in libro De vniuersitate, suprā pag. 13 Sic Tusc. 1. multæ ex recētoribus etiam editionibus habent, *Quam eorum opinionē magni errores consecuti sunt. quos auxerunt poetæ. frequens enim confessus theatri, in quo sunt muliercule & pueri, mouetur audiens tam grande carmē, Adsum, &c. quum legendum sit vt in quibusdam, terrores. quod vel sequens verbum mouetur satis ostēdit.* sed indicare potest & quæ præcedit hæc à me prolata verba vox Formidines. Quinetiam statim post vbi legitur, *Tantumque ualuit error, qui mihi iam sublatus uidetur, ut corpora &c.* contra omnium editionum fidem quin **terror pro error** reponi debeat, minimè dubito. Sic & in Oratione pro Sestio, *Quem quum iacentem & concisum plurimis uulneribus, extremo spiritu exanguem & consecutum uiderent, defatigatione magis & errore quàm misericordia & modo cedere aliquando desierunt. quum legendum sit terrore. quanuis in paucis exemplaribus hæc lectio, in plurimis illa habeatur.* **V I G I L O** pro **E V I G I L O**, suprā pag. 49. **N V N T I O** pro **E N V N**

T I O, pag. 90. E V O C O P R O S E V O C O Tusc. 1, in
 multis editionib⁹. R A T I O P R O R A T I O, pag. 38.
 itidē & Tusc. 2. in multis exemplaribus. R A T I O P R O
 E R R A T I O, pag. 11. R A T I O P R O D E M O N
 S T R A T I O, pag. 20. P R V D E N T I S S. P R O P V
 D E N T I S S. pag. 90. qui error est & in quadam e-
 pistola in plurimis codicibus. Post primā autē syl-
 labam, aut in medio, V T N O T I O P R O N O T A
 T I O in multis exempl. in Or. pro Sestio. I N C L V
 D E R E P R O I N T E R C L V D E R E S I C A N T I
 E K T O N P R O A N A N T I A E K T O N, p. 48. A E
 Q V A L I T E R P R O A E Q V A B I L I T E R, p. 47.
 Aut in fine, I N G R A T I S P R O I N G R A T I I S.
 Exēpla additionis, initio quidē, V T P L A C A T I S
 S I M A in multis codicibus Tusc. 1. P R O P A C A T I S
 S I M A. nam non semper idem hęc duo significant.
 vt, in pace & tranquillitate viuere, dicitur Pacatam
 vitam degere, non Placatam. Sic & Pacatius aruum,
 Ouidius, non Placatius. In medio, V T A E Q V A B I
 L I T E R P R O A E Q V A L I T E R, vicissim. In fi-
 ne, V T C I V I T A T E S P R O C I V I T A T E, supra
 p. 52. Sūt verò & quādā voces in quibus praterquā
 quod omisissæ aut additæ perperā literæ, mutatae e-
 tiam fuerūt terminationes. Omisissæ, vt in D I S S O
 L V T A & I N D I S S O L V T A P R O D I S S O
 L V B I L I A & I N D I S S O L V B I L I A,
 pag. 25. Additæ, vt P L A C A B I L E S alicubi P R O
 P L A C A T O S quum non dicere velit, qui sint e-
 iusmodi vt eos placare possis, sed quos iam placau-
 ris. Sed & nonnunquam accidit vt deperdita pri-
 ma vocis litera, postea etiā mutetur scriptura. hinc
 A E D E S P R O S E D E S, supra pag. 79. quū sublata
 ex sedes reliqueretur edes, mutata deinde e in diph-
 thongū æ, factū sit ædes, nimirum vt saepe vsuuenit,
 ἐκ τῆς ἀπορρώσεως. Porro vt ex literis & syllabis ma-

lè aut prætermisissis aut additis non pauci deprauati fuerunt loci, ita etiam ex verbis, nonnunquam & ex sententiis integris aut non bene omissis aut non bene adiunctis corruptos multos videre est. Sic duo verba superuacanea esse, annotaui pag. 87. duo cōtrà desiderari (omissa vt opinor, consultò, ab imperito librario redundare illa existimante) dixi pag. 92. Sed & quædã ex margine in contextũ irrepisse dicitur.

Nati sunt errores & ex litera vna posita pro altera, in iis præsertim literis quæ affinitatem magnam inter se habent, aut in forma vt r & t, item n & u: aut in pronuntiatione (vt ea quidem iam dudum corrupta esse cœpit) sicut s & c. Hinc paruit pro patuit, supra pag. 42. & contrà pateat pro parerat. pag. 93. Ex u posito pro n mendũ ostēdi, in iudiciũ pro iudiciis. pag. 88. Sic leuitas & lenitas alterũ pro altero perperam ponitur apud hũc. sic nos & uos. Ex s pro c, in consilio pro concilio, pag. 51. Reperitur & d pro t, licet nullam cum illo affinitatem habens, in aliquando pro aliquanto, in Or. pro Quint. Si non statim, paulo quidem post: si non paulo, aliquando. legendũ enim aliquanto. Vocales autem quæ frequentissime locos suos inter se permittant, sunt i & e. sic supra pag. 59. dimittere pro demittere. sic in quadam epistola diligere pro deligere multa exemplaria habent, i pro e posito. Contrà e pro i, in effectum pro effectũ, vt in Lucullo legitur in nonnullis libris, visum effectum ex eo, & c. pro effectum, vt in aliis. Positũ verò reperitur & u pro a. vt trahuntur pro trahantur supra adnotatũ. itẽ petũt pro petãt. Sed & u & i permittantur. vt Tuscul. 5. Ea si bona ducemus, quũ in aliis libris legatur dicemus. Sic & Tus. 2. Tantũ in dolore duxit mali. at in aliis, dixit. Quinetiã a pro o, vt ipsas etesias, pro ipsos etesias pag. 46. & vicissim o pro a, vt in multos posito pro multas, libri 10 epist. ad fam. epistola 3 à fine. Sed & i pro o, in primo pro promo. pag. 29.

Literarum etiam *μεταθεσις* (quales sunt in *suspicere, suscipere, Exanimare, examinare*) nonnullos apud Ciceronem locos nobis mendosos reliquerunt, ut videre est in superioribus editionibus. verum ii in recentioribus castigati fuerunt: non tamen omnes, nam nuperrime in quendam etiam in recentissimis ita deprauatum incidi, sed cuius nunc non recordor. quærere autem non vacat: quum hæc, statim ut scripta sunt, prelo committere (non sine magno meo dolore) cogar.

Menda etiam contigerunt ex malè iunctis, quæ disiungendæ erant: aut disiunctis, quæ coniungi debuerant, syllabis. Male iunctis, ut in Lucullo, de Aristone, *Qui quum Zenonis fuisset auditor, reprobauit ea que ille uerbis, nihil esse bonum, nisi uirt.* &c. quum legendum sit *re probauit disiunctim.* sic etiam, pro *etiam* ut adnotauim pag. 58. ex mea coniectura: quam exemplaris cuiusdã autoritate comprobari postea comperi. Sic & *Non floccifacio* pro *Non flocci facio*, planè contrario sensu, ut docui pag. 67. Sic *infirmum* in quadam epistola, si bene memini, pro *in firma*. Exempla autem perperã disiunctarum syllabarum quæ coniungendæ erant, mihi in præsentia non succurrunt.

Occasionem erratis etiam præbuerunt tum non satis distinctæ nec articulatae quorundam pronuntiationes, tum verò non satis purgatæ nonnullorum audientium aures: illorum fortasse dictantium, horum autem excipientium. Hinc illa esse suspicor quæ supra adnotauim, *antiquam* pro *anticam*, item *sed diis*, pro *sed iis* (cuius præsertim generis multa apud alios etiam authores exempla inueniuntur) item *me ore* pro *more*.

Nec non antiqua nonnullarum uocum scriptura, eorum deprauarentur loci quidam, in causa fuit. Exempli causa, quum olim *v e i* scriberetur pro *v i*, pro-

clivis fuit imperitis lapsus ex **V E I** in **V E L**. adeo ut hūc errorem in duobus Ciceronis locis (plures enim non memini) commissum esse mirum non sit: sed à nemine castigatum adhuc fuisse, hoc verò mirum meritò videri possit. Sed fallor. nam ex iis alter emē datus in quadā editione fuit. de altero igitur, qui nō dū correctus in vlla, quod sciam, reperitur, prius mentionem faciam. Is est Tuscul. quæst. 1. Adscribam autem totum locum, ut facilius de mea, vel potius veteris libri castigatione ex tempore iudicium à te ferri possit. Ibi ergo de Priamo loquens Cicero, hæc dicit, Hic si vivis filius, incolumi regno occidisset,

--astante ope barbarica,

Te etis caelatis, laqueatis,

utrum tandem à bonis an à malis discessisset? tum profectò videretur à bonis. At certè ei melius evenisset: nec tam flebiliter illa canerentur,

Hæc omnia vidi inflammari,

Priamo vi vitam euitari,

Iouis aram sanguine turpari.

Quasi verò ista vel quicquam tum potuerit ei melius accidere. quòd si antè occidisset, tamen eventū omnino amisisset: hoc autem tempore sensum malorum amisit. Et talis quidem Ciceronis est locus. in quo quid sibi vult obsecro illa particula **V E L**, quò verò pertinebit **I S T A**, si eam retineamus? Nemi- ni profectò dubium esse potest quin scriptum reliquerit Cicero, **I S T A V E I**. sed librarius praterquā quod imperitus, etiam negligens, properante nimis oculo legerit **V E L** pro **V E I**. Ita igitur hunc locum, assentiente præsertim veteri codice, castigare ne dubita. Sed & de hoc obiter te admonitū volo, nimirum male hūc legi in omnibus recentioribus editionibus Tamē: recte autem in antiquioribus Tum. ne-

que enim sententia vlllo modo aduersatiuā particulā
 admittere hic potest. & illa verba, Hoc autem tem-
 pore, optimè respondent illi voci Tum. Quid si verò
 ex Talem deprauatum esse dicamus Tamen? Sensus
 certè idoneus esset: verùm acquiescendum cēseo al-
 teri lectioni. Et de hoc quidē loco hæctenus. Alter
 autem in quo itidem **V E L** pro **V E I** (pro quo nos
 abiecto **E** scribimus **V I**) positum fuit, est in libro De
 vniuersitate. ita enim illic legitur, Ex materia quæ
 indiuidua est & quæ semper vnus modi, sui que si-
 milis, & ex ea quæ corporibus diuidua gignitur, ter-
 tium materiæ genus ex duobus in mediū admiscuit
 quod esset eiusdem naturæ & quod alterius: idque
 interiecit inter indiuiduum atque id quod diuiduū
 esset in corpore. Et quum tria sumpsisset, vnā in
 speciem temperauit: naturāque illam quam alte-
 rius diximus, vel cum eadem coniunxit fugientem,
 & eius copulationis alienam, permiscēs cum mate-
 ria. quū ex tribus effecisset vnum, id ipsum in ea quæ
 decuit membra partitus est. Iam partes singulas, &c.
 Altius verba Ciceroniana repetii, vt quò pertine-
 re posset particula Vel, facilius perspiceretur. Sed
 quocunque circumspecies, ea quo pertinere possit nō
 reperies. planè enim ab hoc loco aliena est, & falso
 posita pro nomine ablatiui casus **Veī**, aut, vt nūc scri-
 bitur, **Vi**. Et veteris quidem exemplaris autoritate
 non nititur hæc castigatio: sed eius vicem supplere
 possunt Græca Platonis à Cicerone hic interpretata
 verba, quæ sunt huiusmodi, *καὶ τεὰ λαβὼν αὐτὰ ὄντα,
 σωκεράσαιτο εἰς μίαν πάντα ἰδέαν, ἢ πατέρω φύσιν δύς-
 μικρον οὔσαν εἰς ταυτὸ ζωαρμότων βία*. Vides vt hæc
 verba *ζωαρμότων βία* illis respondeant, vt cōiunxit.
 Iam igitur ne hic quidem quin legendum sit **Vi** pro
Vel, dubitare quisquam potest. Porro quod attinet

ad hunc antiquorum scribendi morem E I pro I, nō magis hanc veterum Latinorū quā Græcorū consuetudinem fuisse animaduerti. Habeo enim paginā ab Annibale Caro Roma ad me missā, exemplar eorum quæ in ænea quadam vetustatabula illic re-
 perta, habebantur, cōtinētē. Legitur autē in ea inter cætera etiam nomē Π Λ Ε Υ Ρ Ε Ι Τ Ι Κ Ω, verbū itē Ε Π Ι Χ Ρ Ε Ι Σ Α Σ Θ Α I per E I. illam astē consuetudinem vsque ad posteriora tempora permā-
 sisse, vel ex eo apparet quod etiam in quamplurimis marmoribus Α Ν Τ Ω Ν Ε Ι Ν Ο Σ per E I scri-
 ptū reperitur. Nec verò pro I tātum, sed etiam pro H illos E I scripsisse comperio. siquidē & in iis quæ ipse ex quodā vetusto lapide Venetiis in ædibus An-
 dreæ Lauredani patrīi Veneti (viri cui multū de- bet antiquitas, & cui multum ob antiquitatis stu-
 dium debent literati) quā potui fidelissimē descri- pti, reperio quodam loco T E I pro datiuo T H. ita enim legitur illic, Σ Φ Ρ Α Γ Ι Σ Α Μ Ε Ν Ο Υ Σ
 T E I Δ Ρ Ι Μ Ο Σ Ι Α Ι Σ Φ Ρ Α Γ Ι Δ Ι. quin etiam litera quædā quæ in Δ Ι Μ Ο Σ Ι Α Ι inter Δ & Ι à me cognosci non potuit, & formā præ se fert
 Ε P, suspicor esse debere E. vt quemadmodum T E I pro T H, ita & Δ Ε Ι Μ Ο Σ Ι Α Ι pro Δ Η Μ Ο Σ Ι Α Ι positū sit. Quāquā in illo præserim articu-
 lo fœminino ita positum E I pro H obseruauī. Vnde autem illa consuetudo inualuisset tam apud Lati-
 nos quā Græcos, huius loci non est quærere. illud quidem certē affirmare possum, hāc antiquā scriben-
 di rationē, vt in Latinos libros errores nō paruos in- uexit (quorū exempla paulo antè protuli) sic etiā apud Græcos eandem in Græcis scriptoribus non le-
 uium mendorum causam fuisse. Nec aliunde tam turpiter deprauat⁹ est ille apud Demosthenē locus,

in quo corrigendo se hæcenus tam multi tamque docti viri sine fructu vlllo torserunt, quàm ex hoc antiquo scribendi modo: vt apertè in meis illis De origine mendorum libris ostendā: ac, nisi longior de ea re sermo futurus esset, iam nunc ostenderem. Et hæc quidem in præsentia de illa vetusta scribendi ratione E I pro I dicta sufficiant. Cæterum vt nō vno modo scriptura antiquorū à nostra discrepabat, ita etiam locorū non vno modo corrūpendorum causa fuit. Exempli causa: Vt multa alia composita verba, ita & Exsilio scribebant veteres librarii, primam simplicis verbi literam s retinentes. vide quid hinc acciderit: (ita enim ego cōiicio) quum apud Ciceronem in Oratione pro L. Flacco ita legeretur, *Quò quū uenisset Lælius ad iratos, & illud Castricianum uulnus dicendo reftricuisset, exsiluerunt principes, neque in illa concione adfuerunt.* putauit aliquis qui antiquam scribendi rationem cognitam nō habebat, superuacaneas esse duas illas literas & temere appositas e & x, ideòq; illis expūctis faciendum esse præteritū siluerunt, à præsentis Sileo. & hæc ab eo facta lectio ad hunc vsq; diem in editionibus remāsit. quū rectè esset *exsiluerunt*, ab Exsilio. si tamē nimis *απεχθῶς* uisa fuisset retineri litera s, poterat, expungens non *ex* sed *s*, legere *exsiluerunt* ab Exilio. *Quam* maie autem lectio illa siluerunt, id est tacuerunt: contrā quàm bene hæc conueniat, *exsiluerunt*, id est repente exierunt, antea ostendi. Et hæc pauca è multis in hoc genere exempla protulisse sit satis.

Dederunt verò librariis occasionem errādi etiam compendiariæ quæ vocātur notæ. Verbi gratia: *Quū imperitus aliquis librarius apud Ciceronem libri 10 epist. ad fam. epistola 25 reperiret hæc ita scripta, Nolo enim te ignorare quātam laudem consecutus sis: mihi crede, proximam*

proximam Flacco: idque ipsius Planci testimonio, præterea que fama suaque omnium, hæsitauit scriberetne scientia quo omnium, an sententiaque omnium. & quum imperitus esset, non arte, sed casum in deligenda non meliore sed peiore lectione secutus est. quæ ad huc usque diè in omnibus quas quidem viderim editionibus habetur, atque adeo in Manutiana. Et vt pro *sua*, vel *scientia* vel *sententia*, ita & pro *facilem*, temerè vel *facultatem* vel *facilitate* scribebant. hinc est quòd in oratione pro Sestio in quibusdã libris etiam nunc legitur *ad perficendi facultatem*, in aliis, *ad perficendi facilitatem*. Sed eos qui hanc posteriorem lectionem illi prætulere, lubenter rogem, vbinam Ciceronem *facilitatem* in hac significatione vsurpatè animaduertent. Quinetiã illæ compendiarie notæ quibus præpositiones *per* & *pro* scribuntur, a librariis aut ignoratæ, aut nimis propestante oculo inspectæ, in libros Ciceronianos multamendorum plaustra inuexerunt. Hinc permutatæ inter se illæ scripturæ *per* & *pro*scriptiones, quarum antè meminim, item *perficere* & *proficere*, *perdito* & *prodito*. Sed & illæ notæ qualis est *in* pro *tamen*, errorum fuerunt causæ, dum notæ duas, hanc quæ *tamen*, illã quæ *tantum* indicat, aut imperitia, aut incuria non inter noscit librarius. Quod autem de vna dixi, de eiusdem generis aliis dictum existima.

Particulæ etiam locos multos corruerunt, alicubi male additæ, alicubi cõtrà male prætermittæ: itaque aliæ aliarum locum occupantes. Male additæ, aut male prætermittæ, vt non sæpissime in superiorum temporum editionibus. at in recentioribus, codicum veterum opera castigati fuerunt multi, nec tamè nulli supersunt ex eius adiunctione aut omissione mendosi loci. & quædam ipse talem, sed ex mea tantum coniectura, supra adnotauim, nimirum in quo ommissa erat hæc negatio. sed & alium in quo cõtrà expun-

gi illa debebat, ex veteri libro indicavi in Orat. pro Sylla. Sic aut. Tusc. 1, vacare videtur, illo loco, *Nihil ne aut humidum quidem, aut stabile, aut igneum, dico autem ex his tribus primum.* Sic præpositio *in* atque cōiunctio & in antiquioribus editionibus saepe redundant, saepe desunt. Positæ autē aliæ pro aliis: vt eadē aut pro & posita reperitur alicubi, velut in Or. pro Quintio, habent quædam exemplaria, *Non eo dico C. Aquili, quasi mihi ueniat in dubium, tua fides aut constantia.* quum legendum sit vt in recentioribus editionibus *fides & constantia.* non enim disiungere hæc duo sed copulare solet Cicero: vt etiam poeta quidam copulauit, quum diceret, *Multū in amore fides, multū cōstantia prodest.* Quod autem uocula *aut, idem &* illi synonymo *vel* accidit, sic De fin. lib. 3, legitur in omnibus fere editionibus, *Quæ uel ita appellemus (iderit uerbum è uerbo) uel promotā, uel remotā, uel ut &c.* quum legi debeat, *promotā & remotā.* neque enim eidem uoci diuersa hîc interpretationem tribuere uult Cicero: sed postquam interpretatus est *προμωμένη* promotā, contrarii uocabuli *επιπρομωμένη* interpretationē ei adiungit *remotā.* Præterea *ne* pro *ne*, sequente quidem, multis in locis positum inuenitur. Sed & ex duabus huius ipsius uocula *ne* significationibus interdū male vna pro altera habetur, vt libri 10 ep. ad Att. epistola 6, legitur in superioribus editionibus, *tamen ne dubitemus an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum cōiuncti ne eam præmio quidē uolumus esse, quasi illud ne ante dubitemus significet *μή*; quum, vt in recentioribus, eodē cum tamē iuncto, legi debeat, *tamen ne dubitemus.* Quod quum non intelligeretur à quibusdam, deprauatū etiam fuit in *ne*, nam sic in libris nonnullis legitur, *tamen ne dubitemus.* Quinetiā eadē particula post participium *coniuncti*, uicissim in quibusdam etiam recentioribus editionibus male coniungitur cum illo,*

quãdifiungi debeat. at quãdam paulo antiquiores
 maiori etiam cum deprauatione habent *coniunctione,*
tum premio, &c. Sed manifestissima esse poterant illa
 menda vel mediocriter docto, illic quidem, quòd se-
 queretur *an uenditemus:* (quanquam videri poruisset
 potius dicendum fuisse *tamen dubitemusne*) hìc autẽ,
 quòd sequeretur *quidem.* at cõtingere possũt loci alii
 in quibus non tam manifestus sit error: & ipse quen-
 dam obseruauì qui hætenus hoc modo, mendosus
 mansit, nõ sine magna sententiã iniuria: sed mihi nũc
 ad manũ nõ est. Reperitur etiã particula *at* locum
 illi valde vicinã *ac* occupans. vt lib. 10. epist. ad Att. e-
 pist. 4, statim initio ferẽ, *At deplorandi quidem,* quod quo-
 tidie facimus, sit iam nobis aut finis omnino, &c. Sic enim in
 omnibus legitur editionibus: at illis omnibus alios
 omnes ipsius Ciceronis opponere possum locos: in
 quibus non *At quidem,* sed *Ac quidem* vsurpat. Est
 enim inchoatiua, vt ita dicam, hæc particula: contra
At potius aduersatiua, aut *ἀποπροσφῆ* sermonis, aut e-
 tiam eius conclusioni conueniens. quo sæpe mo-
 do à poetis præsertim elegiacis vsurpata inuenitur, vt
 à Tibullo, Propertio, & post eos Ouidio: quod in
 meis in illos adnotationibus silentio nõ prætermisi.
 Et huiusmodi quidem errores videri minuti possint,
 quòd circa minutas versentur particulas: at si quis La-
 tini sermonis proprietatem consideret, & eius ratio-
 nem habeat, maximos esse dicet. vtpote quibus nõ
 aptè positis, in Latinitatem peccetur grauissimẽ.

Magni præterea errores ex inuerso syllabarũ aut
 etiã literarũ simplicium ordine reperiuntur, veluti *ut*
 pro *tu* pag. 58. sic & *ius* & *uis* permutantur. vt in Orat.
 pro Quint. vbi legitur, *ita possideto ut Quintio ius nõ au-*
feratur, est & alia lectio, hæc videlicet, *ut Quintio uis nõ*
afferatur. maiores etiã ex vocabuli vnus, aut aliquot
 vocabulorum, longe verò maximi ex sententiã ali-

cuius perturbato ordine. Sic verbum quoddam sua sede motum, libro 1. De natura deorum. (in superiorum temporum editionibus) lectorem valde conturbare possit. ita enim in illis legitur, *Non enim sumus ii quibus nihil verum esse uideatur, sed ii qui omnibus ueris falsa quadam adiuncta esse dicamus, tanta similitudine ut in iis nulla insit iudicandi & assentiendi nota. Ex quo existit & illud, certa multa esse probabilia.* Hic enim certa quod præcedit multa, ante iudicandi esse debet. Quot autē antequam hæc castigatio inuenta fuisset, in inuestigandis istis certis probabilibus se torsisse existimamus. Et hæc quidē huius vocis metathesis nō in omnibus est editionibus: at lib. De diuin. 2, ita in omnibus legitur, *Totas noctes somniamus, neque ulla fere est qua non dormiamus: & miramur aliquando id quod somniamus euadere? ubi sensum planè præposterum duorum uerborū ordo præposterus nobis facit. ita enim legendum est, permutato eorum ut loco, ita etiā modo, Totas noctes dormimus: neque ulla fere est qua non somniamus.* in qua certe castigatione cōiecturam cuiusdam amici mei comprobari veteris libri autoritate animaduerti. Sic & quatuor uerba in Oratione pro Sylla, quæ suo loco mota erant cum magno sententiæ incommodo, in eum ex veteri libro reposita habuisti antea, pag. 87. Sic & in quadam Philippica permutatæ sunt sedes non aliquot uerborum, sed integrarum sententiarum. Quineriam apud Virgilium (quis credat) tales *μὲν τὰ θεῶν*, tales apud Ouidium: tales, quod ad scriptores Græcos attinet, apud Herodotū, tales apud Theophrastū reperiuntur. quas omnes in meis De origine mendorum libris prolatas aliquando (& propediem) nō sine magno tuorum studiorū commodo habebis.

Deprauationem Ciceronianorum librorum adiuerunt etiam Græca uerba, primū quidem quæ Græcæ manserunt, sed tamen Latinis scripta literis

CASTIGATIONES. III

deinde verò facta Latina nō literis tenus, sed & signi-
 ficatione: quum in iis videlicet detortum etiam ali-
 quid fuisset. Vel hoc multorum instar exemplum
 esse possit. legitur enim apud Ciceronem in extre-
 ma epistola i. lib. 15. ad Att. *Sed si recordabere Διμμοδίου*
fulmina, tum intelliges posse & ἀνικωτάτα grauissimè dici.
 Scripserat librarius aliquis qui characteres Græcos
 effingere non nouerat, *anicotata*. superuenit quidam
ἄνικωτάτα, qui quum videret nihil hoc verbum
 auribus Latinorum sonare, & Græcum esse, sed Lati-
 nos characteres mutuatum, non intelligeret, vt quā-
 tumuis absurdum sensum, dummodo aliquem, effi-
 ceret, mutauit ἀνικωτάτα Anicotata in Attico tota. I-
 nūc & diu multumque cōsidera quæ sententia sit hu-
 ius loci, *posse & Attico tota grauissimè dici.* Sed hic locus,
 vt alii nōnulli, in recētoribus editionibus castigat⁹
 reperitur. At illud *πῶ pro γῆς*, epist. 10. lib. 14. ad Att.
 posita præpositione Latina *pro* in locum *ἡς*, etiam
 in multis recentiorum remansit, atque adeo in illa
 quæ nuperrime exiit. vnam tātūm vidi in qua rectè
 legatur *πῶ ἡς γῆς*. sed vtrāuis præpositionem siue
pro Lat. siue *ἡς* Gr. exhibuisset, perinde mihi fuisset.
 quū nihilo magis huic quàm illi conuenientem
 apposuerit interpretationem, hanc, vt *πῶ ἡς γῆς* si-
 gnificet terram terræ anteponendā. Verūm in hanc
 interpretationem, vt & in alias multas quæ ibidem
 habentur, huius loci non est inquirere.

Distinctiones quoque perperā positæ, locos quos-
 dā deprauarunt. ex quibus multi, sed non omnes ta-
 men, correcti fuerunt. Exemplum vnum proferam.
 Libro 1. Tuscul. ita legitur in omnibus editionibus,
M. Vbi ergo sunt ij quos miseros dicis, aut quē locum incolūt?
si enim sunt, nusquam esse nō possunt. Quid hoc sibi vult?
 Si enim sunt, non possunt esse nusquam. Quis non
 absurdè hoc dici perspiciit at si interpunctionē quæ

est post sunt, post nusquam posueris, ex obscurissima, imò verò apertissimè absurda, manifestissimè rationi atque præcedētibus ac sequētibus consentaneam habueris sententiam: interpungens hoc modo, *Si enim sunt nusquam, esse non possunt.* Quum enim dixisset, *Quem locum incolunt?* addit, *Si enim nullo in loco sunt, esse nō possūt.* Siquidē apud philosophos hæc firma sēper manēt, *πᾶσι τὸ ὄν, ἐν τῷ πᾶσι.* & *ὄν ἐν ἐργείῳ ἐν τῷ ὄντι.* Vnde & festiui illius sophismatis Erophili medici aduersus Diodorum cognomēto Cronum captata fuit occasio.

Accidit etiā idem in Ciceronis quod in aliorū libris, vt videlicet in eius cōtextu supposititia multa essent, quæ ex margine irrepsissent in cōtextum. Et purgatæ quidem, quod ad hæc attinet, fuerunt superiores editiones, sed non certè perpurgatæ. nonnulla enim huiusmodi verba in omnibus recentioribus editionibus etiam nunc reperire possimus. & iam quidem antea de quodam ita deprauato loco te admonui: sed & alium quendam proferre nunc libet ex lib. de Diuin. 2. ibi enim habētur hæc verba, *Tum uerò ea quæ ἀποσιχῆς dicitur, quum deinceps ex primis uersus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennians, quæ Ennius fecit.* Ex quibus verbis quis hæc tria quæ Ennius fecit, redundare non videt? & cui vlla, præsertim quæ in veteri libro non habeantur, dubitatio de iis relinquatur? Aliunde autē quàm ex margine, aut interlineari, vt barbarè loquuntur, glossa, in contextū irrepsisse, suspicari minimè possum. Sed veniam tamen multo meretur magis horum peccatum qui bonum cū malo dātes, & ipsum Ciceronis verbū in cōtextu posuerūt, & illi præceptoris alicuius expositionē apposuerunt: quàm illorū qui in Ciceroniani vocabuli locū, dictatam in illud à magistro explicationē substituerunt. vt Quæst. Tusc. quodā loco habe-

tur Q V I A in multis exēplaribus pro S I. quod dixisset præceptor quidam S I accipi pro Q V I A.

Alia igitur aliā habuerūt originē errata: sed præcipuum corū semen, præcipuā eorum segetē ac materiā puto fuisse ignorantia. quæ mira mōstra in libros inuexit: & inuehet profectō, nī imperitorū audaciæ obuiā ire typographi tandē cœperint. Verū tamen quid ex ea euenturum sit, nescio: peiora certē quàm acciderint, nō posse accidere existimo. quæ talia sunt, vt ego ea horrescam referens, ideōque eorum mentionē non nisi per inuitus faciā. A tenim in meis De origine mendorū libris eacōmemorādi imposita mihi necessitas fuit. vnde & petere tibi, Deo iuuante, breui licebit: sicut & alia multa à me hic prætermiſſa. Sed quæ hoc libro cōtinentur tamen (quātuluscunque is est) satis multa fuerint fortasse, dummodo satis bona. id est, dūmodo titulo suo respondeāt. Quid si verò multæ castigationū mearū castigationibus ipsæ opus habeant, & dū errores corrigere volui, errare me ipse non sensidū διορθωτικὸν esse me putavi, ἔλαγον τῶν διορθωτικῶν ἡμῶν ὁμοίως; Certè si quis me errasse mihi nūtiauerit, nequaquā ille inopinato nuntio aures meas feriisse dici poterit. & quisquis in errore versari me & versatum esse dixerit, nō aliud quàm hoc à me respōsum feret, Homo sum: humani à me nihil alienū puto. Cuiusuis enim hominis est, errare, labi, falli. Quod dictū suo exēplo comprobauerūt veteres etiam, quorū quidem ad nos scripta peruenērūt, omnes: sed cōprobant huius seculi scriptores multo magis. Quotusquisque est enim qui, si verū fateri velit, postridie quàm suū librū edidit, quod in eo reprehendat, reperire se non dicat? Sed hodie ne spatiū quidē cuiquā ad sua reprehendenda, recognoscēda, castigāda datur. nā anteuertit semper φιλοσκόπησις aliquis, qui in alienis erroribus magis quā in

suis cernit acutum. sed illi vicissim, siquā suam scri-
 ptionē ediderit, non longē abeundum est, vt qui par
 pari relaturus sit, inueniat. A deo vt quicūque hodie
 scribimus, aliud nihil faciamus quā quod dixit poe-
 ta quidā, Cædimus, inque vicē præbemus terga sa-
 gittis. Sed me tamen hæc à scribendo minimè deter-
 rent. homo enim esse, id est errare, non erubescō: at
 insipiens esse, id est in errore perseuerare, hoc verò
 summopere pertimesco, vel potius exhorresco. Et
 hoc quidē excusare nullo modo nec possum, nec vo-
 lo: at illud an in vllō magis quā in me excusabile
 sit, nescio. nec enim ego illam tantūm generalem
 excusationē afferre queam, quòd homo sim (id est, à
 natura hoc habeā, vt errare & allucinari possim) sed
 alias, si nō mihi peculiare, at certè cum pauciori-
 bus commūnes: nimirum & iuuenilē ætatē, & typo-
 graphicas occupationes (quæ quantæ sint, testabūtur
 prodeuntes ex officina nostra libri) & quod studiis
 maximè aduersatur, assiduā de re domestica ac fami-
 liarī curā ac sollicitudinē. Verūm hæc me spes sola-
 tur, quòd *αἰεὶ* non *μετέσσω*, sed *ἡβέσσω πολλὰ δὲ διαπέδ-
 υρος*. adeo vt quin hominis more erraturus sim, mi-
 nimè dubitem: sed insipientis more in errore non
 perseueraturum me, confidam. Hinc fit denique vt
 euenturū sperem quod hoc disticho nuper de qui-
 busdam meis poeticis opusculis cecini,

Emendare queat iuuenilia scripta senescens
 Scriptor: ni pereant illa vel ille prius.

FINIS.